

T.C.

**BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

**UŞAK KENTİNİN BİNA VE YOLA BAĞLANTILI
KULLANIMLARININ GÖRSEL KİRLİLİĞİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME**

Halil Huzeyfe ÖDEMİŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Kadir TUNCER

Burdur, 2019

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

UŞAK KENTİNİN BİNA VE YOLA BAĞLANTILI
KULLANIMLARININ GÖRSEL KİRLİLİĞİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME

Halil Huzeyfe ÖDEMİŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Kadir TUNCER

ÜYE: Prof. Dr. Lütü ÖZAV

ÜYE: Prof. Dr. Osman YILMAZ

Burdur, 2019

**MAKÜ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 28. 06. 2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Halil Huzeyfe Ödemiş'in "*Uşak Kentinin Bina ve Yola Bağlantılı Kullanımların Görsel Kirliliği Üzerine Bir Değerlendirme*" konulu tez çalışması Coğrafya Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğr. Üyesi Kadir TUNCER

ÜYE

: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV

ÜYE

: Prof. Dr. Osman YILMAZ

ONAY

M.A.K.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Uşak Kentinin Bina ve Yola Bağlantılı Kullanımlarının Görsel Kirliliği Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışmanın, proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etik kurallarına uygun bir şekilde hazırlandığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Halil Huzeyfe ÖDEMİŞ

2019

TEŞEKKÜR METNİ

Bu araştırma boyunca bilgi ve tecrübesi ile bana yardımcı olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Kadir TUNCER'e, araştırma konusunda beni cesaretlendiren, görüşleri ile destek olan sayın hocam Prof. Dr. Lütfi ÖZAV'a, yoğun çalışmalarım sırasında sabır gösteren değerli eşim ve sevgili kızıma ayrıca çalışmaya fikir, eleştiri ve yorumları ile destek olan herkese teşekkür ederim.

(ÖDEMİŞ, Halil Huzeyfe, *Uşak Kentinin Bina ve Yola Bağlantılı Kullanımlarının Görsel Kirliliği Üzerine Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2019)

ÖZET

Kırsaldan kentlere doğru yönelim tarih boyunca yaşanmıştır ve önemli gelişmeler bunun hızını belirlemede etkili olmuştur. Önlenemez bir süreç olan kentleşmede esas olan yönelimin kontrollü bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktır. Aksi takdirde çarpık kentleşme çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Düzensiz yapılar, kent içinde kalan sanayi tesisleri, dar sokaklar, çevre kirliliği gibi olumsuzluklar insanı rahatsız eden görsel kirliliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Araştırma alanımız olan Uşak il merkezinde görsel kirliliğin yaygın olarak görülmesine rağmen önleyici çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. İş yeri sahipleri kaldırımlarda ürünlerini rahatlıkla sergileyebilmektedir. Bu çalışmada görsel kirliliğin örnekleri ortaya konularak bireylerin ve yerel yönetimlerin konu hakkında farkındalığının oluşması amaçlanmıştır. Bu çalışmada görsel kirlilik hakkında farklı alanlarda yapılan çalışmalar, görüntü kirliliği hakkındaki genelge, uyum ve sürdürülebilirlik doğrultusunda araştırma alanında yerinde yapılan fotoğrafik tespitlerle değerlendirmelerde bulunulmuştur. Yapılan değerlendirmeler sonucunda bina cephelerinde yer alan klima, balkon örtüleri, ticari levhalar, tenteler, yemek ve havalandırma borularının düzenden uzak yerleştirilmesi, çevresi ile uyumu gözetilmeden baz istasyonlarının ve binaların yapılması, duvarların yazı ile karalanması ayrıca büyük reklam panolarının ve durakların kaldırımlarda fazla yer kaplaması, yolların yapıldıktan sonra yeniden kazılması gibi çirkinliklere araştırma alanında yaygın olarak rastlanılmaktadır. Görsel kirliliğin ortaya çıkmasında konu hakkında verilen bir eğitimin olmaması, belli standartların ortaya konulmamış olması ve herhangi bir cezai yaptırımın uygulanmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. İnsanların farkında olmadığı bir durumla mücadele etmesi olanaksızdır. Bunun için bu yönde etkileyici çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uşak, Görsel Kirlilik, Kentleşme, Sürdürülebilirlik, Uyum

(ÖDEMiŞ, Halil Huzeyfe, *An Assesment on Visual Pollution of Usage to The Building and Road for Uşak City, Master's Thesis*, Burdur, 2019)

ABSTRACT

Orientation from rural areas to urban areas occurred during the history and important developments were effective to determine the speed of it. Urbanization can't be prevented but it is important to arrange the orientation under control. Otherwise, irregular urbanization will bring different problems. Troubles like irregular buildings, factories in city, narrow streets and environment pollution cause visual pollution that disturbs humans. Although visual pollution is so common in Uşak that is our research area, preventive actions aren't produced. Shopkeepers can demonstrate their goods on pavements easily. In this study, it was aimed to create awareness of individuals and local authorities on this topic by giving examples on visual pollution. In this research, the topic was evaluated with different works on visual pollution, circular on visual pollution and with photographic detections that are carried out in accordance with conformity and sustainability issues at the research area. At the end of the evaluations, nasties like coolers on the walls, advertising boards, tents, untidy meal and ventilation pipes, inadaptable cell towers and buildings, writings on the walls, bus stations on the pavements and the excavated roads were widely encountered in the research area. It is thought that this visual pollution were caused by lack of education on this topic, nonexistence of standardization and any official punishment. It is impossible for people to struggle against a situation that they don't know. So it is believed that the useful studies related to these problematic issues would help strengthen this struggle considerably.

Keywords: Uşak, visual pollution, urbanization, sustainability, adaptation

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1 Kent Tarihi	6
1.1.1 Türk Hâkimiyeti Öncesinde Uşak.....	6
1.1.2 Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemlerinde Uşak.....	7
1.1.3 Osmanlı Devleti Döneminde Uşak	8
1.1.4 Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemlerinde Uşak.....	9
1.2 Uşak Kent Coğrafyası	10
1.2.1 İklim ve Bitki Örtüsü	10
1.2.2 Yeryüzü Şekilleri	12
1.2.3 Uşak Merkez İlçe Nüfus Özellikleri	13
1.3 Kültürel Özellikler	16
1.4 Yerleşme Özellikleri	17

İKİNCİ BÖLÜM

KENT, KENTLEŞME VE GÖRSEL KİRLİLİK

2.1 Farklı Tanımlarla Kent	20
2.2 Kentsel Yerleşmenin Ortaya Çıkışı.....	23
2.3 Tarihte Farklı Coğrafyalarda Kent	24
2.3.1 Anadolu Selçuklu Devleti'nde Kent	24
2.3.2 Osmanlı Devleti'nde Kent	25

2.3.3	Avrupa’da Kent.....	27
2.4	Kentleşme.....	28
2.4.1	Kentleşme Nedenleri.....	29
2.4.1.1	Ekonomik Nedenler	30
2.4.1.2	Siyasi Nedenler	30
2.4.1.3	Kültürel Çekicilikler	31
2.4.1.4	Eğitim İmkânları	31
2.4.1.5	Sağlık İmkânları.....	31
2.4.1.6	Algılama.....	31
2.4.1.7	Sosyal Nedenler	32
2.5	Görsel Kirlilik	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1	Binalarda Görülen Görsel Kirlilik Örnekleri	34
3.1.1	Farklı Ölçülerdeki Yapıların Bir Arada Olması	34
3.1.2	Havalandırma, Doğalgaz ve Yağmur İniş Boruları	36
3.1.3	Balkonlar.....	37
3.1.4	Klimalar	39
3.1.5	Çanak Antenleri	40
3.1.6	Ticari Levhalar.....	40
3.1.7	Bina Çatıları.....	42
3.1.8	Eski ve Modern Binaların Uyumsuzluğu.....	45
3.1.9	Bakımsız Binalar.....	47
3.1.10	Sokak Sanatı ya da Suç.....	50
3.1.11	Tenteler.....	51
3.2	Yol ve Yola Bağlantılı Kullanımlarda Görsel Kirlilik.....	52
3.2.1	Yol	52
3.2.2	Kaldırımlar.....	54
3.2.3	Sınırlama Elemanları	56
3.2.4	Seyyar Satış Arabaları	59
3.2.5	Otobüs Durakları.....	60
3.2.6	Büyük Reklam Panoları	61

3.2.7	Altyapı Kapakları ve Izgaralar.....	63
3.2.8	Aydınlatma Direkleri, Trafik Işıkları, Trafolar ve Baz İstasyonları ..	64
3.2.9	Çöp Kutuları	68
3.3	Öne Çıkan Kamu Kurumlarında Görsel Kirlilik.....	69
3.3.1	Eğitim Kurumu: Okullar	69
3.3.2	Sağlık Kurumu: Hastaneler.....	72
3.3.3	İbadet Mekânı: Camiler	74
SONUÇ VE ÖNERİLER		80
TARTIŞMA.....		86
KAYNAKÇA.....		87
EKLER		91
ÖZGEÇMİŞ		92

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1: Uşak Kentinin 1939-2018 Yılları İklim Arasındaki Ölçüm Periyodu ...	11
Tablo 2: Uşak Toplam Nüfusu ve Nüfusun İçinde Uşak Doğümluların Oranı	14
Tablo 3: Yıllara Göre Uşak Nüfusu	15

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Sayfa No

- Foto 1:** Germiyanogulları Dönemine Ait Tarihi Eserler (a) Kurşunlu Cami'den Bir Görünüm (b) Ulu Cami'den Bir Görünüm..... 7
- Foto 2:** Osmanlı Dönemine Ait Tarihi Mekânlar (a) Paşa Hanı'ndan Bir Görünüm (b) Uşak Tren Garı'ndan Bir Görünüm 8
- Foto 3:** Kültürel Alışkanlıkların Görsel Kirliliğe Etkisi (a) Masal Diyarı Parkı'nın Yanındaki Yola Serilen Kurutmalıktan Bir Görünüm (b) Karaağaç Mahallesi'nde Korkuluğa Asılan Halının Görünümü 17
- Foto 4:** Binalar Arasındaki Uyumsuzluk (a) Farklı Yükseklikteki Binalardan Bir Görünüm (b) Uyumsuz Binalardan Bir Görünüm..... 35
- Foto 5:** Çevresine Göre Yüksek Binalar (a) ve (b) Atatürk Bulvarı'nda Çevresine Göre Orantısız Yükseklikteki Binalardan Bir Görünüm 35
- Foto 6:** Bina Ön Cephesindeki Borular (a) İslice Mahallesi'ndeki Havalandırma Borusundan Bir Görünüm (b) Dikilitaş Mahallesi'ndeki Doğalgaz ve Yağmur İniş Borusundan Bir Görünüm 36
- Foto 7:** Farklı Şekildeki Balkon Kaplamaları (a) Elmalıdere Mahallesi'ndeki Balkon Örtülerinden Bir Görünüm (b) Cumhuriyet Mahallesi'nde Farklı Şekildeki Balkon Kaplamalarından Bir Görünüm 37
- Foto 8:** Araştırma Alanında Bina İle Uyumlu Balkon Kaplamaları (a) Kemalöz Mahallesi'nde Bina İle Uyumlu Balkon Kaplamalarından Bir Görünüm (b) Batıkent Caddesi'nde Bina İle Uyumlu Balkon Kaplamalarından Bir Görünüm..... 38
- Foto 9:** Avrupa'daki Bina Dış Cepheleleri (a) Belçika'nın Brüksel Kentinde Birbiri İle Uyumlu Olan Balkonlardan Bir Görünüm (b) Fransa'nın Paris Kentinde Birbiri İle Uyumlu Olan Balkonlardan Bir Görünüm..... 38

- Foto 10:** Klimaların Oluşturduğu Görsel Kirlilik (a) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Binaya Asılı Olan Klimalardan Bir Görünüm (b) Kılcan Caddesi'ndeki Binanın Arka Cephesinde Asılı Olan Klimalardan Bir Görünüm..... 39
- Foto 11:** Çanak Antenlerinin Görünümü (a) Yıldırım Beyazıt Caddesi'nde Bina Çatısındaki Çanak Antenlerinden Bir Görünüm (b) Ünalın Mahallesi'nde Bina Ön Cephesine Asılı Olan Çanak Antenlerinden Bir Görünüm 40
- Foto 12:** Farklı Ticari Levhaların Görünümü (a) 1 Eylül Caddesi'ndeki Ticari Levhalardan Bir Görünüm (b) İsmet Paşa Caddesi'nde Ticari Levhalarla Kaplı Bina Cepheslerinden Bir Görünüm (c) Bina Boyunca Uzanan Ticari Levhalardan Bir Görünüm (d) Uşak Otogarı'ndaki Ticari Levhalardan Bir Görünüm..... 41
- Foto 13:** Ticari Levhalardan Farklı Örnekler (a) Nuri Şeker Caddesi'nde Kaldırımlara Taşın Ticari Levhalardan Bir Görünüm (b) İstanbul Şehrinde Levha Düzenlemesi Yapılan Tarihi Mısır Çarşısı'ndan Bir Görünüm..... 42
- Foto 14:** Çatılarda Güneş Kollektörlerinin Görünümü (a) Aybey Mahallesi'nde Güneş Kollektörlerinden Bir Görünüm (b) Köme Mahallesi'nde Küflenmiş Güneş Kollektöründen Bir Görünüm 43
- Foto 15:** Bina Çatılarının Görünümü (a) Bina Çatısında Yer Alan Baz İstasyonundan Bir Görünüm (b) Bina Çatıların Genel Görünümü 44
- Foto 16:** Eski ve Modern Binaların Bir Aradaki Görünümü (a) Celal Bayar Caddesi'nin İki Yakasından Bir Görünüm (b) Tabakhane Caddesi'nin İki Yakasından Bir Görünüm..... 45
- Foto 17:** Kent İçinde ve Kent Çevresinde Kalan Sanayi Bölgelerinden Bir Görünüm (a) Kentin Batı ve Güneybatı Yönünü Çevreleyen Sanayi Bölgelerinden Bir Görünüm (b) Kentin Doğu ve Güneydoğu Yönünü Çevreleyen Sanayi Bölgelerinden Bir Görünüm 46

- Foto 18:** İhmal Edilen Binalar (a) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Tamamlanmayan Binalardan Bir Görünüm (b) Fabrikalar Caddesi'nde Bakımsız Binalardan Bir Görünüm47
- Foto 19:** Antalya Şehrindeki Binalara Yapılan Ortak Renk Uygulaması (a) Muratpaşa İlçesinin Mevlana Caddesi'ndeki Binalara Yapılan Üç Renk Uygulamasından Bir Görünüm (b) Muratpaşa İlçesinin Y. Ulusoy Bulvarı'ndaki Binalara Yapılan Tek Renk Uygulamasından Bir Görünüm48
- Foto 20:** Tarihi Uşak Evleri (a) Işık Mahallesi'nde Yıkılmak Üzere Olan Tarihi Uşak Evi'nden Bir Görünüm (b) Işık Mahallesi'nde Restorasyonu Yapılmış Tarihi Uşak Evi'nden Bir Görünüm49
- Foto 21:** Tarihi Afyonkarahisar Evleri (a) Afyonkarahisar Şehrindeki Cami Yokuş Sokak'tan Bir Görünüm (b) Afyonkarahisar Tarihi Evleri'nden Genel Görünüm49
- Foto 22:** Duvar Yazıları (a) İslice Mahallesi'nde Katlı Otoparktaki Duvar Yazısından Bir Görünüm (b) İslice Mahallesi'nde Bina Ön Cephesine Yapılmış Duvar Yazısından Bir Görünüm50
- Foto 23:** Farklı Yapılardaki Tenteler (a) Özdemir Mahallesi'ndeki Tentelerin Görünümü (b) Isparta Şehrindeki Eski Üzüm Pazarı'nı Tek Tip Çevreleyen Tenteden Bir Görünüm.....51
- Foto 24:** Yolların İşgal Edilmesi (a) Sarayaltı Mahallesi'nde Yolun Kullanımına Engel Olan Eşyalardan Bir Görünüm (b) Fatih Mahallesi'nde Yol Ortasında Kalan Aydınlatma Direğinden Bir Görünüm.....53
- Foto 25:** Pazarların Yollara Kurulması (a) Çarşamba Pazarı Yanı Hal Sokak'ta Kurulan Pazardan Bir Görünüm (b) Kemal Öz Mahallesi'ndeki Kapalı Pazar Yanına Park Eden Araçlardan Bir Görünüm53
- Foto 26:** Kaldırımın Kullanımına Engeller (a) İslice Mahallesi'nde Kaldırıma Yapılan Merdivenlerden Bir Görünüm (b) Çivril Caddesi'ndeki Kaldırımda Sergilenen Ürünlerden Bir Görünüm55

- Foto 27:** Kaldırıma Park Eden Araçlar (a) Şekerevleri Mahallesi'nde Kaldırıma Park Eden Araçlardan Bir Görünüm (b) Kemal Öz Mahallesi'nde Kaldırıma Park Eden Araçlardan Bir Görünüm55
- Foto 28:** Bina Çevresindeki Sınırlayıcı Elemanlar (a) Etrafı Beton Sınırlayıcı Elemanla Çevrelenmiş Binadan Bir Görünüm (b) Almanya'nın Balve İlçesindeki Evleri Çevreleyen Canlı Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm.....57
- Foto 29:** Farklı Sınırlayıcı Elemanlar (a) İslice Mahallesi Adaş Sokak'ta Beton Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm (b) Cumhuriyet Mahallesi Kolej Sokak'ta Üç Farklı Renkteki Plastik Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm (c) İslice Mahallesi Yeni Pazar Sokak'ta Metal Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm (d) Otogar Yanında Tekerlek İle Yapılan Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm.....58
- Foto 30:** Seyyar Satış Arabaları (a) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Seyyar Satış Arabalarından Bir Görünüm (b) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Seyyar Satış Arabalarından Bir Görünüm (c) Uşak Üniversite Hastanesi Önündeki Üç Tekerlekli Seyyar Satış Arabasından Bir Görünüm (d) Barbaros Caddesi'ndeki Seyyar Satış Arabasından Bir Görünüm59
- Foto 31:** Çalışma Alanındaki Otobüs Duraklarının Görünümü (a) Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'ndeki Bazı Camları Olmayan Otobüs Durağından Bir Görünüm (b) D300 E96 Uşak Banaz Karayolundaki Banaz Sanayi Sitesi Yakınındaki Yolcu Bekleme Durağından Bir Görünüm61
- Foto 32 :** Çalışma Alanındaki Büyük Reklam Panoları (a) Nuri Şeker Caddesi'ndeki Büyük Reklam Panolarından Bir Görünüm (b) Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'ndeki Büyük Reklam Panolarından Bir Görünüm (c) Atatürk Mahallesi'nde Üzerinde Reklam Olmayan Reklam Panosundan Bir Görünüm (d) Yeni Adliye Sarayı Yanındaki Reklam Panolarından Bir Görünüm.....62
- Foto 33:** Görsel Kirliliğe Sebep Olan Altyapı Kapakları (a) Çiftlik Caddesi'nde Yol Seviyesinin Altında Kalan Altyapı Kapağından Bir Görünüm (b)

- Özdemir Mahallesi'nde Yol Seviyesinin Üzerinde Kalan Altyapı Kapağından Bir Görünüm63
- Foto 34:** Aydınlatma Direklerinden Bir Görünüm (a) Isparta Şehrindeki Kent İle Uyumlu Aydınlatma Direğinden Bir Görünüm (b) Uşak Şehrinin Ankara Caddesi'ndeki Aydınlatma Direklerinden Bir Görünüm 64
- Foto 35:** Kavşaklardan Bir Görünüm (a) Yavuz Sultan Selim Caddesi'ndeki Trafik Işıklarından Bir Görünüm (b) Uşak Deri Karma Organize Sanayi Bölgesi'ndeki Dönel Kavşaktan Bir Görünüm..... 65
- Foto 36:** Trafoların Sebep Olduğu Görsel Kirlilik (a) Bozkurt Mahallesi Hisarkapı Uluyolu Üzerindeki Trafodan Bir Görünüm (b) Elmalıdere Mahallesi Şehit İsmail Çetin Caddesi'ndeki Trafo Merkezinden Bir Görünüm.....66
- Foto 37:** Baz İstasyonlarının Sebep Olduğu Görsel Kirlilik (a) Bir Eylül Sanayi Sitesi'ndeki Baz İstasyonlarından Bir Görünüm (b) Kemalöz Mahallesi'ndeki Baz İstasyonlarından Bir Görünüm..... 67
- Foto 38:** Farklı Yerlere Monte Edilmiş Aydınlatma Direkleri (a) Dikilitaş Mahallesi'nde Kaldırımın Ortasındaki Aydınlatma Direği (b) Belçika'nın Brüksel Kentinde Binalara Asılı Aydınlatma Elemanlarından Bir Görünüm.....67
- Foto 39:** Araştırma Alanındaki Çöp Kutuları (a) Elmalıdere Mahallesi'nde Dar Bir Sokakta Yer Alan Çöp Kutularından Bir Görünüm (b) Kemal Öz Mahallesi'ndeki Çöp Kutularından Bir Görünüm 68
- Foto 40:** Atıkların Görünmesini Engelleyen Çöp Kutuları (a) İbrahim Tahtakılıç Caddesi'ndeki Çöp Kutusundan Bir Görünüm (b) Hakkı Yağcı Caddesi'ndeki Çevresi Örtülü Çöp Kutusundan Bir Görünüm..... 69
- Foto 41:** Okul İçindeki Görsel Kirlilikler (a) Ömer Bedrettin Uşaklı Ortaokulundaki Sınıftan Bir Görünüm (b) Uşak Fen Lisesindeki Kalorifer Borularından Bir Görünüm..... 71

- Foto 42:** Okul Dışındaki Görsel Kirlilikler (a) Şehit Abdülkadir Kılavuz Anadolu Lisesi Pansiyonunun Dışından Bir Görünüm (b) Ömer Bedrettin Uşaklı Ortaokulunun Bahçesinden Bir Görünüm72
- Foto 43:** Sağlık Kurumlarının Çevresinin Görünümü (a) Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesinin Çevresinden Bir Görünüm (b) Uşak Devlet Hastanesinin Çevresinden Bir Görünüm 73
- Foto 44:** Cami İçine Sonradan Eklenen Yapılar (a) Sarayaltı Cami’nde Farklı Malzemelerle Ayrılan Bölümlerden Bir Görünüm (b) Ensar Cami’nde Isınma Amaçlı Çekilen Örtü Malzemesinden Bir Görünüm75
- Foto 45:** Cami İçindeki Görsel Kirlilikler (a) Vidinlioğlu Cami’den Bir Görünüm (b) Akşemseddin Camisi’ndeki Salon Tipi Klimalardan Bir Görünüm ..76
- Foto 46:** Cami Alt Katının Kullanımından Bir Görünüm (a) Karaali Cami’nin Batı Yönünden Bir Görünüm (b) Karaali Cami’nin Altında Bulunan İş Yerlerinden Bir Görünüm.....77
- Foto 47:** Cami Dışındaki Görsel Kirlilikler (a) Fetih Cami’nin Dış Bölümünden Bir Görünüm (b) Deveci Cami’nin Abdestliklerinden Bir Görünüm78
- Foto 48:** Mekânda Kaybolan Tarihi Camiler (a) Yüksek Binaların Arasında Kaybolan Tarihi Ulu Cami’den ve Burma Cami’den Bir Görünüm (b) Evler Arasında Kaybolmuş Tarihi Boduroğlu Cami’den Bir Görünüm .79

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1: Uşak İli Yer Bulduru Haritası.....	2
Şekil 2: Uşak İli Yükselti Basamakları Haritası.....	13
Şekil 3: Uşak İli Toplam Nüfus ve Nüfus İçinde Uşak Doğumları Gösteren Grafik (Kaynak: UB, 2019).....	14
Şekil 4: Yıllara Göre Uşak İli Kadın Erkek Nüfusunu Gösteren Grafik (Kaynak: İNVM, 2019).....	15

SİMGELER VE KISALTMALAR

GEPA	: Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası
HK	: Hakkında
İNVM	: İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
TCETKB	: T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UB	: Uşak Belediyesi
VB	: Ve Benzeri
VD	: Ve Diğerleri
VS	: Vesaire

GİRİŞ

İnsanlar yaşamlarını devam ettirmek için birbirlerine ihtiyaç duymaktadır. Bundan dolayıdır ki tarihin erken dönemlerinden itibaren köy yerleşmeleri, ardından küçük şehir yerleşmeleri kendini göstermiş ve kent nüfusu giderek artmıştır. Sanayi devrimiyle birlikte kentleşme süreci hızlanmıştır. Dünyada, özellikle sanayi devriminden sonra kırsaldan kente hızlı bir geçiş yaşanmıştır. Anadolu’da kırsaldan kente doğru göç dalgası Cumhuriyetin ilanından sonra yaşanmıştır; ancak kentleşmenin hız kazanması 1950’lerden sonra gerçekleşmiştir. Hızlı kentleşme sonrasında belediyelerin göç dalgalarına cevap verememesi çeşitli sorunlara sebep olmuştur. Plansız kentleşme, altyapı-üstyapı sorunları; eğitim, sağlık, ulaşım alanında aksamalar, çevre kirliliği bu sorunların öne çıkanlarıdır.

Çevre kirliliği düşünüldüğünde ilk olarak akla toprak, hava ve suyun gelmesi doğaldır; çünkü bu unsurlar hiç olmadığı kadar doğayı kirletmiş ve insanları doğrudan etkilemiştir. Kentleşme ve çevre kirliliği beraberinde görsel kirlilik sorununu ortaya çıkarmıştır çünkü toprak, su ve hava kirliliği aynı zamanda görsel kirliliktir. Bu kirliliğin insan üzerinde çeşitli rahatsızlıklara sebep olduğu belirtilmektedir.

Bu çalışmada Uşak kent sınırları içinde görsel kirlilik örnekleri yerinde yapılan fotoğraflık tespitlerle ortaya konulmuş ve öneriler getirilmiştir. Amaç, görsel kirlilik alanında farkındalık oluşturmaktır. Coğrafya alanında görsel kirlilikle ilgili daha önce çalışma yapılmamıştır. Bu yönüyle literatüre katkı yapacağı düşünülmektedir.

Literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların daha çok levhaların ve büyük reklam panolarının oluşturduğu görsel kirlilik, kentlerde ve kırsal alanda etkili olan görsel kirlilik olarak ele alındığı görülmektedir.

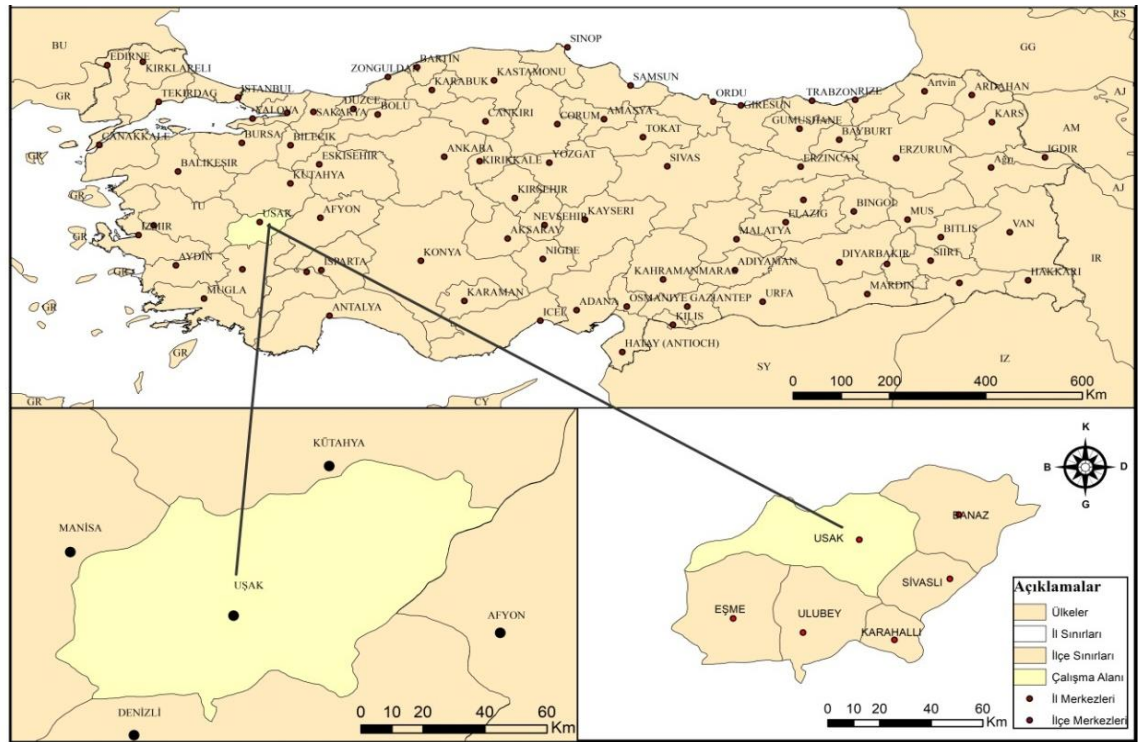
Çalışma Sahasının Yeri ve Sınırları

Uşak ili Ege Bölgesi’nin İç Batı Anadolu Bölümü’nde yer almaktadır. Kentin İzmir-Ankara üzerinde yer alması stratejik önemini artırmaktadır. Uşak kentinin konumuna uygun olarak zihinlerde olumlu izler bırakmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada araştırma alanı, Uşak kent merkezindeki bina ve yola bağlantılı kullanımlar olarak belirlenmiştir. Kentleşmenin görsel kirliliğin ortaya çıkmasında etkili olması ve bireylerin yaşamlarında önemli bir yeri olan binaların ve yolların yoğun

olarak görsel kirlenmeye maruz kalmasından dolayı araştırma alanı bu mekânlarla sınırlandırılmıştır. Görsel kirlilik yalnızca bu alanlarda görülmemektedir ancak binalarda ve yollarda etkisini çok daha fazla göstermektedir ve bu durum insanları olumsuz olarak etkilemektedir. İnsanların mutlu olması için sağlıklı bir çevrede yaşamasının önemli olduğu belirtilmektedir.

Araştırma konusu bina ve yola bağlı kullanımlar olduğundan dolayı bunların dışında yer alan görsel kirlilikler bu çalışmada değerlendirilmemiştir. Araştırma alanını gösteren Uşak ili yer bulduru haritası Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1: Uşak İli Yer Bulduru Haritası

Araştırma alanında Atatürk, Aybey, Bozkurt, Cumhuriyet, Dikilitaş, Durak, Elmalıdere, Fatih, Fevzi Çakmak, Işık, İslice, Karaağaç, Kemalöz, Köme, Kurtuluş, Mehmet Akif Ersoy, Özdemir, Sarayaltı ve Ünalın Mahallesi olmak üzere 19 mahalle yer almaktadır. Merkez köyler, Organize Sanayi Bölgeleri araştırmaya dahil edilmemiştir.

Görsel Kirlilik Alanında Yapılan Önceki Çalışmalar

Önder ve Konaklı (2002), “Görsel Kirlilik ve Konya Kenti Örneğinde İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında hızlı ve plansız kentleşmenin diğer kirlilikler yanında görsel kirliliğe neden olduğunu Konya örneğinde incelemiştir. Görsel

kirlenmeye sebep olan cansız elamanları ayrıntılarıyla incelemişler ve görsel kirliliğin insan üzerindeki etkilerinden bahsetmişlerdir. Düzensiz sanayileşmenin de görsel kirliliğe neden olduğu vurgulanmıştır. Yaşadığımız şehri sadece konuttan ibaret değil, bir bütün olarak görmenin sorunları kolaylaştıracağını belirtmişlerdir. Büyükşehirin etki alanında olan belediye ve köylerde imar disiplini uygulama, inşaat ruhsatı vermeden önce onaylı peyzaj projesinin de bulunması gibi tedbirler uygulanarak sorunun azalmasına katkı sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Özetle yapılarda ve kentlerde belli bir standardın ve denetimin sağlanmasının önemini aktarmışlardır.

Yılmaz vd. (2002), “Kentsel Mekânlarda Yaşanan Görsel Kirlilik ve Erzurum Örneği” isimli çalışmalarında görüntü kirliliğini kırsal ve kentsel alanda olmak üzere iki başlık olarak ele almışlardır. Görsel kirlilikle ilgili olarak çevre kanununda herhangi bir yönetmeliğin olmaması ve yerel yönetimlerin birbirinden farklı uygulamalar yapması olumsuzlukların sebebi olarak belirtilmiştir. Mesleklerde önemli olan insan mutluluğu olduğuna göre günümüz ve gelecek nesillerin mutlu olması için insanı rahatsız eden görsel unsurların olmaması gerektiği belirtilmiştir. Avrupa’da olduğu gibi yerel yönetimlerin belli zorunlulukları getirmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Çelik vd. (2003), “Mermer ve Taş Ocaklarının Çevreye Olan Görsel Etkileri” adlı çalışmalarında mermer ve taş ocaklarının oluşturdukları çukurluklar ve tepeliklerin çevre görüntüsünü olumsuz etkilemesinden dolayı tepkiye yol açtığı vurgulanmıştır. Diğer endüstri sektörleriyle karşılaştırıldığında (kimya, radyoaktif...) doğaya etkisi daha az, ancak daha geniş bir alanda çalışma yapıldığından görsel anlamda dezavantajlıdır. GörSELLİK olarak sorunun giderilmesinde yapılacak çalışmalarla doğayla bütünleşmiş bir etki oluşturmanın öneminden bahsetmektedirler.

Kuter (2007), “Kentsel Estetik ve Çankırı Örneği” adlı çalışmasında 18. yy. da başlayan sanayi hareketi ile insanların yoğun olarak kentleri tercih etmesiyle nüfusun hızlıca artması çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Altyapı, ulaşım, görsel kirlilik ve çevre sorunlarını örnek göstermiştir. Problemin giderilmesinde çeşitli planları göz önünde bulundurarak kapsamlı bir plan hazırlanmasının faydalı olacağını belirterek kentsel estetiğin önemini vurgulamıştır.

Atan ve Polat (2010), “Açık Hava Reklam Araçlarından Reklam Panolarının (Billboards) Konya İl Merkezindeki Genel Durum İncelemesi” adlı çalışmalarında

Konya'daki açık hava reklam araçlarını incelemişler ve fotoğraflarını çekmişlerdir. Kontrol dışındaki panoların varlığı görsel açıdan ve tamamının yenilenmemiş olması estetik açıdan olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir.

Çubukçu vd. (2010), “Şehirlerde Görsel Kirlilik Önlenebilir Mi? Ticari Tanıtım Levhalarının Sayısı ve Rengi Üzerine Deneysel Bir Çalışma” adlı makalesinde iş yeri sahiplerinin akılda kalması amacıyla tercih ettiği dikkat çekici renklerin ve tescillenmiş renkteki logoların görsel kirliliğe sebep olduğunu vurgulamaktadır. Bu şekildeki uygulamanın hatırdan kalmasını artırıp artırmadığını saptamak için 4 sanal mekânda 60 katılımcı üzerinde test edilmiştir.

Çalışmanın Amacı, Kapsamı, Yöntem ve Teknikler

Çevre kirliliği konusunda eğitim almayan birey dahi kendisini birinci derecede etkilediğinden dolayı su, toprak ve hava kirliliğini fark eder. Kentin sokaklarında gezen bir insan fabrika bacalarından çıkan dumanlar nefesini zorladığında, toplanmayan çöpler koku yaymaya başladığında herhangi bir çaba göstermemesine rağmen çevre kirliliğini hissetmektedir. Ancak görsel kirlilik bu yönüyle diğerlerinden farklılaşmaktadır. Çünkü göz önündeki görsel kirliliği görebilmek belli bir eğitimi ve farkındalığı gerektirmektedir. Bu alanda yapılan çalışmaların bu bilinci oluşturmaya katkı sunacağı düşünülmektedir. Görsel kirlilik diğer çevre kirlilikleri gibi biyolojik olarak insanı doğrudan etkilememesine rağmen ciddi şekilde rahatsız etmektedir. Coğrafyacıların bu alana ilgi duyması gerekmektedir; çünkü coğrafya insanı ve mekânı ele alan, onu önemseyen bir bilim dalı olduğundan dolayı mekânda olan düzensizliklerin insanları etkilemesi coğrafyayı ilgilendirmektedir.

Daha çok insanların yoğun yaşadığı kentlerde kendisini net bir biçimde gösteren görsel kirlilik ile ilgili farkındalık oluşturmak, yerel yönetim birimlerin dikkatini çekmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Önceki çalışmalarda konu, daha çok fiziki açıdan mimari yönüyle incelenmiştir. Ayrıca bu çalışma ile görsel kirliliğe coğrafi bir bakış açısıyla farklı bir değerlendirme yaparak bakabilmek ve literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışma yapılırken Uşak kentinin geçmişten günümüze imar planları incelenmiştir. Görsel kirlilik değerlendirmesinde bulunurken farklı alanlardaki çalışmalar kaynak

olarak kullanılmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün “görüntü kirliliği hk.” 17576483/06.02/16212 sayılı genelgesindeki ilkelerden yararlanılmıştır. Kentleşme ve görsel kirlilik ilişkili olduğundan dolayı ilin nüfus değişimini görebilmek için İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü'nün (İNVM) verilerinden yararlanılmıştır. Uşak kenti hakkında bilgi edinmek için 1973 ve 1998 tarihli il yıllıklarından yararlanılmıştır.

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) başlık ve kapsam bölümüne “görsel kirlilik” yazılarak arama yapılmıştır ancak kayıt bulunamamıştır. TSE’de standartların konusu hakkında bilgi verilmesine rağmen içerik ulaşımına izin verilmemektedir. Her bir standardın maddi karşılığı olduğundan dolayı ayrıntılı inceleme yapılamamıştır. Uşak Belediyesinden görsel kirlilik alanına giren çalışmalar ve ilgili dokümanlar talep edilmiştir; ancak bu kapsamda bir çalışmanın olmadığı bildirilmiştir.

Bu çalışmada araştırma alanı Uşak kent merkezi olarak ele alınmıştır. Araştırma alanında zamana yayılan sürekli gözlemlerle fotoğrafik tespitler yapılarak görsel kirlilik değerlendirmesinde bulunulmuştur. Yapılan gözlem sonucunda görsel kirliliğin olumsuzluğu ortaya konulmuş ve insan üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Yurt içi ve yurt dışında yerinde yapılan gözlemlerle konuya örnek teşkil edebilecek görsellere yer verilmiştir. Görsel kirliliğin azaltılabilmesi için çözüm önerileri getirilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kentin tarihi, coğrafyası, yerleşme özellikleri ve kültürüne yer verilmiştir. Tarihteki yerleşme alışkanlıklarının ve kent kültürünün görsel kirliliğe neden olduğu ortaya konulmuştur. İkinci bölümde “görsel kirlilik, farklı coğrafyalarda kent, kentleşme ve nedenleri” konuları detaylı bir şekilde ele alınarak konunun temel sebeplerinin anlaşılmasına katkı sağlanmıştır. Üçüncü bölümde araştırma bulguları üzerinde durularak bina ve yola bağlantılı kullanımlarda görsel kirlilik değerlendirmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Ege Bölgesi'nde yer alan kent, doğu-batı aksında önemli bir konumdadır. Demir ve kara yolu ulaşımında önemli bir avantaja sahip olan kentte havalimanı bulunmaktadır. Pek çok medeniyete ev sahipliği yapan kentin tarihi, yapılan arkeolojik kazılarla M.Ö. 4 binli yıllara kadar gitmektedir. Bölgenin büyük bölümünü sırasıyla platolar, dağlar ve ovalar oluşturmaktadır. En fazla yağış kış mevsiminde düşerken, en az yağış yaz mevsiminde düşmektedir. Yaz mevsiminde en yüksek sıcaklık değerlerine ulaşırken, en düşük sıcaklıklar kış mevsiminde görülmektedir. İklimin elverişli olmasından dolayı yaz mevsiminde gıda kurutmalıkları ayrıca yılın büyük bir bölümünde kuruması için asılan çamaşırlar bina çevresinde, balkonlarda ve pencere korkuluklarında görülmektedir.

1.1 Kent Tarihi

Pek çok medeniyete ev sahipliği yapan Uşak, tarihi yerleri ve eserleriyle farklı medeniyetlerin izlerini taşımaktadır. Araştırma alanında Osmanlı dönemi eserleri daha fazla görülmektedir.

1.1.1 Türk Hâkimiyeti Öncesinde Uşak

Kazı çalışmalarından elde edilen bulgulara göre ilk yerleşme Kalkolitik dönemden yani M.Ö. 4 binlerden başlamaktadır. Bronz Çağı'nda yerleşme sekteye uğramamıştır. M.Ö. 2 binde Uşak, Hitit medeniyetinin batı sınırını oluşturmuştur. Frig medeniyetinin de batısında kalmış olup aynı tarihlerde Lid egemenliğine girmiştir. Lidyalıların Perslerle yaptığı savaşı kaybetmesinin ardından Pers hâkimiyetine giren Uşak, Büyük İskender'in komutanlarından Antigos'un Anadolu seferi ile Makedonya hâkimiyetine girdi. Ünlü "Kral Yolu" üzerinde yer alan Uşak M.Ö. 189'da Roma egemenliği altına girdi. Kısa süre Bergama Krallığına girmiştir. Roma'nın yıkılışı ile XII. yy. a kadar Bizans hâkimiyetinde kaldı (Uşak İl Yıllığı, 1973:20).

Uşak'ta yapılan kazı çalışmalarında Frigya, Lidya, Bizans dönemlerine ait Banaz'ın Ahat köyünde, Ulubey'in Sülümenli köyünde, Sivashlı'nın Selçukler köyünde, Payam Alanında harabeler bulunmakta ve Karahallı'da Clandras Köprüsü, Güre köyünden

çıkarılan “Karun Hazinesi” tarihi mekânlara ve tarihi kalıntılara örnekler sunmaktadır (Şişman ve Tutsak, 2005: 46-48).

1.1.2 Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemlerinde Uşak

Uşak’ın ilk kez Türklerin eline geçmesi Selçuklu hükümdarı Kılıçarslan zamanında olmuştur. Haçlı seferleri sırasında Selçuklu-Bizans hâkimiyetleri arasında gidip gelen Uşak XIII. asırda Germiyoğulları hâkimiyetine girmiştir. Germiyoğulları’ndan sonra Karamanoğulları hâkimiyetine giren Uşak, 1414 yılında yeniden Germiyoğulları’nın egemenliğine girmiştir (Uşak Yıllığı, 1973: 20). “Germiyoğulları döneminden kalan Koca Su Tesisi, Ulu Cami, Burma Cami, Kareler Cami, Eski Hamam ve Germiyoğlu Yakup Bey tarafından yaptırılan Hacım Sultan zaviyesi eserleri hala ayaktadır.” (Şişman ve Tutsak, 2005: 50).

Foto 1.a’da Uşak kentinin ilk camilerden olan Kurşunlu Camisi görülmektedir. Kent merkezine yakın olmasına rağmen cami çevresinin dar sokaklarla çevrili olması mekânın bilinirliğini etkilemektedir. Dar sokaklarda ziyaretçilerin araçlarını park edebileceği alanların sınırlı olduğu görülmektedir. Foto 1.b’de Ulu Cami’nin yol seviyesinin altında kaldığı görülmektedir. Araştırma alanındaki tarihi eserlerin restorasyonlarının yapılmasına karşın çevresi ile bütünleşmediği görülmektedir. Tarihi mekânların, çevre düzenlemesi ile kendini daha iyi göstereceği düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 1: Germiyoğulları Dönemine Ait Tarihi Eserler (a) Kurşunlu Cami’den Bir Görünüm (b) Ulu Cami’den Bir Görünüm

1.1.3 Osmanlı Devleti Döneminde Uşak

1429 yılında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmiştir (Uşak İl Yıllığı, 1973: 20). Uşak Anadolu eyaletine bağlı olan Kütahya sancağına tabi idi. Salnameye göre 1273/1856 iki nahiyesi Ulu-Göbek ve Banaz'dı. 1908'de ise Karahallı ve Sivaslı nahiye olmuştur. XVI. yüzyılda köy sayısı 115 iken XX. yüzyılın başlarında 165'e yükselmesi göçlerin etkili olduğunu akla getirmektedir (Şişman ve Tutsak, 2005: 50).

1530 tarihli Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu defterine göre Uşak merkezi 11 mahalleden oluşmaktadır; 8 mahalle, ismini dini yapılardan almıştır. Defterlerden yola çıkarak tahmini nüfus 2.308'dir (Şişman ve Tutsak, 2005: 50). "1889/1890 tarihli Hüdavendigar Vilayeti Salnamesinde de şehrin toplam nüfusu 6.663'ü erkek, 1.651'i kadın olmak üzere 13.084 olarak verilmiştir." (Şişman ve Tutsak, 2005: 51).

Burma, Karalar, Yamanlar, Hacıefe, Aliğa, Yılanıcı, Zincirli, Boduroğlu, Hacı Zeybek Camileri ile Paşa, Hacı Gedik Hanları ayrıca Bedesten, Çingilli, Acemler ve Keleter Hamamları Uşak'taki Osmanlı dönemi tarihi mekânlarıdır (Şişman ve Tutsak, 2005: 51). Bunlardan başka Osmanlı Devleti'nin son dönemine ait olan Paşa Hanı ve Uşak Tren Garı Foto 2'de gösterilmektedir. Uşak Tren Garı'nın çevresinde yapılaşmanın olmaması tarihi mekânın vurgusunu artırmaktadır.

(a)

(b)

Foto 2: Osmanlı Dönemine Ait Tarihi Mekânlar (a) Paşa Hanı'ndan Bir Görünüm (b) Uşak Tren Garı'ndan Bir Görünüm

Ünlü seyyah Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Uşak şehrinin özelliklerine değinmiştir. Giriş kısmında şehrin idari yapısı ile ilgili şu bilgilere yer verir: “Yıldırım Han fethidir. Kütahya Sancağı toprağında Gevher Han Sultan hâssıdır. Ve 300 akçe pâyesi ile şerif kazadır. Nahiyesi 80 parça köydür. Senelik 10 kese hâsıl olur. Hâs hâkimine 10 kese daha olur. Kütahya paşası bu şehre müdahale edemez. Her türlü vergilerden muaf sultan hâssıdır.” (Çelebi, 2011: 41). Günümüzde olmayan dört köşeli kaleden bahsetmektedir. Kuşatma durumunda kale döven toplara dayanıklı yapısı olmayıp taş ve tuğladan yapılmıştır. Kale etrafında hendeği olmayıp yalnızca Banaz tarafında hendeği vardır ve bir göz köprü ile geçit sağlanır. Çevresi 2 bin adım olan kalenin Banaz Kapısı, Honaz Kapısı, Komar Kapısı, Kula Kapısı ve Gediz Kapısı olmak üzere 5 kapısı vardır (Çelebi, 2011: 41-42).

1.1.4 Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemlerinde Uşak

Uşak 29 Ağustos 1920 ile 2 Eylül 1922 arasında Yunan işgali altında kalmıştır (Uşak İl Yıllığı, 1973: 21). Bu süre içerisinde şehir Yunan işgalcileri tarafından tahrip edilmiştir. “Birliklerimiz, 1 Eylül 1922 günü ikinci vakti Uşak ovasından şehre doğru süratle ilerlerken, şehir alevler içinde yanıyordu. Bu sırada şehre ilerleyen birliklerimizin başında Kumandan İzzettin Çalışlar bulunuyordu.” (Uşak İl Yıllığı, 1973: 21). “Uşak Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yapılan incelemelerde 650 ev, 1 resmi bina, 3 hamam, 2 mektep, 1 hastane, 5 han ve otel, 5 cami ve mescit, 4 medrese, 2 kiremithane, 2 fabrika, 26 çeşme ve su terazisinin yandığı tespit edildi.” (Şişman vd., 1998: 12). İşin vahametini anlatmak adına Hüsnü Ersoy, anısını 1969 yılında şöyle dile getirmektedir: “Aradan geçen 47 yıla rağmen, o zaman yakılan ve harap edilen ev ve dükkânların yerlerinin henüz kapatılmaması, şehrimizin uğradığı acı felaketin şahidi olarak gözlerimizin önünde durmaktadır.” (Ersin, 2007: 73).

Savaştan yeni çıkan devletin ekonomik gücü zayıftı. Belediye buna rağmen 1923 yılında iki park yapımına başladı ayrıca 1927 yılında şehir içindeki mezarlığı taşımak için Kütahya Valiliğinden ödenek aldı. Belediye, 1933 yılında merkezde kalan demirci barakalarını yıktırdı. 1936 yılına kadar gelişigüzel büyüyen Uşak 1936 yılından itibaren Mühendis Şakir Kılıç’ın yapmış olduğu plan dahilinde imarlaştı (Şişman vd., 1998: 25). Uşak Osmanlı devrinde Kütahya Sancağına bağlı bir kaza idi. Cumhuriyet döneminde

bu konumunu devam ettirdi. 9 Temmuz 1953 tarihinde il statüsüne kavuşan Uşak'a Manisa'dan Eşme ilçesi dahil edildi (Şişman vd., 1998: 14).

Pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan kadim kent Uşak, zengin tarihi ve kültürel mirasa sahiptir. Bu miras yangınlarla ve özellikle işgal döneminde uğradığı yıkım ile zarar görmüş ve kentin toparlanması zaman almıştır. Bu olumsuzluklar ve dönemin ekonomik koşulları düşünüldüğünde kentin önceliklerinin görsel düzenlemelerin ötesinde temel alanlardaki ihtiyaçları gidermeye yönelik olduğu düşünülmektedir.

Araştırma alanında yapılan gözlemlerde var olan değerlerin tanıtıldığı çalışmalara nadiren rastlanılmaktadır. Tarihi mekânların çevresindeki binaların yapı ile uyumunun gözetilmediği görülmektedir. Öyle ki bitişik nizam ve yüksek yapılaşma, tarihi mekânların vurgusunu engelleyerek sanki yokmuş hissi uyandırmaktadır. Tarihi değerlerin hemen yanında yükselen özensiz beton binalar görsel kirlilik oluşturmaktadır. Genellikle ticari amaçlı kullanılan reklam panolarından, elektronik reklam panolarından ve benzeri (vb.) görsele hitap eden tanıtıcı araçlardan faydalanılarak kentin zenginliklerinin tanıtımına katkı sağlandığında bu çalışmaların faydasının büyük olacağı düşünülmektedir.

1.2 Uşak Kent Coğrafyası

Uşak 38° 12' ve 38° 56' kuzey enlemleri ile 28° 48' ve 29° 57' meridyenleri arasında yer almaktadır (Özav, 2005: 23). Tarihinde pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan Uşak, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer almaktadır. Doğusunda Afyonkarahisar, batısında Manisa, güneyinde ve güneydoğusunda Denizli ve kuzeyinde Kütahya ili yer almaktadır. Karahallı, Sivashlı, Ulubey, Banaz ve Eşme olmak üzere beş ilçesi vardır. Araştırma sahasının Ege Bölgesi'nden doğuya ve iç bölgelere uzanan hat üzerinde olması kente önemli bir konum kazandırmıştır.

1.2.1 İklim ve Bitki Örtüsü

Uşak ilinde tipik Akdeniz iklimi görülmeyip daha çok geçiş iklimi özellikleri görülmektedir. İç bölge iklimi olduğundan dolayı karasallık etkisini göstermektedir. Yaz aylarının subtropikal hava kütesinin tesiriyle sıcak ve yağışsız geçmesine bağlı olarak kuraklık kendisini hissettirir. Ekim ayından sonra sıcaklık düşerken basınç değerleri yükselir. Planeter faktörlerin kış aylarında etkili olmasından dolayı sıcaklık

değerleri en düşük seviyeye iner. Kışların yağışlı yazların ise kurak geçmesi Akdeniz iklimi özelliklerini çağrıştırmaları ile beraber kış yağış değerlerinin Akdeniz iklimindeki kadar olmaması, değişikliğe uğramış Akdeniz ikliminin yağış rejimine benzemektedir (Özav, 2005: 26-28).

Tablo 1’de gösterilen Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) verilerine göre 1939-2018 yılları arasında ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay 23,4 °C ile temmuz ve ağustos ayı iken, ortalama sıcaklığın en düşük olduğu ay 2,3 °C ocak ayıdır. Aylık toplam yağış miktarı ortalamasının en fazla olduğu aralık ayında düşen yağış miktarı 81,3 mm iken en az yağış düşen ağustos ayı ortalaması ise 10,6 mm’dir.

Tablo 1: Uşak Kentinin 1939-2018 Yılları İklim Arasındaki Ölçüm Periyodu

UŞAK	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1939 - 2018)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	2,3	3,3	6,1	10,9	15,6	19,9	23,4	23,4	19,1	13,6	8,2	4,1	12,5
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	6,8	8,2	11,7	16,8	21,8	26,5	30,3	30,5	26,2	20,2	14	8,7	18,5
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-1,3	-0,6	1,3	5,2	9,2	12,6	15,4	15,6	11,9	7,9	3,8	0,6	6,8
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3,8	4,4	5,4	6,7	8,7	10,8	11,6	11,1	9,4	7,2	5,2	3,6	87,9
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	12	10,7	10,5	10	9,5	5,2	2,5	1,8	3,1	6,4	7,9	12,3	91,9
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	74,3	65	58,5	50,1	49	27,8	14,9	10,6	16,7	40,7	58,4	81,3	547,3
Ölçüm Periyodu (1939 - 2018)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	18,3	23,6	27	30	32,1	36,6	40,2	38,2	36,5	32,6	26	21,8	40,2
En Düşük Sıcaklık (°C)	-19,9	-15	-12,5	-6,2	-1	2,9	7,4	6,8	2	-4,8	-11,8	-18,9	-19,9

(Kaynak: MGM, 2019)

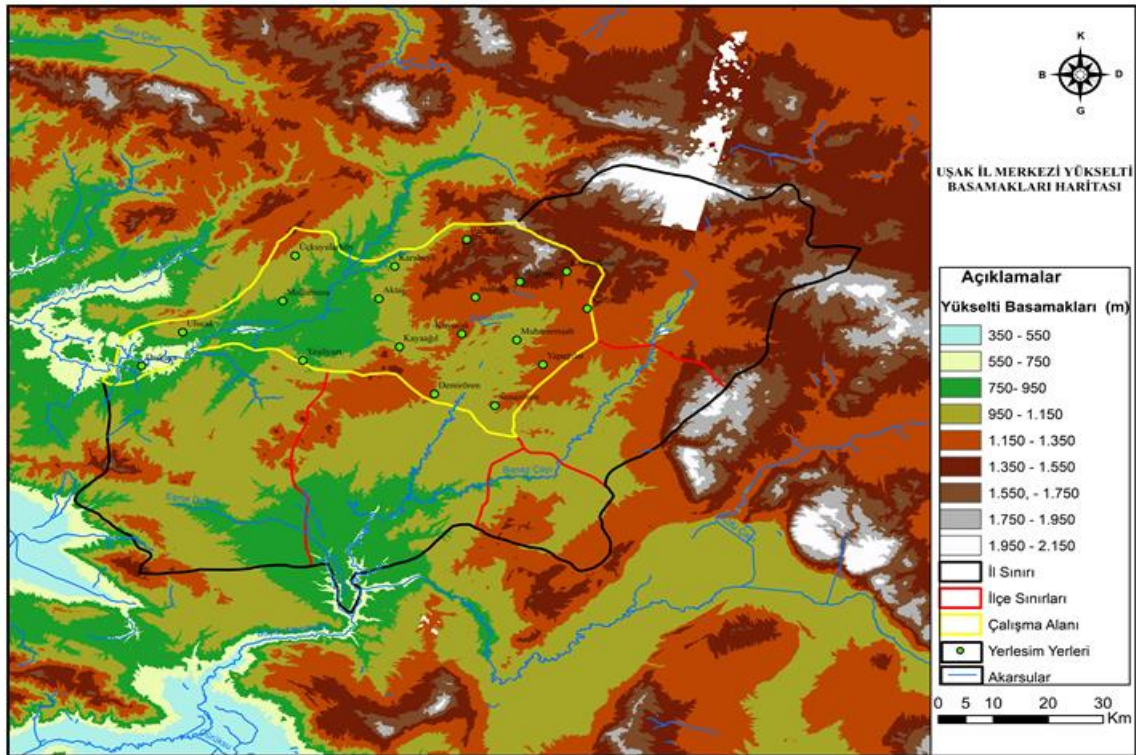
“Engelibeli ve dağlık arazilerde orman ve çalı türleri görülürken, düzlük sahalarda ise daha çok stepler dikkati çekmektedir.” (Özav, 2005: 33). Söğüt, kavak, ahlat, akasya, iğde, çınar, adi böğürtlen gibi ağaç türlerini oluştururken elma, asma, armut, vişne, kiraz, ayva, ceviz, dut, erik, kızılıcak ağaçları yörenin kültür bitkisidir. İldeki 239.186 hektarlık orman ve fundalık araziden yıllık ortalama 55.000 m³ orman ürünü elde edilir (Özav, 2005: 33-34). Önemli dağları olmayan Karahallı ve Ulubey ilçelerinin tepe ve sırtları bitki örtüsü bakımından çok zayıftır (Uşak İl Yıllığı, 1973: 26).

1.2.2 Yeryüzü Şekilleri

Araştırma alanında farklı yeryüzü şekilleri görülmektedir. Platolar geniş yer kaplarken ovaların oranının çok düşük olduğu görülmektedir. “Araştırma sahası arazisi genel olarak dalgalı plato görünümündedir. İlin kuzey ve doğu kesimleri dağlık, güney ve batı kesimleri ise ovalar ve dalgalı arazilerden oluşmaktadır. Uşak ili topraklarının % 57.5’i platolardan, % 37’si dağlardan ve % 5.5’i de ovalardan meydana gelmektedir” (Özav ve Kara, 1998: 33).

Volkanik yapılı olan Murat Dağı Uşak-Kütahya sınırını oluşturur. Sivaslı ilçesinde bulunan Bulkaz Dağı Uşak-Afyonkarahisar illerininin doğal sınırını oluşturur. Elma Dağı merkez ilçede yer alır. Ahır Dağı, Tahtalı Tepe ve Kocatepe diğer önemli zirvelerdir. İlin batısı daha çok küçük tepeler ve sırtlardan oluşur (Özav ve Kara, 1998: 33). İlin kuzeyinde yer alan Murat Dağı’nın zirvesi 2.312 m, Bulkaz Dağı 1.990 m ve Murat Dağı’nın güneyindeki Elma Dağı 1805 m’dir (Uşak İl Yıllığı, 1973: 25; Şekil 2).

Yerleşim alanlarının yeryüzü şekilleri dikkate alınarak imara açılması gerekmektedir. Yerleşme alanının seçiminde tarım için uygun olmayan arazilerin tercih edilmesi gerekmektedir ancak engelibeli arazilerde altyapı masraflarının daha fazla olmasından dolayı bu alanların tercih edilmediği görülmektedir. Verimli tarım arazilerinin imara açılması telafisi mümkün olmayan zararlara yol açacağı düşünülmektedir. Araştırma alanının tarım arazilerine doğru genişlemesi sınırlı doğal kaynakların sürdürülebilir olmasını engellemektedir. Örneğin suyun israf edilmesi yağışların istenilen seviyede olmasıyla telafi edilebilir; ancak araziler bilinçsizce yerleşim alanlarına dönüştürülürse toprağın geri dönüşü mümkün olmayacaktır. Yetkililerin bu konuda duyarlı davranması gerekmektedir.

Şekil 2: Uşak İli Yükselti Basamakları Haritası

1.2.3 Uşak Merkez İlçe Nüfus Özellikleri

Uşak pek çok uygarlığın egemenliğinde kalmasına rağmen bölge hakkında gerçekçi bilgilere Osmanlı döneminde rastlanır. Kâmusül-Alâm'da Uşak kaza merkezinde XIX. yüzyılın sonlarında 13.084 kişinin yaşadığı belirtilir. Aynı tarihlerde Banaz-Ulubey nahiyelerinin ve 158 köyün toplam nüfusu yaklaşık 76.269 idi. 1889-1990 (H. 1307) tarihli Hüdâvendigâr vilâyeti salnamesinde Uşak merkezde 6.633 erkeğin ve 6.451 kadının olduğu aynı tarihte Uşak'a bağlı nahiye ve köylerde 29.945 erkeğin ve 30.743 kadının yaşadığı belirtilmiştir. Buna göre Uşak kazasının toplam nüfusu yaklaşık 73.772 kişiydi. 1953 yılında Uşak Kütahya'dan ayrılarak il olmuştur (Özav ve Kara, 1998: 42).

1924 Türk Ticaret Salnamesi'ne göre Uşak ilinin merkez nüfusu 15 bin toplam nüfusu 85 bin kişiydi. 1927 nüfus sayımına göre merkez nüfus 16.887 iken toplam nüfus 88.463 kişi olarak tespit edilmiştir (UB, 2019). Uşak ilinin 1953'te il olduktan sonra yıllara göre nüfus değişimi Tablo 2'de verilmiştir.

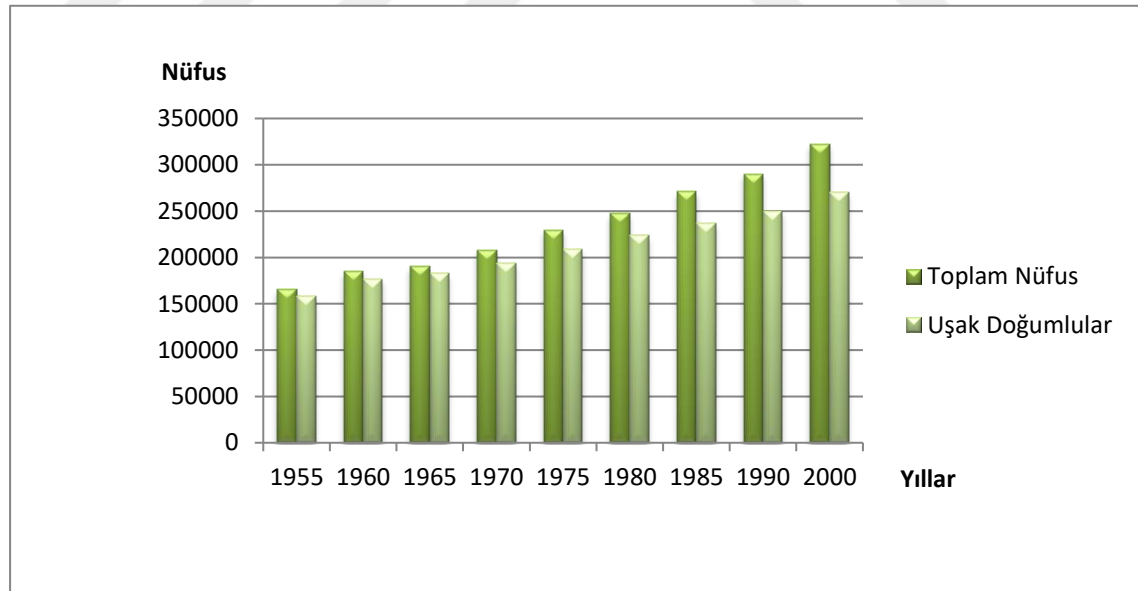
Toplam nüfus içinde Uşak doğumluların oranı sürekli azalmıştır. Son yıllarda sanayisi hareketlenen il merkezinin dışarıdan göç alması, Uşak Üniversitesinin büyümesi ve Uşak doğumluların il dışına göçmesi gibi gelişmeler oranın azalma sebebi olarak

gösterilebilmektedir. Toplam nüfus içindeki Uşak doğumlarının oranı Şekil 3'te grafik olarak gösterilmiştir.

Tablo 2: Uşak Toplam Nüfusu ve Nüfusun İçinde Uşak Doğumlarının Oranı

Yıllar	Toplam Nüfus	Uşak Doğumları	Oranı
1955	165 374	158 555	95,99
1960	184 733	176 963	95,83
1965	190 536	182 456	95,76
1970	207 512	193 922	93,45
1975	229 679	209 005	91,00
1980	247 224	224 165	90,67
1985	271 261	236 868	87,32
1990	290 283	250 259	86,21
2000	322 313	270 112	83,81

(Kaynak: UB, 2019)

Şekil 3: Uşak İli Toplam Nüfus ve Nüfusun İçinde Uşak Doğumlarını Gösteren Grafik (Kaynak: UB, 2019)

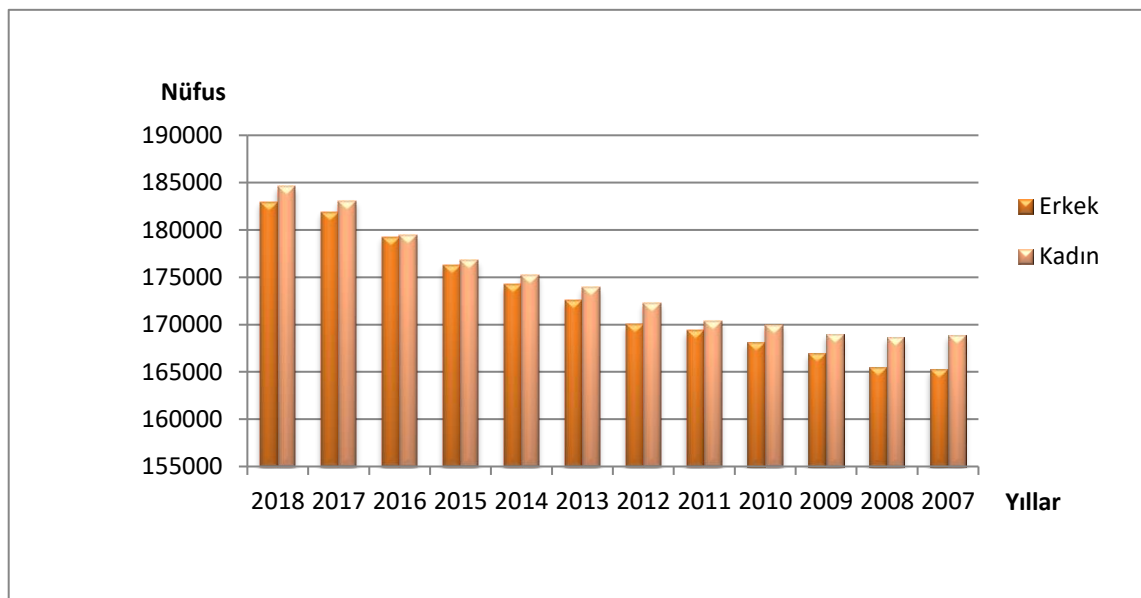
2018 yılında 367.514 olan toplam nüfusun 252.044'ünü merkez ilçe nüfusu oluşturmaktadır. Merkez ilçenin 125.487'sini erkek 126.557'sini ise kadın nüfusu

oluşturmaktadır (İNVM, 2019). Uşak ilinin erkek ve kadın nüfusu Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Yıllara Göre Uşak Nüfusu

Yıl	Uşak Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	367.514	182.931	184.583
2017	364.971	181.898	183.073
2016	358.736	179.259	179.477
2015	353.048	176.281	176.767
2014	349.459	174.231	175.228
2013	346.508	172.573	173.935
2012	342.269	169.997	172.272
2011	339.731	169.343	170.388
2010	338.019	168.064	169.955
2009	335.860	166.944	168.916
2008	334.111	165.506	168.605
2007	334.115	165.235	168.880

(Kaynak: İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, 2019)

Şekil 4: Yıllara Göre Uşak İli Kadın Erkek Nüfusunu Gösteren Grafik (Kaynak: İNVM, 2019)

2007 ile 2018 yılları arasında kadın ve erkek nüfusları grafik olarak Şekil 4'te verilmiştir. Belirtilen yıllar arasında kadın ve erkek nüfusunun birbirine yakın olduğu ve kadın nüfusunun erkek nüfusundan sürekli fazla olduğu görülmektedir.

İlçelerin ve ilin toplam nüfusunun göreceli az olmasının nedeni ilçe sayısının az olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim komşu illerden Kütahya'nın 12, Denizli'nin 17 (merkez iki ilçe hariç), Afyonkarahisar'ın 16 ve Manisa'nın 15 (merkez iki ilçe hariç) ilçesi varken Uşak'ın yalnızca 5 ilçesi vardır.

1.3 Kültürel Özellikler

Hayatın her alanında etkili olan kültür toplum hayatının şekillenmesinde önemli rol üstlenmektedir. İnsanlara ailede ve toplum içinde zamanla kültürel özellikler kazandırılır. "...Harris kültürü "bir nüfus ya da toplumun öğrenilmiş düşünce ve davranış özellikleri" ve Ann E. Larimore ise, benzer şekilde, "bir grubun üyelerinin öğrenip, yaşadıkları ve gelecek nesillere aktardıkları bir yaşam tarzı" olarak tanımlamaktadırlar." (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 95).

Kültür insanların hayatlarını pek çok alanda etkilemekte ve yön vermektedir. Bu durum Uşak kentinin geleneksel yiyeceklerinde kendini belirgin bir şekilde göstermektedir. Mevsimi geldiğinde biber vb. kurutmalıkların bina pencerelerine ve balkonlarına asıldığı görülmektedir. Domates kurutma işlemi leğenlere, sinilere veya kovalara dökülerek balkonlarda ve bahçelerde yapılmaktadır. Bu vb. durumlar bina görünümüne uygun düşmemektedir.

Kültürün insanların giyimlerini, yeme-içmelerini kısaca yaşamlarını etkilediği bilinmektedir. Kültürün yaşam biçimine etkisini gözlemlemek mümkündür. Yıkanan çamaşırların kuruması için binanın ön yüzüne asılması, düğünlerde yolların yemek masaları ve sandalyelerle kapatılması vb. görsel kirlilik oluşturmaktadır. Kendi ürününü satmak isteyen yerli üreticilerin pazar yerlerinin çevresindeki sokaklarda gelişigüzel tezgâh ve çadır açması olumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır. Geçimi pazarcılık olmayan ancak tarlasından kalkan az ürünü pazarlamak isteyen satıcılar için pazardan yer almak güç olmaktadır. Bundan dolayı pazarın çevresinde düzensiz bir pazar daha oluşmaktadır. Dar sokaklar pazarın hareketli olduğu zamanlarda yaya geçişini dahi zorlaştırmaktadır.

Foto 3.a’da kuruması için yola serilen bulgur, yolun kullanımını engellemekle birlikte, yanındaki parkla uyumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır. Foto 3.b’de korkuluklara kuruması için asılan halının bulunduğu ortama uygun düşmediği görülmektedir. Bina pencerelerine ve balkonlarına kuruması için asılan çamaşırlar, kentte yaygın olarak görülen görsel kirliliklerdendir. Asılı çamaşırların olumsuz görüntüsü bina dış cephesinin güzelliğini gölgelemektedir.

(a)

(b)

Foto 3: Kültürel Alışkanlıkların Görsel Kirliliğe Etkisi (a) Masal Diyarı Parkı'nın Yanındaki Yola Serilen Kurutulmaktan Bir Görünüm (b) Karaağaç Mahallesi'nde Korkuluğa Asılan Halının Görünümü

1.4 Yerleşme Özellikleri

“1530 tarihli tahrir defterinde Uşak şehir merkezinde Câmi, Mescid-i Hacı Hasan (Alaca Mescid), Mescid-i Memi Çelebi, Mescid-i Kassab Hasan, Mescid-i Hacı Sadık, Burhan Fakih, Mescid-i Aybek (Eybeg) ve Selman Fakih (Derviş Mehmed) isimli 11 mahallenin bulunduğu belirtilmektedir.” (Özav, 2005: 35). Bugün Uşak ilinin 19 mahallesi bulunmaktadır.

Su yerleşmede etkili olan özelliklerden biridir. Buna uygun olarak Uşak ili Dokuzsele Deresi'nin çevresinde kurulmuştur. İlk mahalleler Ulu Cami'nin kuzeyinde yer almaktadır. Genel olarak Güney Çevre Yolu ve Kuzey Çevre Yolları arasında İzmir-Ankara aksı üzerinde büyüme eğilimi gösteren kentte yeni kurulan sanayi bölgeleri ve çevre yolu kentin güneye doğru kaymasında etkili olmaktadır. Araştırma alanının

kuzeyinde engebeli arazinin olması, batısında ormanlık alanların varlığı doğusunda 1 Eylül Sanayi Sitesi, Şeker Fabrikası ve havaalanının yer alması kentin Eşme hattında güneye doğru büyümesine etkili olmaktadır.

Araştırma alanında ağırlığı deri ve tekstil alanında olan organize sanayi bölgelerinin oluşturulması, seramik fabrikalarının kurulması, 2006 yılında Uşak Üniversitesinin kurulması ve batı-doğu ulaşımında önemli bir konumda olan kentte havayolu, karayolu ve demiryolu ulaşımının aktif olması kentin büyümesine etki etmektedir.

İlk yerleşim yerlerinde az da olsa Tarihi Uşak Evleri yer almaktadır. Bazılarının yenilediği bazılarının ise bakım istediği görülmektedir. Genellikle iki katlı olarak yapılmıştır. Çıkmalı ya da cumbalı olarak yapılan evlerin ikinci katında ahşap işçiliği dikkati çekmektedir. Çatılar ahşapla yapılmış olup kiremitle kaplanmaktadır. Tarihi evlerden bazıları sokağa açılırken bazıları ise avlu içine açılmaktadır. Bu evlere Kurtuluş, Karaağaç, Işık ve Aybey Mahallelerinde rastlanılmaktadır. Bu mahallelerdeki evler yüksek katlı değildir.

Kemalöz Mahallesi ve Cumhuriyet Mahallesi'nin yeni kurulan yerleşim yerlerinde ve çift şeritli çift yönlü yollarda binaların 8-10 katlı olarak yapıldığı bununla birlikte çevresi ile uyumu olmayan kent silüetini olumsuz etkileyen binaların da olduğu görülmektedir. Yüksek yapıların bahçeli ve otopark alanlı olarak yapılması yollarda oluşacak araç kirliliğinin önüne geçerek mekânların ferah olmasını sağlamaktadır. Bina içi kullanımı artırmak için Fransız balkon tipinin yaygınlaşması ve balkonların camla kaplanması bina dışındaki görsel kirliliğin önüne geçmektedir çünkü balkonlarda biber, domates kurutmalıkları ve kuruması için asılan çamaşırların oluşturduğu görsel kirlilik engellenmektedir. Yeni yapılan binalarda merkezi uydu sisteminin olması bina cephelerindeki çanak anten karmaşasını engellediği görülmektedir. Isı yalıtımlarının yapılması çevrenin daha az kirlenmesini sağlamaktadır.

Binalar genellikle betonarme olarak yapılmakta, duvarları tuğla ile örülmekte ve çatılar kiremitle kaplanmaktadır. Yapılarda boydan pencere kullanılması güneş ışınlarının daha fazla girmesini sağlamaktadır. Doğalgazın yaygınlaşması ile birlikte çatılarda güneş kollektörlerinin yapılmasının azalmaya başladığı görülmektedir. Bu durum çatılarda oluşan görsel kirliliğin azalmasını sağlamaktadır.

Araştırma alanında bitişik nizamlı ve bahçeli nizamlı evler görülmektedir. Karaağaç, Dikilitaş, Işık, Bozkurt, Özdemir, Köme, Aybey, İslice ve Elmalıdere Mahallesi'nde bitişik nizamlı evler yaygın olarak görülürken Kemalöz, Cumhuriyet, Fatih, Şekerevleri ve Fevzi Çakmak Mahallesi'nde bahçeli nizamlı evlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Genel olarak kentin kuzey kesiminde bitişik nizamlı evlerin güney bölümünde ise bahçeli nizamlı evlerin yaygın olarak yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni planlı olarak gelişen mahallelerin kentin güneyinde yer almasıdır. Kent merkezinde bitişik nizamlı binaların yaygın olması ve sokakların dar olması mekânın ferahlığını etkileyerek karmaşık ve basık bir görüntünün hakim olmasına sebep olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KENT, KENTLEŞME VE GÖRSEL KİRLİLİK

Kent üzerinde farklı tanımlar yapılmıştır. Farklı disiplinlerin değerlendirmeleri bunu olağan kılmaktadır. Kentlerin ortaya çıkmasında çeşitli sebepler etkili olmaktadır. Ticari, askeri, eğitim vb. sebepler kentlerin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bunun yanında tarihte var olan devletlerin kendilerine özgü kent gelişimi olduğu görülmektedir. Selçuklu ve Osmanlı devletinin kent merkezinde cami, medrese, kapalı çarşı, han, hamam ve imalathaneler yer almakta ve bunun çevresinde bir kent gelişmektedir. Avrupa kentlerinde ise Yunan, Roma, Ortaçağ ve Ortaçağ sonrası kentlerin kendine has belirgin özellikleri vardır. Bundan dolayı tarihten gelen yerleşme alışkanlıklarının görsel kirliliğin ortaya çıkmasının nedenlerinden biri olduğu düşünülmektedir.

2.1 Farklı Tanımlarla Kent

İnsanların yoğun olarak yaşadığı merkezler kent ya da şehir olarak ifade edilmektedir. “Kavram olarak kent ve şehir sözcükleri arasında fark olmamakla birlikte; algısal olarak şehir daha kadim olanı temsil ederken, kent daha modern ve güncel bir çağrışım yapmaktadır.” (Taşçı, 2014: 23).

İlk yerleşmelerin ve ilk kentlerin nasıl ortaya çıktığı merak edilmektedir. “Kent nedir? Nasıl ortaya çıktı? Hangi süreçleri daha da ileriye taşır, hangi işlevleri yerine getirir, hangi amaçları karşılar? Görünümlerinin hepsine uygun tek bir tanım yoktur ve tek bir betimleme onun embriyonik toplumsal çekirdek halinden olgunluk evresindeki karmaşık biçimlerine, oradan da son dönemlerindeki fiziksel çözülmeye kadar geçirdiği bütün dönüşümleri karşılayamaz. Kentin kökenleri karanlıktadır, geçmişinin büyük bir kısmı yeniden ortaya çıkarılamayacak şekilde gömülü veya silik durumdadır ve gelecekte nasıl bir hal alacağını kestirmek son derece zordur.” (Mumford, 2007: 13). “Kent, çevrelenmiş bir alan ya da çevrelenmiş bir dizi alandır.” (Benevolo, 2006: 8).

Kentler toplumun kültüründen bağımsız olarak inşa edilemez; çünkü dini inanışlar ve ekonomik alışkanlıklar gibi unsurlar kent yapısında kendisini göstermektedir. “Kentler bağlı oldukları ekonomik ve toplumsal dizgelerin birer parçası, minyatürü aynasıdır. Genel yapının tüm özellikleri, güzellikleri ve hastalıklarıyla birlikte onlara da yansır.

Roma'da İtalya'yı, Londra'da İngiltere'yi, Jakarta'da Endonezya'yı, İstanbul'da Türkiye'yi tüm özellikleri ile kolayca bulabilirsiniz.” (Keleş, 2005: 9). Gideon Sioberg kentleri sınıflandırmış ve teknolojiyi belirleyici etmen olarak kullanırken daha öncesinde Karl Marx toplumları sınıflandırmasında ekonomiyi belirleyici etmen olarak kullanmıştır (Keleş, 2005: 9).

İnsanların kendi ilgi alanı penceresinden bakarak kente farklı tanım getirmesi doğal bir durumdur. “Şehir konusunda uluslararası nitelikte kabul edilmiş bir tanım yoktur. Her ülke kendi tanımını yapmıştır. Bazı ülkeler idari sınırları ölçüt olarak kullanırken, bazıları nüfus ölçütünü, bazıları ise şehrsel fonksiyonları ölçüt olarak kullanmışlardır.” (Aliğaoğlu ve Uğur, 2012: 2).

“Şehir küçük bir sahada, büyük nüfus kütlelerinin birlikte bulunduğu, geçimini temin ettiği yerleşmedir. Şehir resmî ve hususî binaları, cadde ve sokakları, parkları vs. ile insan topluluklarının coğrafi peyzaj üzerinde hâk ettikleri beşerî tesislerdir.” (Göney, 1984: 1).

“Şehir (Kent): Bir plana göre kurulmuş, on binlerce insan barındıran ve insanların geçiminde tarım dışı kaynakların hâkim olduğu toplu ve en büyük yerleşme birimidir.” (Atalay, 2016: 234).

“Şehir ise yoğunlaşmış, tarımsal olmayan insan yerleşmesidir. Şehirler, aralarında idari, dini, ticari, sınai, toptancılık ve perakendecilik, ulaşım ve iletişim, eğlence, eğitim ve korunma hizmetleri de olan çok çeşitli hizmetler sunarlar.” (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 396).

Kentler deyince yüksek binalar, görkemli alışveriş merkezleri, parklar, kurumlar gibi yapı elemanları çağrışım yapmaktadır. Kent bunların ötesinde insan odaklı özellikleri ile öne çıkması gerekmektedir. Kent, insanların kendilerini huzurlu hissetmeleri ölçüsünde medenidir. “Bir şehri, tek başına tabî veya toplumsal bir ünite olarak kabul etmemek gerekmektedir. Zira şehirleri binaları, caddeleri, parkları gibi yerleşmeyi meydana getiren unsurları yanında; örf ve adetleri, çeşitli içtimaî müesseseleri ile şehrin yerleştiği sahadan daha geniş bir alanın hizmetlerini karşılayan merkezlerdir.” (Göney, 1984: 3).

Keleş, kent ve uygarlık arasındaki ilişkiyi varsayanların kentin farklı dillerdeki anlamlarını ortaya koyduğunu belirtmiştir. “Gerçekten, kentsel yaşamla uygarlık

arasında yakın bir ilişki olduğunu varsayan görüşler yaygındır. O kadar ki, bu görüşler, kimi dillerdeki kent ve uygarlık karşılığı sözcükler arasındaki benzerliği de kanıt olarak kullanma eğilimindedirler. Latin dillerinde uygarlık (civilization) ve kent (city, civitas), Arapçadaki medeniyet, medeni ve kent (medine) gibi sözcükler arasındaki köken benzerliği uygarlıkların kentlerden kaynaklandığını düşündürmüştür. Yunancadaki kent (polis) sözcüğünün de siyaset (politiae) ile aynı kökten kaynaklandığı bilinmektedir. Kentsel yaşamın uygarlığın beşiği olarak algılanması, kimi dillerde, kibarlık (civilité) ve görgü (urbanité) sözcüklerinin de kent kökünden türetilmelerine yol açmıştır. Bir başka deyişle, kibarlık ve görgü kent insanına özgü özellikler olarak algılanmıştır.” (Keleş, 2005: 10).

İnsanların kentlileşmeden kentleşmesi bir sorundur. Bunun sağlanabilmesi için kentlerimizi insan kişiliğini geliştirmeye uygun hale getirmek ve başta eğitimciler, yöneticiler olmak üzere yurttaşlara eğitim vermek gerekmektedir (Keleş, 2005: 12). Çoğu zaman kent “ilerleme”, “uygarlık”, “üretim” gibi olumlu kavramlarla kullanılırken bazen “kaos”, “düzensizlik”, “yoksulluk” gibi negatif kavramlarla vurgulanır. Kent bu iki yaklaşımı farklı düzeylerde yansıtır (Bal, 2008: 28).

Kent, insanların ihtiyaçlarını karşılayan pek çok fonksiyona sahiptir. “Kent; sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı mesleksel rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel kurumların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplumdur.” (Bal, 2008: 31).

Şehir, kültürden etkilenirken aynı zamanda insanı etkiler. İnsanla şehir etkileşim halindedir. “Şehir; insanın, hayatını düzenlemek üzere meydana getirdiği en önemli, en büyük fiziki ürün ve insan hayatını yönlüten, çerçeveleyen yapıdır. Bu yapıya biçim veren tercihleri ise insan ve toplumlar, inançlarından, dinlerinden hareket ederek belirlerler. Şehir, toplumsal hayata, insanlar arasındaki ilişkilere biçim veren, sosyal mesafelerin en aza indiği, bu ilişkilerin en büyük yoğunluk kazandığı yerdir.” (Cansever, 2014: 103).

2.2 Kentsel Yerleşmenin Ortaya Çıkışı

Kentlerin ortaya çıkışı bölgelere göre farklılaşmaktadır. Tarım, madencilik ve ulaşım gibi avantajlar bakımından elverişli bölgelerde kentlerin tarihi daha eskilere dayanmaktadır. “Kent, M.Ö. üçüncü ve ikinci bin yıllarda Mezopotamya ile Nil, İndüs ve Sarı Irmak vadilerinde verimli tarım ürünlerinin toplanması ve fazlasının takas edilmesi için bir komuta merkezi olarak ortaya çıkmıştır.” (Benevolo, 2006: 7-8). “İlk şehirseller Mezopotamya’da M.Ö. 3500, Mısır’da (Nil Vadisi) M.Ö. 3200, Hindistan’da (İndüs Vadisi) M.Ö. 2200’de, Çin (Sarı Irmak) M.Ö. 1500’de Neolitik döneminin sonunda ortaya çıkmıştır. Orta Amerika’da ise bu tarih günümüze daha yakın, M.Ö. 200 yılıdır.” (Aliagaogü ve Uğur, 2012: 12-13).

Mezopotamya’nın iklim, verimli toprak, su kaynakları ve ulaşım yollarına yakın olması gibi özelliklere sahip olması o bölgede yerleşmeyi etkilemiştir. Belirtilen kaynaklar günümüz yerleşmesinde de etkisini sürdürmektedir. “İlk şehirlerin Sümer toplumunda görülmesi şaşırtıcı değildir. Çünkü Mezopotamya gibi verimli bir bölgede tarımda elde edilen artı-ürün, kentlerin oluşması için gerekli olan insanları besleme, teknolojik ilerlemeyi sağlamaya imkân sağlıyordu.” (Bal, 2008: 32).

“Köy topluluklarını göç ve istilalar karşısındaki açmazlarından da kurtarmayı gözeterek örgütlenme, o zamana kadar mevcut tarım üretimine ek olarak ortaya çıkan buluş ve uygulamaların bir araya getirilmesini sağlayacaktır. Tarımsal faaliyetlerin sorunlarına çözüm arayan askeri şeflerin çabaları birçok küçük işletmeyi bir araya getirmiştir. Fetihlerin de desteklediği bu bir araya geliş merkezi bir yönetim-denetim yolunu açmıştır.” (Tuna, 1987: 85).

Ticaret geçmişten günümüze dek önemini korumaktadır. Ticaret, kentlerin oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir faktördür. “Dünya’da ilk şehirler ticarî faaliyetlere dayalı olarak kurulmuş, daha sonra askerî ve idarî şehirler ortaya çıkmıştır. Avrupa’da Orta Çağlara dayanan şehirlerin kuruluşu Sanayi İnkılâbı ile gerçek anlamda gelişmeye başlamıştır. Günümüzde ticarî, sanayi, turizm, kültür, idarî fonksiyonların artması ve kırsal alanlardan gelen göçlerle büyük şehirler, metropol ve megapoller oluşmaya başlamıştır. Böylece şehir; kültürel, sosyal ve ekonomik yönden kırsal alanlardan çok farklı yerleşme birimidir.” (Atalay 2016: 234).

2.3 Tarihte Farklı Coğrafyalarda Kent

2.3.1 Anadolu Selçuklu Devleti'nde Kent

Orta Asya, İran, Doğu Anadolu ve Arap topraklarına hakim olan ve yakın coğrafyasında Bizans olan Selçukluların farklı toplumlarla etkileşim halinde olması kaçınılmazdır. “Selçuklular, Orta Asya ve İran Türk İslâm coğrafyasından Anadolu’ya aktardıkları maddi kültür değerleri ile Anadolu’da karşılaştıkları Bizans kültür motiflerini kimi zaman birleştirerek kimi zaman da kilise-cami gibi işlevsel ve mekânsal dönüşümler yoluyla uyarlayarak, Türk-İslâm kültürüne özgü mekânsal öğeler ile yeniden örgütlemişlerdir.” (Özcan, 2010: 196).

Türk İslam devletlerinde kentin dini öğeler ve bedesten gibi ticari yerlerin çevresinde geliştiği görülmektedir. Bu durum Anadolu kentlerinde görülmektedir. “Selçuklu sultanları, Anadolu’da cami, medrese, türbe, kervansaray, kale ve köprüler yaptırmışlardır.” (Sevim ve Merçil, 2014: 645). Yapılan imar faaliyetleri sadece sultanlarla sınırlı kalmamıştır. “Selçuklu devlet adamları da ülkeyi bayındır duruma getirmek bakımından faaliyette bulunmuşlardır.” (Sevim ve Merçil, 2014: 645). Sevim ve Merçil sultanların ve devlet adamlarının imar faaliyetlerini belirtmek için Konya, Niğde, Malatya, Kayseri, Akşehir, Isparta, Sivas ve Kırşehir’den örnekler vermiştir.

Günümüzde sanayi bölgeleri kentin dışında yer almaktadır; ancak Türk İslam kentlerinde ticari mekânlar kent merkezi ile iç içedir. “Selçuklu döneminde ekonomik öğeler niteliğindeki imalathane ve hanlar ile çarşı ve pazarlardan oluşan ticaret mekânlarının, -İslam kentleri ya da Ortaçağ Batı kentlerinde olduğu gibi- genellikle sıra ya da sokak düzeninde konumlandırılmış dükkânlar ya da tek kitle halinde yapılandırılan tüccar hanları içinde örgütlendiği ve ekonomik faaliyet konularına göre uzmanlaşma gösterdiği söylenebilir.” (Özcan, 2010: 201).

Selçuklu süslemesi çini ile özdeşleşmiştir. Çiniler, Selçuklu mimarisinin değişik yapılarında kullanılmıştır. Selçuklu mimarisinin Osmanlı mimarisine göre daha sade şekilde inşa edildiği görülmektedir. “Anadolu’da iç ve dış mimaride çini süsleme kullanılmış, bunun örneklerine şifahane, medrese, türbe, kümbet, cami ve mescitlerde rastlanmış, böylece bu sanatın gelişmesi sağlanmıştır.” (Sevim ve Merçil, 2014: 646). “Anadolu’daki kümbet ve türbelerin mütevazi ölçüler içinde yapılmakla beraber,

mimarî bakımdan bir gelişme içinde oldukları görülmektedir. Önceleri tuğladan ve taştan inşa edilen kümbetler, daha sonra sadece taştan yapılmaya başlanmıştı.” (Sevim ve Merçil, 2014: 646).

2.3.2 Osmanlı Devleti’nde Kent

Bizans İmparatorluğu’na yıllarca başkentlik yapmış olan İstanbul’un ve Balkanların Osmanlı hâkimiyetine girmesi mimari yapıları etkilemiştir. Camilerin çok ihtişamlı yapılması bunu göstermektedir. “Araştırmacılar arasında yaygın kanı, Osmanlı kent sisteminin kendinden öncekilerin izinden gittiğidir: Balkanlarda Bizans ve Sırp-Bizans, Kuzeybatı Anadolu’da Bizans, Anadolu’nun diğer yerlerinde Bizans-Selçuklu, Doğu’da Arap, Selçuklu ve Ermeni.” (Cerası, 1999: 53).

“Orhan Bey döneminde Osmanlı bölgesinde de Selçuklu bölgesinin plan ve programlarıyla pek çok yapı inşa edilmişti.” (Kuban, 2007: 64). “Öte yandan yeni oluşan kent toplumunun yapısı Doğu’da görmediğimiz yapı tiplerinin ortaya çıkmasını da gerektirmiştir.” (Kuban, 2007: 64).

“Osmanlı kentine, diğer Müslüman kentlerinden ayırt edilmesini sağlayacak özgün bir biçim ve kendine has bir anlam veren öğelerin sayısı oldukça fazladır. Tabii gene de bu bir İslam kentidir ve Keşmir’den Moğolistan’a uzanan, kendine özgü o kültürel âlemin de bir parçasıdır.” (Cerası, 1999: 23).

“Anadolu’nun ve diğer Osmanlı Yakındoğu bölgelerinin sürekliliğine karşın Osmanlı mimarisinin 14. yüzyıldan başlayarak Marmara Bölgesi’nde Doğu Trakya’da, İstanbul’da ve giderek Batı ve Orta Anadolu’ya uzanan gelişmesinde yeni bir üslubun kendini tanımlamaya başlamasını 14. ve 15. yüzyıllarda Bursa, Edirne, Batı Anadolu, İstanbul ve Balkanlar’daki mimari yapılarda izliyoruz.” (Kuban, 2007: 64).

Kuban, fetihten sonra Bursa’yı anlatırken kentin bundan sonraki gelişim süreciyle ilgili şunları aktarır: “Orhan Bey kentin ilk merkezini oluşturan kurumları yapılandırdıktan sonra I. Murad Hûdevendigâr Çekirge’de, I. Bayezid Uludağ eteklerinde imaretleri, medreseleri, türbeleri, hamamlarıyla dış merkezleri tanımlamışlardır. Bu bir planlama değil, sultanın keyfi iradesine bağlı bir büyümedir. Kent bir yandan sultanın kişisel istekleri, öte yandan gelişen kent ve toplumun zorladığı, bazen örtüşen, bazen de karşıtlaşan etkenlerle gelişmiştir.” (Kuban, 2007: 69).

Osmanlı Devleti'nde Müslüman ve Müslüman olmayanların ayrı mahallelerde oturmasından dolayı etkileşimi ortaya çıkarmak için bu homojen mahallelerin karşılaştırmalı olarak çalışılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. “Osmanlı şehirlerinde de genellikle Müslüman olmayanlar, ayrı mahallelerde oturuyorlardı. Bundan başka, bazı meslek mensupları kendi mesleklerinin adlarıyla anılan mahallelerde topluca yaşamışlardır.” (İnalcık ve Göyünç, 1984: 70). “Osmanlı şehrinde mahalle, birbirini tanıyan, bir ölçüde birbirlerinin davranışlarından sorumlu, sosyal dayanışma içinde olan kişilerden oluşmuş bir topluluğun yaşadığı yerdir. Bir diğer tanımla, aynı mescitte ibadet eden “cemaatin” aileleriyle birlikte yerleştikleri şehir kesimidir.” (Ergenç, 2013: 75).

Osmanlı kentlerinde de camilerin ve bedesten gibi ticari yapıların güçlü olduğu görülmektedir. “Osmanlı şehir plânında egemen öğeler câmi, bedesten ve imaret siteleridir. Şehre gelen yollar buralarda sonuçlanır ve aralarında düzenli bir bağlantı vardır. Bu odak noktaları arasındaki çatı, ekonomik etkinliklerin sahnesi olan çarşı ve pazar yerleri ile doldurulmuştur. Şehrin asıl merkezini “Bedesten” oluşturur. Etrafında, yalnızca bir geceleme yeri niteliği taşımayan, aynı zamanda ticaret yeri olan hânlar yer almıştır. Çoğunlukla kentin büyük câmi ya da câmilerinden bazıları da burada yer alabilir. Bu merkezden diğer odak noktalarına doğru bir yayılma göze çarpar. Yayılmanın mihrini de bedestenden başlayan ve “uzunçarşı” denilen geniş cadde oluşturur. Uzunçarşı, şehirde üretilen her türlü mal ve hizmet erbabının bulunduğu kesimdir. Uzunçarşı'ya açılan sokaklarda, her biri ayrı işkolunda mal ve hizmet üreten esnaf örgütleri yer alır.” (Ergenç, 2013: 88). Kuban'a göre ele geçirilen şehrin sur dışına bir imaret yaparak yeni merkez oluşturmak Osmanlı döneminin yaygın bir uygulamasıdır (Kuban, 2007: 70).

“Levanten-Osmanlı kenti, Batı Anadolu ile Doğu Avrupa, Rönesans ile endüstri devrimi ve kendi doğası arasındaki eşik konumu nedeniyle genel tarihi sınıflandırmalara sokularak (İslam kenti, Doğu kenti vb.) değil, ancak karşılaştırmalı coğrafi kültürün bize duyumsattığı farklılıkları ve sınır konumları değerlendirilerek tanımlanabilir.” (Cerası, 1999: 24).

Anadolu kentlerinde olduğu gibi araştırma alanının da Osmanlı kentlerine benzer bir şekilde cami ve bedesten çevresinde geliştiği görülmektedir.

2.3.3 Avrupa'da Kent

“Yunan kent gelişimi, kentin Mezopotamya'daki ve Mısır İmparatorluğu'ndaki özgün modelinden farklılaşan ve gelecek vaat eden birçok kurumsal yeniliğin ortaya çıkmasını sağladı. Öyle görünüyor ki Yunanlar, Bronz Çağı dininin ve Demir Çağı teknolojisinin beslediği, hiçbir şarta bağlanmamış iktidarın insafsız fantezilerinden bir derece kendilerini kurtarmışlardı. Yunanlıların kentleri insani ölçülere daha uygundu; militarizmin ve bürokrasinin bütün o zorlayıcılığı ve hizaya sokuculuğunu gerektiren yarı tanrısal kralların paranoyak isteklerinden azadeydi. Yunanlar, uygarlıkla birlikte ortaya çıkan katı kast sistemini ve meslekler arası ayrımı ortadan kaldırdılar; aslında böyle bir kastlaşmayı ve bölümlenmeyi zaten pek az geliştirmişlerdi.” (Mumford, 2007: 162-163).

Türk İslam kentlerinde yerel idareciye kalmış olan kent gelişimi Roma kentlerinde bir düzen içinde planlı olarak yapılması dikkati çekmektedir. Mumford, öne çıkan değerleri ile Roma'yı şöyle anlatır: “Görünür güç simgeleriyle, su kemerleriyle, viyadükleriyle, tepe ve geniş vadileri dümdüz kesen, nehir ve bataklıkların üzerinden aşan, muzaffer bir Roma lejyonu gibi bozulmaz bir biçime sahip taş döşenmiş yollarıyla Roma.” (Mumford, 2007: 254). Roma kentlerinde “Sur inşasının genellikle iş işten geçtikten sonra düşünüldüğü Yunan kentinden farklı olarak Roma kenti sur yapımıyla başladı; kent, kısmen dinsel, kısmen de faydacı nedenlerle dikdörtgen biçiminde inşa edilirdi ki bu biçim, daha sonra Romalı lejyonerlerin kendileri için kuracakları geçici kamplar için standart model haline gelecekti.” (Mumford, 2007: 255-256).

“Ortaçağda kentler büyüdükçe içinde barındırdığı kurumlar da büyümeye başlamıştır. Büyük kentler, tek merkezle tanımlanmıyordu. Kentin bir siyasi merkezi, dinsel merkezi ve bir de ticaret merkezi bulunmaktaydı. Olağanüstü durumlar, politik kararlar, savaşlar, ekonomik gelişmeler vs. kentlerin gelişmesinde veya gerilemesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Avrupa'da Ortaçağın bitiminden sonra kentler, genişlemiş ya da yeni koloniler veya kentler kurulmuştur. Bu yeni kentler, kuruluş anında planlanmış ve daha sonra kolay değişmemiştir. Kentlerin kurulmasında arazinin yapısı, yöresel gelenekler, yabancı etkiler, dinsel ve din dışı simgecilik (inançlar), işlevsel ve ekonomik gereksinmelere önyargısız bağlılık vs. gibi unsurlar rol oynamıştır.” (Bakır ve Ülgen, 2009: 130).

Güvenlik kaygısı kentin surlarla çevrilmesine sebep olmaktadır. Farklı coğrafyalarda benzer durumlar görülmektedir. “...Ortaçağ kentinin, 12. yüzyıldaki durumuyla, kale duvarlarıyla çevrili bir kapalı alanın sığınağında yaşayan; ona toplumsal, ayrıcalıklı bir kişilik kazandıran, kendine özgü bir yasa, yönetim ve hukuk bilimine sahip bir ticaret ve sanayi toplumu olduğunu söyleyebiliriz.” (Pirenne, 2000: 154-155).

“Ortaçağ kentinin kapalı ve ayrıcalıklı karakterinin bir sonucu da yoğun bir yapıya sahip olmasıydı. Kent, mümkün olduğunca sınırlı bir alanı kaplamaktaydı. Bu alanda en çok aranan yerler merkezdeydi; yapılar yükseliyor ve kentin genel profiline kamu yapıları - kiliseler, belediye binaları- ile bu yapıların genellikle dikey gelişmeleri egemen olmuştu. Yani hem nüfus yoğunu hem de ihtiyaçları karşılayabilen bütün kurumların kentte olması, kentleri günümüzde olduğu gibi Ortaçağda da cazibe merkezleri haline getirmişti.” (Bakır ve Ülgen, 2009: 130).

Selçuklu ve Osmanlı kentinde merkez cami, medrese, bedesten ve imarethanenin etrafında yoğunlaşan ticari yerler ve konaklama merkezleri yani dönemin cazibe merkezlerinin çevresinde şekillenen yapılaşma kentin alışlagelmiş doğal planını oluşturmaktadır. Bu yapılaşmayı Anadolu kentlerinde gözlemlemek mümkündür. Tarihi yerleşmelerde kat uyumunun olması, bina ön cephesinin ve çatısının sadeliği mekâna doğallık katmaktadır ancak planlı bir kentleşme görülmemektedir. Dar sokaklar park sorununu artırmakta ve günümüz ulaşımında yetersiz kalmaktadır.

Sonuç olarak bugünkü yerleşmelerin temelinde tarihten izler bulunmaktadır. Orta Asya Türk devletlerinde çadır kültürü hâkimdir. Bu yerleşim şeklinde belli kayıtlar olmadan bireylerin özgür kararları geçerlidir. Selçuklu ve Osmanlı kentlerinde mahallelerin oluşturulmasında belli standartların konulmaması bugün dahi kırsal yerleşmelerde çok fazla plana uyulmaması ve kentlerde binalara iskân ruhsatı verildikten sonra bireylerin plan dışına çıkmasının temelini tarihten gelen yerleşim kültüründe aramak mümkündür. Plan dışı kentleşme ise görsel kirliliğin ortaya çıkmasındaki en önemli sebeplerden biri olarak gösterilmektedir.

2.4 Kentleşme

Kırsal bölgelerde olmayan pek çok özelliğin kentlerde fazlasıyla olması, bazen zorunlu bazen isteğe bağlı sebepler kentleşmeyi etkilemektedir. Gün geçtikçe kentlerin çekici

özellikleri arttığından dolayı kent nüfusu da artmaktadır. “Kentleşme, dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Kentsel nüfus, doğumlar ile ölümler arasındaki farkın birinciler lehine olması sonucunda ve aynı zamanda köylerden ve kasabalardan gelenlerle, yani göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde, doğurganlık eğilimleri azaldığından, kentleşme daha çok köylerden kentlere olan nüfus akınları ile beslenir. Kentleşmenin dar anlamdaki tanımı, demografik nitelik taşır.” (Keleş, 2013: 31). Keleş, kentleşmede başkaca olgular da etkili olduğundan dolayı kentleşmenin daha geniş bir tanımını yaparken; sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olarak kent sayısının artması ve büyümesi ile birlikte toplumda iş bölümü ve uzmanlaşma gelişeceğinden dolayı kentleşmeye insanın davranış biçiminde farklılığa yol açacak nüfus birikimi olarak bakmanın daha doğru olacağını ifade etmektedir (Keleş, 2013: 31).

2.4.1 Kentleşme Nedenleri

Kentleşmede pek çok faktörün etkili olduğu belirtilmektedir ve zamanla kentleşmeyi etkileyen sebeplerin artacağı düşünülmektedir. Bundan önceki dönemlerde kenti tercih etme sebebi günümüze oranla daha sınırlıydı örneğin eğitim faktörü bu denli etkili değildi. Haldun, o dönem kentleşmeyi şöyle açıklamıştır: “... Bina inşa etmek ve şehir kurmak, refah ve rahatın icabı olan hadarî temayüllerdendir. Bu işe bedevilikten ve onun gösterdiği hususiyet ve temayüllerden sonra gelinir. Ayrıca şehirlerde ve kasabalarda abideler, muazzam eserler ve büyük binalar mevcuttur. Bu gibi yapılar, özel kişilere değil, umuma mahsustur. O halde bu çeşit binalar birçok elin bir araya gelmesine ve çok sayıda kişinin yekdiğerine yardımcı olmasına ihtiyaç gösterir.” (Haldun, 2009: 629).

Kentleşmenin bu denli hızlı olmasının en etkili sebeplerinden biri göçlerdir. İnsanlar çeşitli sebeplerden dolayı buldukları yerleri terk ederek daha cazip olan yerlere göç ederler. Ülkemizde 1927 nüfus sayımlarına göre kent nüfusunun oranı % 24,22 iken 2000 yılına gelindiğinde bu oran % 64,90'lara çıkmıştır (TÜİK, 2017). 1960'lı yıllarda Türkiye'den Almanya'ya ekonomik nedenlerle göçler yapılmıştır. Tümertekin ve Özgüç, insanları göçe iten sebepleri “itici faktörler” ve daha çok göç alan yerlerin özelliklerini ise “çekici faktörler” olarak tanımlamıştır (Tümertekin ve Özgüç, 2010).

Aliağaoğlu ve Uğur; kentleşmeyi etkileyen faktörleri tarımda gelişmeler, sanayileşme, ulaşımın gelişimi, sosyal ve kültürel çekicilikler, eğitim seviyesinin yükselmesi, doğal nüfus artışı, algılama, sosyal nedenler başlıkları altında ele almıştır (Aliağaoğlu ve Uğur, 2012: 76-78).

2.4.1.1 Ekonomik Nedenler

Sanayi imkânlarının kent merkezlerinde gelişmiş olması, hizmet sektörünün farklı yelpazelerde istihdam olanağı sağlaması, iş olanaklarının çok ve çeşitli olması, üretilen ürünlerin ulaşım ve nüfusun etkisiyle hızlı pazarlanabilmesi kentleşmeyi olumlu etkilemektedir. Bununla birlikte arazilerin miras yoluyla parçalanması, tarımda el emeğinin yerini makinaların alması gibi faktörler insanların ekonomik kaygılarla kırsaldan kente kaymasında etkili olmaktadır.

2.4.1.2 Siyasi Nedenler

Siyasi iradenin bazı illeri teşvik kapsamına alması, kimi illere turizm, spor ve kültürel yatırımlarla doğrudan ve dolaylı olarak yardımcı olması kentin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ulaşımın kentlerin gelişmesinde önemli bir yeri olduğu bilinmektedir dolayısıyla siyasi iradenin sadece kara ulaşımı olan bir kente havalimanı ve hızlı tren imkânlarını sağlaması dolaylı yönden kentin gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Savaşlar göç olgusunu beraberinde getirmiştir. Osmanlı devleti fethettiği topraklarda kalıcı olmak ve nüfus hâkimiyetini sağlamak amacıyla iskân politikasını uygulamıştır. Öyle ki: “1481 tarihli vakfiyede, 13 İtalyan, 8 Rum ve Ermeni mahallesine karşı Türklerin yerleştiği mahallelerin sayısı 20’yi bulmuştur.” (İnalçık, 2010: 196). Devamında İnalçık, 1478 yılında Kadı Muhyiddîn’in Galata’da yaptığı nüfus sayımına göre Müslüman nüfus oranının % 49,80 olduğunu belirtmiştir (İnalçık, 2010: 196-197). 25 yıl gibi kısa bir sürede halkın yarısına yakınının Müslüman nüfusa ulaşması İstanbul’un kentleşmesinde siyasi iradenin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı, 1912-1913 Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Hareketi sonrasında Rumeli’den Anadolu’ya aralıklarla göçler olmuştur (Çolak, 2013: 113). Bu durum kent nüfusunun artmasında etkili olmuştur.

2.4.1.3 Kültürel Çekicilikler

Kırsal bölgenin kendine göre avantajları vardır. Doğanın manzarası, sakinliği, doğallığı insana huzur verir. Bunun yanında sosyal mekânların az olması ya da olmaması birlikte hareket etme olanağını kısıtladığı için kırsalda kültürel kaynaşmanın az olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle stat, tiyatro, sinema, eğlence mekânları, mabetler, büyük alışveriş merkezleri gibi yerler insanların etkileşimini sağlamasından dolayı kentleri cazip kılmaktadır.

Kültür bir araca benzetilebilir. Aracın her bir parçası, insanların oluşturduğu bir değeri ifade eder. Araçların sunduğu özellikler arasında büyük farkların olduğu bir gerçektir. Özellikleri fazla olan konforlu bir araçla yolculuk yapmak nasıl istenen bir durumsa kentlerin özellikle mega kentlerin büyük imkânlar sunması insanların kenti tercih etmesinde etkili olmaktadır.

2.4.1.4 Eğitim İmkânları

Kırsaldaki eğitim imkânları kentlere göre oldukça kısıtlıdır. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Kırsal yerlerin nüfusunun azalmasına bağlı olarak bağımsız sınıf açılmaması bu sebeplerden biridir. Veliler çocuklarının daha iyi koşullarda eğitim almaları, kendi yaş grupları ile birlikte okumaları için kenti tercih edebilmektedirler.

İstanbul başta olmak üzere Ankara, İzmir, Konya, Eskişehir gibi illerde birden fazla üniversitenin olması, ilk ve ortaokul seviyesinde devlet okullarının yanında kolejlerin varlığı, bunların yanında özel yetenek alanlarında kurs imkânlarının olması kent nüfusunun artmasında önemli olmaktadır.

2.4.1.5 Sağlık İmkânları

Gelişmiş sağlık imkânları kentin çekiciliğini artıran önemli bir faktördür. Üniversite hastaneleri ve şehir hastanelerindeki imkânları, sağlık ocağında veya küçük ölçekli devlet hastanelerinde bulmak mümkün olmadığından dolayı özellikle sürekli hastalığı bulunan hasta ve hasta yakınları için kente yerleşme bir zorunluluk olmaktadır.

2.4.1.6 Algılama

Kent yaşamının güzellikleri yanında olumsuz tarafları da bulunmaktadır ancak kırsaldan kente göç etmek isteyen bireylerin zihinlerinde kentin güzellikleri daha fazla yer

almaktadır. Yaşadıklarımız, inançlarımız, değerlerimiz kısacası bizi etkileyen olaylar algı dünyamızı şekillendirir. Aynı duruma bakan iki kişinin farklı yorumlarda bulunması bunu açıklayıcı niteliktedir.

Toplumsal algıda yer edinmiş deyimler, özlü sözler bireylerin algısını etkileyebilmektedir. Kırsal bölgelerde ev kirası, ulaşım gibi sıkıntıları olmayan aynı zamanda hayvancılık ve geniş arazilerde tarım yapma imkânı olan kimi bireyler, kenti tercih etme nedenini “boğulursan büyük denizde boğul” atasözü ile açıklamaktadırlar.

2.4.1.7 Sosyal Nedenler

İnsanlar sosyal adaletsizlik, kan davası, mahalle baskısı gibi elde olmayan durumlarla karşılaşınca bulunmamak için kalabalığın arasına karışıp fark edilmemeyi arzu ederler. İnsanların göç etmesine sebep olan bu durum kentin nüfusunu etkilemektedir. Zorunlu sebeplerin dışında bazen sosyal statü kazanma isteğinden dolayı da göç yaşanmaktadır.

2.5 Görsel Kirlilik

Görsel kirliliğin belli bir tanımını yapmak zor olmakla birlikte insanda rahatsızlık oluşturan her türlü objenin ve durumun görsel kirlilik olduğu düşünülmektedir. “Görsel kirlenme, genelde, doğal veya yapay çevre içinde yer alan, çoğu kez dolaylı olarak sergilenen ve bellekte olumsuz grafik simgeler bırakan, düzensiz biçimlenmelerin tümü olarak tanımlanabilir.” (Kumbaracıbaşı, 1992: 54). İnsanın merkeze alındığı düşüncede insana hoş gelen görüntülere güzel denirken insan eliyle doğal çevrenin rahatsız edici hale getirilmesi “görüntü kirliliği” olarak tanımlanır (Bodur ve Kucur, 1994: 50).

Görsel kirlilik alanında yapılan çalışmalar daha çok Peyzaj Mimarlığı tarafından yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma yapılırken farklı alanlardan yararlanılmıştır. Görsel kirlilik alanında somut kriterler ortaya koymak zordur; çünkü aynı mekâna bakan kişilerin yorumları birbirinden farklı olabilmektedir. Görsel kirlilik olarak nitelendirilen bir durum kimileri için farklılık ya da zenginlik olarak değerlendirilmektedir. Ülkemizde coğrafyacılar tarafından bu alanda yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır; çünkü “Coğrafyacıların çoğunluğu, görsel bozulma hakkında uzun zamandır aynı fikirde oldukları halde, bu sorun üzerine yazmaktan özenle kaçınmışlardır. Bunun belki de bir nedeni, konunun kayganlığı ve ele alınış güçlüğüydü.” (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 561).

Tümertekin ve zg'e göre coğrafya, yer ve yerin nitelikleri ile ilgilenir, yeryüzündeki olguların nasıl dağıldığına ve sebeplerine bakar, insan ve evre üzerine çalışır, çevrenin estetik olarak değerlendirilmesini konu edinir, coğrafı görünümü önceden beri ele alır. Bu gibi durumlardan dolayı görsel kirlilik konusu coğrafyanın ilgi alanına girer (Tümertekin ve zg, 2010: 561-562). Bu alanda çalışmanın zor olan yanı değerlendirmeye olanak sağlayacak kriterlerin geliştirilmemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla coğrafyacılardan görsel kirlilik alanında ortaya koyacağı standartların konu ile ilgili araştırmaları teşvik edeceği düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma sahasına yapılan gözlemlerde binalar ve yola ilişkin kullanımlarda görsel kirlilik yaygın olarak görülmektedir. Yapılan fotoğraflık tespitler lokal bir alanı değil araştırma alanını temsil etmektedir; çünkü kentin değişik noktalarında görsel kirlilik çeşitlerine sıkça rastlanılmaktadır. Eski yerleşim yerlerinde görsel kirlilik daha fazla görülürken yeni yerleşim yerlerinde azalmaktadır. Bu durumun temelinde plansız kentleşme görülmektedir. Dar ve çıkmaz sokaklar görsel kirliliğin artmasına sebep olmaktadır.

3.1 Binalarda Görülen Görsel Kirlilik Örnekleri

Binalar, görsel kirliliğin yoğun olarak görüldüğü yerlerdir. Renkler, uyumsuzluklar, binalara özensiz yerleştirilen askı elemanları, balkonların farklı malzemelerle kaplanması, değişik noktalara yerleştirilen çanak antenleri, bakımsız binalar, kurutmak için asılan çamaşırlar, binaya uzatılan kablolar, sonradan açılan iş yerleri, reklam tabelaları, çatılarda olan düzensizlikler vb. binalardaki görsel kirliliğin ne denli çeşitli olduğunu göstermektedir. Safranbolu gibi evleri ile öne çıkan turizm merkezlerinin olması binalardaki görselliğin insana olan etkisini göstermektedir. Bundan dolayı evlerin güzelleşmesi sağlanarak kent imajına katkı yapılması gerekmektedir.

3.1.1 Farklı Ölçülerdeki Yapıların Bir Arada Olması

Yapıların düzensiz olması insanda rahatsızlık oluşturmaktadır. Bundan dolayı binaların belli bir uyum içinde yapılması gerekmektedir. Ölçü, peyzaj tasarım elemanlarındanır. “Aynı ölçü ve aynı formdaki objeler arasında “tam uyum”, aynı ölçü-farklı form ya da aynı form-farklı ölçü arasında “uyum”, farklı ölçü ve farklı form arasında “uyumsuzluk” vardır. Mekânda ölçü birimi insandır.” (Korkut vd., 2010: 90).

Yeni kurulan yerleşim yerlerinde kat uyumu dikkate alınırken eski yerleşim yerlerinde binalar arasındaki uyuma dikkat edilmediği görülmektedir. Şehit Ali Rıza Horasan Caddesi Burma Cami’de son bulmaktadır. Foto 4.a’da Dokuzsele Deresi’nin geçtiği caddede yer alan 4 binanın yüksekliklerinin orantısız olması ve bina cephelerinin farklı yöne bakması ve Foto 4.b’de genişlikleri ve yükseklikleri birbirinden farklı olan 3 binanın yan yana yapılması uyumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır.

(a)

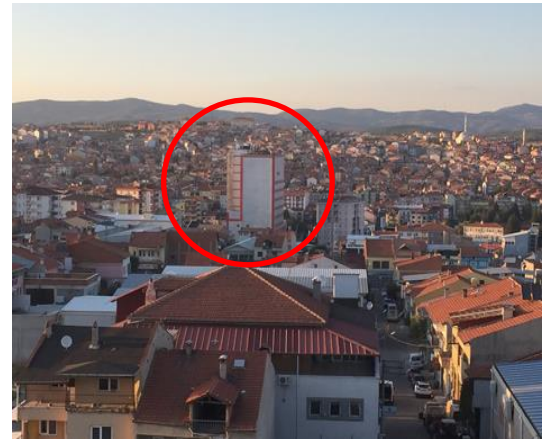
(b)

Foto 4: Binalar Arasındaki Uyumsuzluk (a) Farklı Yükseklikteki Binalardan Bir Görünüm (b) Uyumsuz Binalardan Bir Görünüm

Binaların çevresi ile uyumlu olması gerekmektedir. Foto 5.a'da ve Foto 5.b'de çevresi ile orantısız binalar görülmektedir. Kentin farklı noktalarından bakıldığında bu durum görülebilmektedir. Yüksek yapılar çevresindeki binaların görüşünü kapatmakta ve evlerin güneşten yararlanmasını engellemektedir. Araştırma alanında sıkça rastlandığı gibi aralarında belli bir uyum gözetilmeden yapılan farklı büyüklükte ve genişlikteki binaların yan yana gelmesi düzenden uzak karmaşık bir görüntü ortaya koyduğundan dolayı görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

(a)

(b)

Foto 5: Çevresine Göre Yüksek Binalar (a) ve (b) Atatürk Bulvarı'nda Çevresine Göre Orantısız Yükseklikteki Binalardan Bir Görünüm

3.1.2 Havalandırma, Doğalgaz ve Yağmur İniş Boruları

Bina cephelerinin bakımlı olması kent hakkında güzel düşüncelerin oluşmasını sağlamaktadır; çünkü ilk bakışta yapıların ön cephesi görülmektedir. Kent imajının oluşması için bu yönde çalışmaların yapılması gerekmektedir. Binanın cephesinden geçen doğalgaz boruları, yağmur iniş boruları, havalandırma boruları, klima boruları vb. bina ile uyumsuz bir görüntü ortaya koyarak görsel kirlilik oluşturmaktadır. Kente doğalgazın yakın zamanda gelmesinden dolayı bina yapım aşamasında planlanmayan doğalgaz borularının renk ve estetik uyumu gözetilmeden bina cephelerine monte edilmesi çirkin görüntülere sebep olmaktadır.

Binalar kimi zaman yapılışındaki amacına uygun olarak kullanılmamaktadır. Ev olarak planlanan yapılar zamanla iş hanı ya da iş yeri olarak kullanılabilir. Genellikle binaların zemin katları iş yerlerine çevrilmektedir. Yapılan değişimin yeni amaca uygun olması için bir takım düzenlemelerin yapılması olumsuz görüntülerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Cadde ile aynı seviyede olmayan zemin katlara merdivenle çıkılmakta ya da inilmektedir. İş yerlerinde gıda sektörü yaygın olarak görülmektedir. Bundan dolayı bina ön yüzünde yer alan havalandırma borularının çatıya kadar yükselmesi kentin pek çok noktasında yaygın olan bir görsel kirliliktir.

(a)

(b)

Foto 6: Bina Ön Cephesindeki Borular (a) İslice Mahallesi'ndeki Havalandırma Borusundan Bir Görünüm (b) Dikilitaş Mahallesi'ndeki Doğalgaz ve Yağmur İniş Borusundan Bir Görünüm

Foto 6.a'da iki binanın ön cephesinden yukarıya doğru uzanan havalandırma boruları ve Foto 6.b'de doğalgaz boruları ve kutularının rastgele yerleştirilmesi ayrıca yağmur iniş

borularının bina cephesiyle uyumu gözetilmeden yerleştirilmesi görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

3.1.3 Balkonlar

Bina dış cephesinde yer alan elemanlardan olan balkonlar yapıların tamamlayıcısıdır. Bina ile bütünlük oluşturan balkonlara birbirinden farklı eklemeler yapılmaktadır. Her dairenin kendi ihtiyaçları doğrultusunda bina dışına yaptığı ufak eklemeler apartmanlarda değişik görüntülerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Evin m² sini büyütme, kullanım alanını rahatlatma amacıyla balkonlar pen, ahşap, pvc vb. kaplamalarla içeriye dâhil edilmektedir. Bunun yanı sıra branda ve bezler ile güneşten korunma maksatlı örtüler de yapılmaktadır. Aynı binada balkonların birbirinden farklı özellikte malzemelerle kaplanması çirkin bir görüntü ortaya koymaktadır.

Foto 7.a'da yer alan binada balkon örtülerinin birbirinden farklı ve bazılarının yıpranmış olması olumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır. Foto 7.b'de balkonların farklı şekilde kapatıldığı ve bazı balkonların kapatılmadığı görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 7: Farklı Şekildeki Balkon Kaplamaları (a) Elmalıdere Mahallesi'ndeki Balkon Örtülerinden Bir Görünüm (b) Cumhuriyet Mahallesi'nde Farklı Şekildeki Balkon Kaplamalarından Bir Görünüm

Araştırma alanında benzer düzensizliklerin ortadan kaldırılması için bina yönetimlerinin birlikte hareket edip bütüncül bir çalışma ortaya koyarak ortak cam balkon ve benzeri

balkon kaplamaları yaptırdıkları binalara da rastlanılmaktadır. Foto 8’de birlikte yapılan balkon kaplamalarının bina ile bir bütünlük oluşturduğu görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 8: Araştırma Alanında Bina İle Uyumlu Balkon Kaplamaları (a) Kemalöz Mahallesi’nde Bina İle Uyumlu Balkon Kaplamalarından Bir Görünüm (b) Batıkent Caddesi’nde Bina İle Uyumlu Balkon Kaplamalarından Bir Görünüm

Foto 9.a’da Brüksel’de ve Foto 9.b’de Paris kentinde birbiri ile uyumlu olan bina dış cephe örnekleri görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 9: Avrupa’daki Bina Dış Cepheleri (a) Belçika’nın Brüksel Kentinde Birbiri İle Uyumlu Olan Balkonlardan Bir Görünüm (b) Fransa’nın Paris Kentinde Birbiri İle Uyumlu Olan Balkonlardan Bir Görünüm

Benzer uygulamaların araştırma alanında yaygınlaşmasının faydalı olacağı düşünülmektedir

3.1.4 Klimalar

İsmet Paşa Caddesi, Tarihi Ulu Cami'nin yanındaki Uşak Belediyesi'nden başlayarak Dört Yol üst geçidine kadar uzanan kamu kurumlarının ve alışveriş merkezlerinin yoğun olarak yer aldığı Uşak kent merkezinin en işlek caddesidir. Caddenin Uşak Valiliği'ne kadar olan kısmı yayalaştırma kapsamında trafiğe kapatılmış ve kaldırımları genişletilerek mekânsal düzenlemeler yapılmıştır.

Kentin işlek caddesinin her iki yakasındaki binaların özellikle ön cephesindeki klima, reklam levhaları, su tahliye boruları, doğalgaz boruları, lokantaların havalandırma boruları vb. ek yapı elemanları caddedeki güzelleştirme çalışması ile bütünleşmemektedir. Yerel yönetimin öncülüğünde bu yönde yapılacak olan çalışmaların faydalı olacağı düşünülmektedir çünkü caddeler kentin vitrinidir.

(a)

(b)

Foto 10: Klimaların Oluşturduğu Görsel Kirlilik (a) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Binaya Asılı Olan Klimalardan Bir Görünüm (b) Kılcan Caddesi'ndeki Binanın Arka Cephesinde Asılı Olan Klimalardan Bir Görünüm

Foto 10.a'da klimaların belli bir düzen gözetilmeden montaj kolaylığı dikkate alınarak yerleştirildiği görülmektedir. Foto 10.b'de klimaların yoğunluğu göze çarpmaktadır. Bu durum görsel kirliliğe sebep olmaktadır. Klimaların daha az görülen bina cephelerine belli bir uyum gözetilerek takılması gerekmektedir. Belli bir düzen içinde

ön cephede yapılması görsel karmaşasının oluşmasını engelleyeceği düşünülmektedir. Bu düzensizliğin önlenmesi için binaların yapımında klimalara uygun yer bırakılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.1.5 Çanak Antenleri

Çanak antenleri çatılarda ya da bina ön cephelerinde yer almaktadır. Çatılarda yer alan çanak antenleri çok fazla dikkati çekmezken özellikle bina ön cephesinde yer alan çanak antenlerinin dağınık görüntüsü görsel kirlenmeye sebep olmaktadır. Foto 11.a'da görülen çanak antenleri binanın tek katlı olmasından dolayı yoldan görülmektedir. Foto 11.b'de yer alan çanak antenlerinin bina ön cephesinin tamamına yayıldığı görülmektedir.

Yeni yerleşim yerlerinde merkezi uydu sisteminin kullanılması görsel kirliliğin önemli oranda azalmasına katkı sağlamaktadır. Araştırma alanının pek çok noktasında olan çanak anten kirliliğinin önlenmesi için mevcut binalarda merkezi uydu sistemlerinin yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

(a)

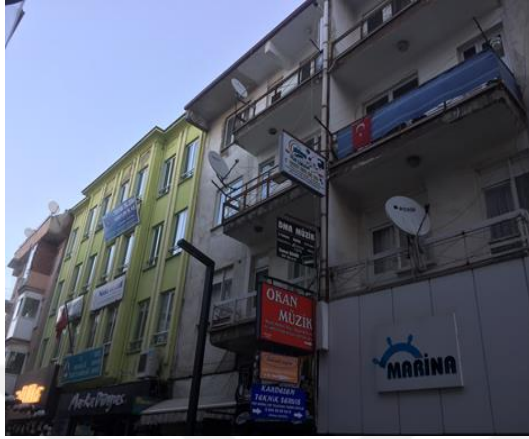
(b)

Foto 11: Çanak Antenlerinin Görünümü (a) Yıldırım Beyazıt Caddesi'nde Bina Çatısındaki Çanak Antenlerinden Bir Görünüm (b) Ünalın Mahallesi'nde Bina Ön Cephesine Asılı Olan Çanak Antenlerinden Bir Görünüm

3.1.6 Ticari Levhalar

İşletmeciler iş yerlerinin bilinirliğini artırmak için ilgi çekici levhalara yönelmektedirler. Yönetmelikte belli bir standardı olmamasından dolayı yapılan levhaların boyutları,

renkleri, yapıldığı malzeme, yerleştirildiği yer birbirinden oldukça farklılaşmaktadır. Kimi yerlerde çok katlı alışveriş merkezlerinin ön yüzünü komple ticari reklam olarak tasarlayanlar görülmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

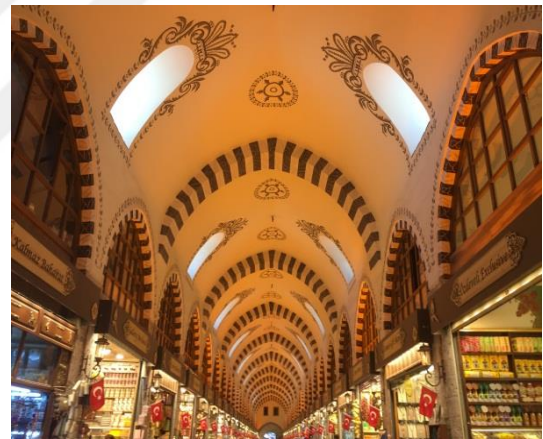
Foto 12: Farklı Ticari Levhaların Görünümü (a) 1 Eylül Caddesi'ndeki Ticari Levhalardan Bir Görünüm (b) İsmet Paşa Caddesi'nde Ticari Levhalarla Kaplı Bina Cephelerinden Bir Görünüm (c) Bina Boyunca Uzanan Ticari Levhalardan Bir Görünüm (d) Uşak Otogarı'ndaki Ticari Levhalardan Bir Görünüm

Foto 12'de görüldüğü gibi mağazaların, iş yerlerinin yoğun olarak yer aldığı caddelerde ticari levhaların çok sık ve yoğun olması ayrıca ticari levhaların boyutları, yapı malzemeleri, renkleri arasında herhangi bir uyumun olmaması ve farklı asılma şekilleri çirkin görüntülerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Araştırma alanında en yoğun görülen görsel kirliliklerden biri ticari levhaların oluşturduğu kirliliktir. Bu alanda bir bilincin olmaması görsel bozulmanın boyutunu artırdığı düşünülmektedir. Foto 13.a’da iş yeri duvarının komple reklamlarla kaplı olması ve kaldırımında yer alan ağaç korumalıklarının ticari levhalarla kaplanması yoğun bir şekilde görsel kirliliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Yerel yönetimin belli standartlar oluşturması gerekmektedir. Ticari levhaların düzenlemesi ile ilgili lokal olarak belli uygulamaya giden örnekler vardır; ancak Uşak kenti açısından böyle bir durum söz konusu değildir. Foto 13.b’de görülen İstanbul şehrinin Tarihi Mısır Çarşısı’nda levhalarla ilgili bir düzenleme yapılmıştır. Mısır Çarşısı içindeki bütün dükkanların levhaları, tarihi doku ile uygun olarak renkleri, malzemeleri boyutları standart hale getirilerek güzel bir uygulama yapılmıştır. Bu sayede bireyler zorunlu bir şekilde reklama maruz kalmadan sakin bir çevrede yaşama imkanına sahip olmaktadır.

(a)

(b)

Foto 13: Ticari Levhalardan Farklı Örnekler (a) Nuri Şeker Caddesi’nde Kaldırımlara Taşan Ticari Levhalardan Bir Görünüm (b)İstanbul Şehrinde Levha Düzenlemesi Yapılan Tarihi Mısır Çarşısı’ndan Bir Görünüm

3.1.7 Bina Çatıları

“Bir binayı üstünden etkileyen yağmur, kar, rüzgâr, sıcak ve soğuk gibi dış etkilerden korumak üzere binanın en üstünde inşa edilen yapı elemanıdır.” (MEB, 2010: 3). Çatılarda güneş enerjisinden istifade amaçlı güneş kolektörleri, bacalar, antenler, baz istasyonları, kablolar, borular yer almaktadır. Bu elemanların estetik kaygıdan uzak, kendi içinde ve çevre ile uyumu gözetilmeden sadece kullanım odaklı olarak

yapılmaları görsel kirliliğe sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra güneş kolektörleri ve anten gibi metalden yapılan malzemelerin zamanla yıpranması ve yağışların etkisiyle küflenmesi görsel kirliliği artırmaktadır.

Foto 14.a'da güneş kolektörlerinin bina çatısına uyumdan uzak yerleştirilmesi ve Foto 14.b'de küflenmiş güneş kolektörü çatıların görünümünü etkilemektedir. Araştırma alanında doğalgazın yaygınlaşması ile birlikte yeni yapılarda güneş kolektörlerinin tercih edilmemesi ve çanak antenlerinin azalmasını sağlayan merkezi uydu sistemine geçilmesi bina çatılarındaki görsel kirliliğin azalmasına katkı sağlamaktadır.

(a)

(b)

Foto 14: Çatılarda Güneş Kolektörlerinin Görünümü (a) Aybey Mahallesi'nde Güneş Kolektörlerinden Bir Görünüm (b) Köme Mahallesi'nde Küflenmiş Güneş Kolektöründen Bir Görünüm

Foto 15.a'da İsmet Paşa Caddesi üzerinde yer alan bir binanın çatısında baz istasyonunun çevresi ile uyumu gözetilmeden yerleştirilmesi ve Foto 15.b'de Özdemir Mahallesi'nde çatıların düzenden uzak görünümü görsel kirlilik oluşturmaktadır.

Günümüzde güneş enerjisinden faydalanmak için çatılarda güneş panelleri yapılmakta ve giderek yaygınlaşmaktadır. Nitekim fosil yakıtların küresel ısınmaya neden olduğu uzmanlar tarafından belirtilmektedir. Çatılarda var olan donatı elemanlarına güneş panelleri eklenmektedir. Gelecekte çatıların büyük bir kısmının güneş panelleri ile kaplanması öngörülmektedir. Yerel yönetimler buna uygun standartlar geliştirse olumlu görüntülerin ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 15: Bina Çatılarının Görünümü (a) Bina Çatısında Yer Alan Baz İstasyonundan Bir Görünüm (b) Bina Çatılarının Genel Görünümü

Sanayi devriminin etkisiyle atmosferde biriken sera gazları yerden yansıyan ışınları tutmasından dolayı yüzey sıcaklığı artmıştır. Nitekim veriler bunu göstermektedir. Sera gazlarının oluşmasında en büyük etken fosil yakıt kullanımı, sanayi, ulaştırma, enerji üretimi, atıklar ve tarımsal faaliyetlerdir. Bunların içinde en önemlisini ise enerjide kullanılan doğal gaz, kömür, petrol vs. yani fosil yakıtlar ve sanayi oluşturmaktadır (Öztürk, 2002: 51-52). İklim bilimciler gelecekteki iklim değişikliğini küresel ısınmaya bağlamaktadır. Türkiye, iklim değişikliğinde dünyanın oluşumundan günümüze kadar en fazla etkilenen ülkelerden biri olduğu için gelecekte olası iklim değişikliğinde fazlaca etkilenecek ve sıkıntılarla karşılaşacaktır (Öztürk, 2002: 64).

Türkiye güneş enerjisinden yararlanma konusunda coğrafi konumu itibarıyla avantajlıdır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın hazırlamış olduğu GEPA'ya göre yıllık toplam güneşlenme süresi 2.741 saat, günlük olarak 7,5 saat ortalaması vardır. 2018 yılında elektrik üretiminin % 2,5'i güneşten elde edilmiştir (TCETKB, 2019). Türkiye'nin güneş enerjisinden yararlanma potansiyeli yüksek olmasına rağmen elektrik üretimindeki payı çok düşüktür. Sürdürülebilir bir kent için araştırma alanının bina çatılarında yaygınlaşması gerekmektedir. Bu sayede hava kirliliğinin azalmasına da katkı sağlanabilmektedir.

Binaların yapılışında çevreci özelliğini ön plana çıkarmak önemlidir. Bunun için belli rezervi olan ve küresel ısınmaya sebep olan fosil yakıtlar yerine güneş enerjisini tercih

etmek gerekmektedir. Enerjide dışa bağımlılığın azalması, küresel ısınmanın etkilerinin azaltılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması için yenilebilir enerji kaynaklarının kullanılması gerekmektedir. Çatıların güneş enerjisinden faydalanmak için önemli fırsatlar sunduğu halde değerlendirilmediği görülmektedir. Örnek projeler yoluyla çatıların değerlendirilmesi gerekmektedir.

İş yerlerinin yoğun olduğu mekânlarda enerji tüketimi fazla olmasından dolayı bina çatılarına güneş panelleri yapımının teşvik edilmesinin önemli faydalar sağlayacağı ayrıca güneş panellerinin araştırma alanında yaygınlaşmasına örnek olacağı düşünülmektedir.

3.1.8 Eski ve Modern Binaların Uyumsuzluğu

Birlik ya da kompozisyonun peyzaj tasarım ilkelerinde önemli bir yeri vardır. “Birlik veya kompozisyon, bir eserin unsurlarını ve parçalarını belli bir ahenk ve nizam içinde bir araya getirme sanatıdır. Herhangi bir tertipte yer alan objelerin birbirlerini tamamlayacak şekilde organize edilmeleridir.” (Tanrıverdi, 1987: 82). Foto 16’da ada bazlı yapılan kentsel dönüşüm ile modern bir görünüm kazanan bölgenin çevresindeki küçük işletmelerin varlığını devam ettirmesi kompozisyonun sağlanmasına engel teşkil ettiği görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 16: Eski ve Modern Binaların Bir Aradaki Görünümü (a) Celal Bayar Caddesi'nin İki Yakasından Bir Görünüm (b) Tabakhane Caddesi'nin İki Yakasından Bir Görünüm

Sarayaltı ve Durak Mahallesi'nin sınırları içinde Uşak kent merkezine yakın eski tabakhane bölgesinde deri işletmeciliği yapılmaktaydı. Tabakhane işletmecileri Dokuzsele Deresi'ni tahliye amaçlı kullandıklarından dere, koku ve görüntü olarak olumsuz bir imaj oluşturmaktaydı. Kentsel dönüşüm kapsamında eski tabakhane bölgesine iş yeri ve konut inşa edilmesi ayrıca Dokuzsele Deresi'nin ıslah edilmesi kente modern bir görünüm kazandırmıştır. Yapıldığında kent dışında olan ancak nüfusun artması ile birlikte kent içinde kalan sanayi bölgeleri ile yeni binaların yan yana gelmesi uyumsuzluğa sebep olmaktadır.

Sanayi bölgeleri büyüme ile birlikte kentin içinde kalmıştır. Sanayi bölgelerindeki binaların pek çoğunun bakımsız olması ve iş yeri önüne konulan malzemeler görsel kirliliğe sebep olmaktadır. Kemal Öz Mahallesi'ndeki Yeni Sanayi Sitesi'nin, Sarayaltı ve Durak Mahallesi'ndeki tabakhane bölgesinin kent içinde kaldığı görülmektedir. Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'ndeki sanayi bölgesinin, 1 Eylül Sanayi Sitesi'nin ve Tabakhane Çanlı Sanayi Sitesi'nin kent ile birleştiği görülmektedir. Foto 17'de görülen kent içinde ve çevresinde yer alan sanayi bölgelerinin mahalleler arasındaki bağlantıyı engellediği düşünülmektedir. Kentin bloklara ayrılmasını engellemek ve bütünlüğü sağlamak gerekmektedir.

(a)

(b)

Foto 17: Kent İçinde ve Kent Çevresinde Kalan Sanayi Bölgelerinden Bir Görünüm (a) Kentin Batı ve Güneybatı Yönünü Çevreleyen Sanayi Bölgelerinden Bir Görünüm (b) Kentin Doğu ve Güneydoğu Yönünü Çevreleyen Sanayi Bölgelerinden Bir Görünüm

3.1.9 Bakımsız Binalar

Maddi imkânların etkisiyle ya da imar durumlarında yaşanan problemler sebebiyle binalar kabul edilebilir sürede bitirilememektedir. Bu aksaklıkların kentin önemli mekânlarında yaşanması var olan problemi büyütmemektedir.

Meydanlar insanların toplandığı değişik alanlarda paylaşımında bulunduğu bunun yanı sıra kentin kültürünü, kimliğini yansıtan mekânlardır. Kentle bir bütün olan meydanlar kent tarihinin anlaşılmasında, kendine özgü simgeleri ile kent kimliğinin oluşmasında etkili mekânlardır (Ölmez Kalender ve Demiroğlu, 2011: 356). Kent meydanları ilin simge yerleri olup kentin dışa açılan yüzüdür ve kentin hafızasıdır. Dolayısıyla insanların uğrak mekânı olan meydan çevresinin Uşak kentini en güzel şekilde temsil etmesi gerekmektedir.

Foto 18.a'da kent meydanında Uşak Valiliğin hemen yanında yer alan iki bina uzun yıllar tamamlanmamış olarak durmaktadır. Foto 18.b'de Uşak Eski Garaj önündeki meydana cepheli sıvaları olmayan binaların bakımsız görüntüsü görsel kirlilik oluşturmaktadır. Bu durum kent imajını zedelemektedir. Yerel yönetimlerin binalara belli yılda bitirme yükümlülüğü getirmesi halinde benzer görüntülerin engelleneceği düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 18: İhmal Edilen Binalar (a) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Tamamlanmayan Binalardan Bir Görünüm (b) Fabrikalar Caddesi'nde Bakımsız Binalardan Bir Görünüm

Binaların ön cephesi yapılarla ilgili ilk izlenimi vermektedir. Bu cephelerin bakımdan uzak görüntüsü kent hakkında olumsuz fikirlerin gelişmesine sebep olduğundan dolayı bakımlı olması gerekmektedir ancak görsel kirliliğin en fazla kendini gösterdiği noktalar bina ön cepheleridir. Sıvasız ve boyası kalkmış yapılar, farklı balkon kaplamaları, klimaların özensiz yerleştirilmesi ve ticari levhalar binaların bütünlüğünü bozarak çirkin görünmesine sebep olmaktadır.

Foto 19'da görüldüğü gibi Antalya kentinde olumsuz görüntülerin önüne geçebilmek için yerel yönetimlerin öncülüğünde ana akslarda güzelleştirme çalışmalarının yapılması güzel görüntülerin ortaya çıkmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 19: Antalya Şehrindeki Binalara Yapılan Ortak Renk Uygulaması (a) Muratpaşa İlçesinin Mevlana Caddesi'ndeki Binalara Yapılan Üç Renk Uygulamasından Bir Görünüm (b) Muratpaşa İlçesinin Y. Ulusoy Bulvarı'ndaki Binalara Yapılan Tek Renk Uygulamasından Bir Görünüm

Foto 20.a'da Tarihi Uşak Evi yer almaktadır. Bakımsızlıktan yıkılma durumunda olduğu görülmektedir. Eski yerleşim yerlerinde benzer görüntüye sıkça rastlanılmaktadır. Bunun yanı sıra bakımı yapılan tarihi evler de vardır ancak genel bir çalışma yapılmamaktadır. Foto 20.b'de restorasyonu yapılan Tarihi Uşak Evi görülmektedir. Tarihi evlerin restorasyonunun yapılması tarihi dokunun hissedilmesini ve canlı kalmasını sağlayarak kentin farklı bir kimlik kazanmasına etki edeceği düşünülmektedir. Tarihi mekânların farkındalığını artırmak için çevresindeki yollara o mekânlara özgü taşlı yollar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 20: Tarihi Uşak Evleri (a) Işık Mahallesi'nde Yıkılmak Üzere Olan Tarihi Uşak Evi'nden Bir Görünüm (b) Işık Mahallesi'nde Restorasyonu Yapılmış Tarihi Uşak Evi'nden Bir Görünüm

Araştırma alanında Tarihi Uşak Evlerinin lokal olarak restorasyonlarının yapıldığı yerlere rastlanılmaktadır; ancak tarihi duyguları yaşatmak için Foto 21.a'da ve Foto 21.b'de Afyonkarahisar örneğinde olduğu gibi restorasyonların bir bütün olarak yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 21: Tarihi Afyonkarahisar Evleri (a) Afyonkarahisar Şehrindeki Cami Yokuş Sokak'tan Bir Görünüm (b) Afyonkarahisar Tarihi Evleri'nden Genel Görünüm

3.1.10 Sokak Sanatı ya da Suç

Poster ya da grafiti... Dünyada daha popüler hale gelirken kimilerine göre sokak sanatı iken kimilerine göre de suç olarak görülmektedir (Tanglay, 2005: 49). Duvar yazılarını silmek yerine onları anlamaya çalışmak daha yerinde olacaktır. Bu durum farklı kesimlere duyarlı olmak açısından önemlidir (Emecan, 2007: 166). Emecan duvar yazılarını anlam olarak incelediği çalışmasında duvar yazarlarının yaptığı eylemlerinin hareket noktasını şöyle ifade etmiştir: “Herkesin benim fikrimi öğrenmeye hakkı var...” (Emecan, 2007: 167). Daha çok gençler tarafından rağbet gören “sokak sanatı” yazı, resim, şekil, şablon vb. şeklinde gerçekleşmektedir. İçeriği siyasi, eğitim gibi farklı konularda olabilmektedir. Foto 22.a’da katlı otoparkın ve Foto 22.b’de özel mülkiyet alanının duvar yazısı ile karalanması çirkin bir görüntü oluşturmaktadır.

(a)

(b)

Foto 22: Duvar Yazıları (a) İslice Mahallesi’nde Katlı Otoparktaki Duvar Yazısından Bir Görünüm (b) İslice Mahallesi’nde Bina Ön Cephesine Yapılmış Duvar Yazısından Bir Görünüm

Bu görüntülerin yaygın hale gelmemesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Duvar yazıları suç olarak görüldüğünde yazıların takibi, temizlenmesi, yeniden yazılması enerji kaybına sebep olacaktır. Bunun için grafiti ile ilgilenenlere yer göstererek enerjinin yönünü olumluya kaydırmanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Böylelikle kentin imajına, tarihine, kimliğine katkı sağlanabilir. Karun Hazine ve Ulubey Kanyonları gibi önemli zenginliğe sahip Uşak kentinin özelliklerini öne

çıkarmak için duvar yazılarının ve resimlerinin uygun görülen alanlara, panolara, trafo binalarına, parklara kontrollü olarak yapılmasına izin verilerek kentin imajına olumlu katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

3.1.11 Tenteler

Yağmurdan ve güneşten korunma amacıyla yapılan tenteler genelde iş yerlerinde ürünlerin bozulmasını engellemek için kullanılmaktadır. Farklı yapı malzemesinden yapılmaktadır. Tenteler profesyonel olarak binalara monte edildiği gibi iş yeri sahiplerinin kendi imkânları ile günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde basitçe yapılanlara da rastlanılmaktadır.

(a)

(b)

Foto 23: Farklı Yapılardaki Tenteler (a) Özdemir Mahallesi'ndeki Tentelerin Görünümü (b) Isparta Şehrindeki Eski Üzüm Pazarı'nı Tek Tip Çevreleyen Tenteden Bir Görünüm

Barbaros Caddesi ve Cumhuriyet Caddesi arasındaki alan gündüz araç trafiğine kapalıdır. Genellikle iş yerlerinin yoğun olduğu bölge, araştırma alanının eski çarşı merkezlerinden biridir ve günümüzde de yoğun olarak kullanılmaktadır. Foto 23.a'da Mimar Sinan Caddesi'nde basitçe yapılmış tenteler ve tenteleri tutturmak için binalara uzanan iplerin oluşturduğu karmaşıklık görülmektedir. Bu durum mekânın ferahlığını etkileyerek basık bir görüntü oluşturmaktadır. Foto 23.b'de görülen Isparta'da Eski Üzüm Pazarı'ndaki iş yerlerinin çevresi ortak bir tente ile çevrilerek birbirinden uzak ve özensiz görüntü oluşmasının önüne geçilmiştir.

İş yerlerinin olduğu noktalarda basitçe yapılan tentelere sıklıkla rastlanılmaktadır. Bazı tentelerin alçak yapılması ve tentelere asılan teşhir ürünleri karmaşık bir görüntü oluşturmasının yanı sıra bireylerin yürüyüşüne engel teşkil etmektedir.

3.2 Yol ve Yola Bağlantılı Kullanımlarda Görsel Kirlilik

Yol, ulaşımı sağlamakla birlikte kentin ferah görünümünde etkili olmaktadır. Dar sokakların ulaşımı güçlendirmesi güvenlik sorununu beraberinde getirmektedir. Araçların park etmesi ile iyice daralan yollar, oyun oynayan çocuklar için tehlike oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra dar sokaklar evlerin güneşlenme süresini azaltmaktadır.

Kaldırım, aydınlatma direkleri, trafolar, baz istasyonları, duraklar, panolar, çöp kutuları, sınırlama elemanları, seyyar satış arabaları, altyapı kapakları ve ızgaralar yola bağlantılı kullanımlardır. Bu elemanların tasarımı yolla uyumlu olması gerekmektedir. Çöp kutularının yol ve kaldırımların genişliği ile orantılı yapılmaması ulaşımı zorlaştırmaktadır.

3.2.1 Yol

Yollar mahalleleri, şehirleri, insanları kısaca medeniyetleri birbirine bağlamaktadır. Tarihten günümüze kadar önemi sürekli artan yollar, geçtiği akstaki şehirleri canlandırmıştır. Yollar kentin hareket alanlarıdır. Bu alanların kullanımı rahat olduğunda hareketlilik artarken engelleri çoğaldığında ise canlılık kaybolmaktadır.

Bitişik nizamlı dikey yapılaşmanın artması park sorununu beraberinde getirmektedir. Otoparkların ihtiyaca cevap vermemesi, kullanışsız olması ya da pahalı olması yollardaki taşıt sayısını artırarak yolun kullanılabilirliğini etkilemektedir. Yapılaşmanın dar olduğu mekânlarda taşıtlar ve yayalar aynı yolu kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu durum yaya ve bisiklet sürücüleri için tehlikeli olmaktadır.

Trafiğin akmasını sağlayan yollarda meydana gelen bozulmalar ve belli bir işaret koymadan yola bırakılan malzemeler insan hayatını tehlikeye atmaktadır. Foto 24.a'da eski eşyalar evin önüne yığılmış ve rahatsız edici görüntü yolun önemli bir kısmını kaplamıştır. Foto 24.b'de ise yolun ortasında kalan aydınlatma direği yolun kullanımını engellemekle birlikte güvenlik tehlikesi oluşturmaktadır.

(a)

(b)

Foto 24: Yolların İşgal Edilmesi (a) Sarayaltı Mahallesi'nde Yolum Kullanımına Engel Olan Eşyalardan Bir Görünüm (b) Fatih Mahallesi'nde Yol Ortasında Kalan Aydınlatma Direğinden Bir Görünüm

Pazar yerlerinin çevresindeki sokak ve caddelere de pazar kurulmaktadır. Foto 25.a'da kentin en kalabalık semt pazarı olan çarşamba pazarının, çevresindeki yola taşıdığı görülmektedir. Foto 25.b'de ise yeni yapılan kapalı pazarın çevresindeki arsaya araçların park edildiği görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 25: Pazarların Yollara Kurulması (a) Çarşamba Pazarı Yanı Hal Sokak'ta Kurulan Pazardan Bir Görünüm (b) Kemal Öz Mahallesi'ndeki Kapalı Pazar Yanına Park Eden Araçlardan Bir Görünüm

Pazarlar kentin en hareketli olduğu yerlerdir. Esnafın ve kırsal bölgede yaşayan halkın taze ürünlerini ilk elden kolay pazarlayabildiği kalabalık mekânlardır. Pazar yerlerinin sabahın sakinliğinden sonra giderek kalabalıklaşması, sorunların da ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu alanların ihtiyaca cevap verememesinden dolayı yollara ve kaldırımlara taşmalar olmaktadır. Esnafın ürünlerini bıraktıktan sonra kamyonetlerini yakın yerlere park etmesi ve alışverişe giden insanların araçlarının oluşturduğu karmaşa pazar çevresinde olumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır.

Yapılaşmanın artması ile araç yoğunluğunun yol kullanımına engel olacağı düşünülmektedir. Bu durumun önlenmesi için pazar yerlerinin otoparklı yapılması gerekmektedir.

3.2.2 Kaldırımlar

Kaldırımlar yayaların taşıt trafiğinden etkilenmeden güvenli bir şekilde yürüyebilmeleri için yapılmaktadır. Bebek arabaları, pazar arabaları ve engelli vatandaşların kullanımına uygun olması açısından kaldırımın bittiği noktalarda eğim yapılmaktadır. Ancak yaygın olan uygulamada kaldırımların amacına uygun olarak kullanılması bazı durumlarda zorlaşmaktadır.

Yol seviyesinin yükselmesi ya da evlerin iş yerlerine dönüştürülmesinden dolayı iş yerleri ile kaldırımların aynı seviyede olmadığı zamanlarda dükkâna ulaşmak için yapılan basamaklar kaldırımları işgal etmektedir. Foto 26.a'da yer alan aralarında herhangi bir uyum gözetilmeyen dört farklı merdivenin kaldırımda yer alması olumsuz görüntü oluşturmaktadır. Bu durum iş yerlerinin olduğu kaldırımlarda yaygın olarak gözlenmektedir.

İş yeri sahipleri malzemelerine dikkati çekmek ve onları daha kolay pazarlamak amacıyla ürünlerini kaldırımda sergileyebilmektedir. Foto 26.b'de olduğu gibi kaldırım boyunca kimi zaman az yer kaplayan kimi zaman kaldırımın büyük bir kısmını işgal eden farklı ürünlerle bu alanlar yürünemez hale gelmektedir. Satış malzemelerinin kaldırımın tamamını kapladığı yerlere de rastlanılmaktadır. Yaygın bir görsel kirliliktir ve toplum tarafından kabullenilmiş izlenimi vermektedir; çünkü iş yerinin olduğu kaldırımlarda benzer durumlar yaygın olarak gözlenmektedir. Bu duruma cezai müeyyidelerin uygulanmaması da etkili olmaktadır.

(a)

(b)

Foto 26: Kaldırımın Kullanımına Engeller (a) İslice Mahallesi'nde Kaldırıma Yapılan Merdivenlerden Bir Görünüm (b) Çivril Caddesi'ndeki Kaldırımda Sergilenen Ürünlerden Bir Görünüm

Sokakları dar mahallelerde ve kent merkezinde sınırlandırma elemanları yoksa araçlar kaldırıma park etmektedir. Kaldırımda rahat bir şekilde yürüyemeyen yayanın araç trafiğinin kullandığı yolu tercih etmesi güvenlik açısından tehlike oluşturmaktadır. Foto 27.a'da ve Foto 27.b'de araçların yolun iki tarafındaki kaldırımlara park edildiği görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 27: Kaldırıma Park Eden Araçlar (a) Şekerevleri Mahallesi'nde Kaldırıma Park Eden Araçlardan Bir Görünüm (b) Kemal Öz Mahallesi'nde Kaldırıma Park Eden Araçlardan Bir Görünüm

Araçların kaldırılma park etmesi ile yaya alanı tamamen iptal olmaktadır. Bu durum araç trafiğinin yoğun olmadığı sokaklarda sorun teşkil etmezken işlek noktalarda sıkıntı oluşturmaktadır. Örneğin Kemalöz Mahallesi'ndeki Pırlanta Sokak, Yeni Sanayi Sitesi'nin üst caddesi ve yeni yerleşim merkezlerinin ulaşım güzergâhında olmasından dolayı işlerlik kazanmıştır. Sokağın iki tarafında açılan marketler, lokantalar vb. trafik yoğunluğunu artırmıştır. Pek çok işletmenin park yeri olmamasından dolayı araçlar kaldırımlara park edilmektedir.

Bu karmaşık görüntülerin engellenebilmesi için sebeplerini dikkate alarak çeşitli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Marketlerin müşterisi fazla olmasından dolayı yalnızca otopark alanı olan iş yerlerine market açabilme ruhsatının verilmesinin trafik karmaşasını engelleyeceği düşünülmektedir.

3.2.3 Sınırlama Elemanları

“Sınırlandırma elemanları: Dış mekânda, sınırların tespiti, tesisin korunması, mekâna mahremiyet sağlama amacı ile kullanılan donatı elemanlarıdır.” (Sağlık vd., 2014: 1031). Sınırlama elemanları, genellikle yayaların kullanım alanlarının engellenmesinin önüne geçmek, araç trafiğine kapalı bölgelere girişi önlemek, kaldırılma, dar sokaklara ve garaj önüne park yapılmasına engel olmak için ayrıca mülkiyet sınırlarını belirlemek için yapılmaktadır. Özel mülkiyete ait olmayan yerlerde bireylerin yola koyduğu sınırlayıcılar da görülmektedir. Ev sahipleri, bina girişinin ve pencerenin araçlar tarafından kapatılmasına engel olmak için yol ya da kaldırımlara taş gibi gelişigüzel sınırlayıcılar koymaktadır.

Canlı ve cansız sınırlayıcılar vardır. Canlı sınırlayıcı elemanı bitkilerdir. Duvarlar, çitler, bahçe kapıları, bariyerler, trafik engelleyiciler, paravan ve panolar cansız sınırlayıcı elemanlarıdır. Duvarlar işlevine, malzemesine ve biçimine göre farklılık gösterir. Çitler, çok farklı amaçla yapılmaktadır. Bunlardan biri, görüntüyü gizleme amacıyla yapılan çitlerdir (Akyol, 2006: 83-84).

Genellikle kent merkezinde yer alan plastikten yapılan sınırlayıcı elemanlar, taşıtların etkisi ile zamanla yıpranmaktadır. Betondan yapılan sınırlayıcıların yıpranması ve boya istemesinden dolayı sürekli bakım gerektirmektedir. Zübeyde Hanım Caddesi'nde

olduğu gibi mermerden yapılanların kullanılması sınırlayıcıların yıpranmaması bakımından kolaylık sağlamaktadır.

Foto 28.a'da görülen bina çevresinin beton sınırlayıcı ile çevrildiği görülmektedir. Binalarda, yollarda, bahçelerde ve çevre sınırlayıcılarda betonun tercih edilmesi soğuk bir görüntü ortaya koymaktadır. Yeşil alanların beton yapılar arasında kaybolması görsel kirliliktir. Yeşil alanların yaygınlaşması ve sürdürülebilir bir kent için canlı sınırlayıcı elemanların teşvik edilmesi gerekmektedir. Foto 28.b'de evlerin bahçe sınırlarının canlı sınırlayıcılar ile yapıldığı görülmektedir. Bu durumun aynı zamanda doğa ile iç içe bir yaşam hissi verdiği düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 28: Bina Çevresindeki Sınırlayıcı Elemanlar (a) Etrafı Beton Sınırlayıcı Elemanla Çevrelenmiş Binadan Bir Görünüm (b) Almanya'nın Balve İlçesindeki Evleri Çevreleyen Canlı Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm

Araştırma alanındaki belediyenin koymuş olduğu sınırlayıcılardan bazılarının yıpranmış olduğu ve özel mülkiyete ait sınırlayıcıların eldeki malzemelerden gelişigüzel bir şekilde bırakıldığı görülmektedir. Foto 29.a'daki yıpranmış ve boyasız beton sınırlayıcılar, Foto 29.b'deki uyumsuz sınırlayıcılar, Foto 29.c'deki küflenmiş metal sınırlayıcılar ve Foto 29.d'deki sınırlama amacıyla gelişigüzel konulan araç tekerlekleri kötü bir görüntü ortaya koyarak görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

“Sınırlayıcıların estetik yönden kullanılacağı ortamın mimari anlayışı ile uyumlu olması gerekir.” (Bayramoğlu ve Özdemir, 2012: 183). Sınırlayıcı elemanların çevresi ile uyumu dikkate alındığında görsel bütünlük sağlanmaktadır. Örneğin ağaçların yaygın

olduğu bir ortamda ahşap veya canlı sınırlayıcılar güzel bir tamamlayıcı olmaktadır. Çalışma alanında canlı sınırlayıcıların az tercih edildiği görülmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

Foto 29: Farklı Sınırlayıcı Elemanlar (a) İslice Mahallesi Adaş Sokak'ta Beton Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm (b) Cumhuriyet Mahallesi Kolej Sokak'ta Üç Farklı Renkteki Plastik Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm (c) İslice Mahallesi Yeni Pazar Sokak'ta Metal Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm (d) Otogar Yanında Tekerlek İle Yapılan Sınırlayıcı Elemanlardan Bir Görünüm

Kent nüfusunun artması çeşitli sorunlara sebep olmaktadır. Kaynakların bilinçsiz kullanılması ve çevrenin kirlenmesi gelecek nesiller için tehlike oluşturmaktadır. Doğal kaynakların bir sınırı vardır ve sadece bugünün ihtiyaçları düşünülerek kullanılmaması gerekmektedir.

3.2.4 Seyyar Satış Arabaları

Seyyar satış arabalarının kira, elektrik, su vb. masraflarının olmaması, ihtiyaç halinde kolayca taşınması gibi avantajlarından dolayı bu araçlar tercih edilmektedir. Araştırma alanındaki birbirinden farklı seyyar satış arabaları Foto 30'da görülmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

Foto 30: Seyyar Satış Arabaları (a) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Seyyar Satış Arabalarından Bir Görünüm (b) İsmet Paşa Caddesi'ndeki Seyyar Satış Arabalarından Bir Görünüm (c) Uşak Üniversite Hastanesi Önündeki Üç Tekerlekli Seyyar Satış Arabasından Bir Görünüm (d) Barbaros Caddesi'ndeki Seyyar Satış Arabasından Bir Görünüm

Daha çok gıda üzerine satış yapan seyyar satış arabaları, kentin işlek caddelerinde, insanların yoğun olarak kullandığı parklarda, pazar yerlerinde, bekleme noktalarında

göze çarpmaktadır. Boyutları, malzemeleri, yapıları birbirinden farklı olan birden fazla satış elemanının aynı alanda olması uyumsuzluğu ortaya çıkarmaktadır. Satılan ürünler tezgâha sığmadığı takdirde aracın çevresine konulması ve güneşten korunma amaçlı birbirinden farklı seyyar çadırların açılması, bu araçların bir kısmının basit şekilde yapılması vb. durumlar uyumsuz ve kötü bir görüntü ortaya koymaktadır.

Ülkemizin bazı kentlerinde seyyar satış arabalarının kenti yansıtacak şekilde düzenlendiği bilinmektedir ancak araştırma alanında böyle bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Birbirinden farklı yapılardaki seyyar satış arabalarının tentelerinin de farklı olduğu görülmektedir. Kimisi araba, kimisi basit dolap şeklinde yapılan satış yerlerinin kendi arasında ve çevresi ile herhangi bir uyumunun olmaması görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

3.2.5 Otobüs Durakları

Kent içi ulaşımda toplu taşıma araçlarının kullanılması hava kirliliğini, görsel kirliliği ve gürültü kirliliğini azaltacağı bilinmektedir. Yollarda taşıtların azalmasından dolayı araç trafiğinde rahatlama olacağı bunun yanı sıra ithal edilen yakıtların azalmasından dolayı ekonomik fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Toplu taşımanın yolcu otobüsleri ve duraklar olmak üzere iki ayağı vardır. İnsanların toplu taşımayı tercih etmesi ve bunun kullanımını artırmak için güzel uygulamalarla cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Yaz aylarında sıcağın kış aylarında soğuktan korunmak yolcular için önemlidir. Bunun için otobüs duraklarının iklime uygun olması gerekmektedir.

Foto 31.a'da görüldüğü gibi mevcut duraklarda iklim şartlarına dikkat edilmediği görülmektedir. Diğer kentlerde yapılan durakların benzeri araştırma alanına kazandırılmıştır. İklimde uygun olarak yapılmayan otobüs duraklarındaki camların kolay tahrip olması görsel kirliliğin sürekli olmasına sebep olmaktadır.

Foto 31.b'de ağaç malzemedan yapılan otobüs durağı görülmektedir. Ağaç malzemedan yapılması sürdürülebilirlik için önemlidir. Güneş ışınlarının vurmasını ve rüzgârın girmesini engelleyecek şekilde yapılan bu durakların araştırma sahasının iklimine uygun olduğu düşünülmektedir. Üzerinde çalışılan farklı durakların yapılmasının kent imajına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 31: Çalışma Alanındaki Otobüs Duraklarının Görünümü (a) Mehmet Akif Ersoy Mahallesi’ndeki Bazı Camları Olmayan Otobüs Durağından Bir Görünüm (b) D300 E96 Uşak Banaz Karayolundaki Banaz Sanayi Sitesi Yakınındaki Yolcu Bekleme Durağından Bir Görünüm

3.2.6 Büyük Reklam Panoları

Görsel kirlilik ile ilgili literatür taraması yapıldığında çalışmaların daha çok levha ve büyük reklam panoları (billboard) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Görsel kirlilik deyince akla ilk olarak ticari levhaların ve büyük reklam panolarının gelmesi doğaldır; çünkü yapılma amacı kendini göstermektir. Bu durum yurt içi ve yurt dışında benzerdir.

Brezilya’nın São Paulo kentinin Belediye Başkanının sunduğu “Temiz Şehir Yasası” halk tarafından kabul edildi. Yasa 2007’den itibaren yürürlüğe girdi ve görsel kirlilik oluşturduğundan dolayı toplam 8000 reklam panosu kaldırıldı. Yasaya uymayanlara günlük 4500 dolar para cezası verildi. Yasanın çıktığı dönemde reklam ve ticaret sektöründeki şirketler; mesleklerine hakaret, ifade özgürlüğüne engel, müşterilerde azalma olacağı gibi gerekçelerle kanuna karşı çıkmışlardı. Buna karşın şehir plancıları, mimarlar ve çevre gönüllüleri ise “temiz şehir” kanununu savundular (Arkitera, 2007).

Foto 32.a’da yan yana yapılan büyük reklam panolarının ve otobüs duraklarının yaya geçişine engel olduğu, Foto 32.b’de pano üzerine yapıştırılan reklamın bir kısmının çıkartıldığı ve Foto 32.c’de üzerinde reklam olmayan panonun paslanmış olduğu görülmektedir. Foto 32.d’de ise ağaçlık bir alanda metal panoların yer alması uyumsuz

bir görüntü oluşturmaktadır. Ağaçların yaygın olduğu alanlarda ahşaptan yapılan elemanların tercih edilmesinin sürdürülebilirlik açısından gerekli olduğu düşünülmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

Foto 32 : Çalışma Alanındaki Büyük Reklam Panoları (a) Nuri Şeker Caddesi'ndeki Büyük Reklam Panolarından Bir Görünüm (b) Mehmet Akif Ersoy Mahallesi'ndeki Büyük Reklam Panolarından Bir Görünüm (c) Atatürk Mahallesi'nde Üzerinde Reklam Olmayan Reklam Panosundan Bir Görünüm (d) Yeni Adliye Sarayı Yanındaki Reklam Panolarından Bir Görünüm

Büyük reklam panoları binaların görüntüsünü etkilemektedir. Birden fazlası yan yana konulduğunda kaldırımları daraltmaktadır. Panolara yapıştırılan reklamların zamanla yıpranması, güzel yapıştırılmadığında oluşan kırıksık görüntü görsel kirliliğe sebep

olmaktadır. Kaldırım, vitrin, binaların dış yüzü gibi alanlarda insanların sürekli reklama maruz kalması rahatsız edici bir durumdur.

Kaldırıma yapılan reklam panoları mekânın daralmasına ve çirkinliğe sebep olmaktadır. Benzer görüntülerin ortadan kaldırılması ya da azaltılması gerekmektedir. Yan yana uzanan reklam panolarının azaltılabilmesi için tek pano ile daha fazla reklam gösterme imkânına sahip olan elektronik panoların yaygınlaşmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Kentin caddelerinde yoğun olarak yer alan reklamlar sebebiyle insanlar dayatılanı görmek zorunda bırakılmaktadır. İnsanların istenileni değil istediğini görmesi gerekmektedir.

3.2.7 Altyapı Kapakları ve Izgaralar

Döşeme taşları ile kaplı yollardan ağır vasıtaların geçmesi, zamanında planlanmayan altyapı çalışmaları ile yolların kazılması yol ile altyapı kapakları dengesini bozmaktadır. Altyapı kapaklarının ve ızgaralarının yol seviyesi ile aynı olmaması yaya, motorlu ve motorsuz taşıtlar açısından tehlike oluşturmaktadır. Foto 33'te yol seviyesi ile aynı olmayan altyapı kapakları görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 33: Görsel Kirliliğe Sebep Olan Altyapı Kapakları (a) Çiftlik Caddesi'nde Yol Seviyesinin Altında Kalan Altyapı Kapağından Bir Görünüm (b) Özdemiş Mahallesi'nde Yol Seviyesinin Üzerinde Kalan Altyapı Kapağından Bir Görünüm

Foto 33.a'da yol çalışmasından sonra asfalt seviyesinin altında kalan altyapı kapağı ve Foto 33.b'de yol seviyesinin üzerinde kalan altyapı kapağı görülmektedir. Bu

elemanların yol seviyesinin altında ya da üstünde olması görsel açıdan uygun görünmemektedir. Kentin değişik noktalarında gözlemlenebilen bu duruma yol yapılırken altyapı kapakları ile aynı seviyeyi yakalayamama ve yollardaki bozulmalar sebep olmaktadır. Yapılma aşamasında sağlam yapılmayan zeminler, yağmurun yağmasıyla ya da ağır vasıta araçların geçmesiyle birlikte yolda oluşan göçükler yol dengesinin bozulmasına sebep olmaktadır. Altyapı kapaklarının yolla bütünleşmiş bir görünümde olması gerekmektedir.

3.2.8 Aydınlatma Direkleri, Trafik Işıkları, Trafolar ve Baz İstasyonları

Aydınlatma direkleri kentin her noktasında yer almaktadır. Hava karardığında sorunların ortaya çıkmasını engelleyerek güvenli bir ortamın oluşmasını sağlamaktadır. Aydınlatma elemanları kente ait çeşitli figürlerle süslenerek kent kimliğine vurgu yapmaktadır. Foto 34.a'da Isparta kentinde gül üreticiliği yaygın olduğundan dolayı kentin önemli caddelerindeki aydınlatma elemanlarının gül motifleri ile donatılması yerinde bir uygulama olarak görülmektedir.

Foto 34.b'de kentin önemli caddeleri kente ait önemli bir figür olmayan kırmızı lale motifli aydınlatma direkleri ile donatıldığı görülmektedir. Uşak kentine ait daha bilindik bir değer kullanılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 34: Aydınlatma Direklerinden Bir Görünüm (a) Isparta Şehrindeki Kent İle Uyumlu Aydınlatma Direğinden Bir Görünüm (b) Uşak Şehrinin Ankara Caddesi'ndeki Aydınlatma Direklerinden Bir Görünüm

Renklerin insanlar üzerinde etkisi olduğu ve her rengin insanlarda farklı etki uyandırdığı bilinmektedir. Bunlardan “Kırmızı: Kuvvetli dinamik ve hareketli bir renktir. Kan, güneş ve alevi hatırlatır. Uzun müddet seyredildiğinde sinirlerde gerginlik yapar. Özellikle hastane bahçelerinde toplu halde kırmızı renkli çiçeklere yer vermek doğru değildir. Zira moral bozucudur.” (Tanrıverdi, 1987: 79). İnsanların ortak yaşam alanlarında rahatlatıcı, sakinleştirici, olumlu duygular uyandıran renklerin tercih edilmesi gerekmektedir. Can ve mal kaybına yol açtığından dolayı stres düzeyi yüksek ulaşım yollarında renk seçiminde çok daha dikkatli olmak gerekmektedir.

Mevcut aydınlatma direklerinde kırmızı renk ön plana çıkmaktadır. Bunun yerine sarı ya da farklı bir rengin tercih edilmesi gerekmektedir. Çünkü “Sarı: sevinç uyandırıcı, ferahlatıcı ve rahatlatıcı bir renktir. Uzun zaman seyredildiğinde sinir ve dolaşım sisteminde müspet etkiler yapar” (Tanrıverdi, 1987: 79).

Foto 35.a’da görülen işlek olmayan kavşakta 32 adet trafik lambası yer almaktadır. Taşıtlardan çıkan egzoz gazları çevre kirliliğine ve uzun süren trafik ışıkları yakıt israfına sebep olmaktadır. Benzer yollarda trafik ışıklı kavşakların yerine Foto 35.b’teki gibi dönel kavşakların yapılmasının pek çok açıdan faydalı olacağı düşünülmektedir. En azından tek kavşakta 32 adet trafik direğini yapmaya gerek kalmayacaktır.

(a)

(b)

Foto 35: Kavşaklardan Bir Görünüm (a) Yavuz Sultan Selim Caddesi’ndeki Trafik Işıklarından Bir Görünüm (b) Uşak Deri Karma Organize Sanayi Bölgesi’ndeki Dönel Kavşaktan Bir Görünüm

Trafik ışıkları taşıtların ve yayaların trafikte güvenli olarak yol alabilmesine olanak sağlayarak maddi ve manevi hasarların önüne geçmesinden dolayı kavşaklarda yaygın olarak yapılmaktadır. Trafiğin yoğun olduğu alanlarda karışıklığın önlenmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte trafiğin yoğun olmadığı çift şeritli çift yönlü yollarda uzun süreli trafik ışıkları sürücülerin kırmızı ışıkta geçmesine sebep olmaktadır. Bunun önlenmesi için dönel kavşaklarının yaygınlaşması gerektiği düşünülmektedir. Sürdürülebilir kent için bugünün ihtiyaçlarını karşılarken yarınları düşünmek gerekmektedir.

Foto 36'da olduğu gibi kentin değişik noktalarında görülen trafolar, trafoların üzerinde yer alan elemanlar ve trafodan uzanan kablolar çevreye uygun düşmeyerek çirkin bir görüntü oluşmasına sebep olmaktadır.

(a)

(b)

Foto 36: Trafoların Sebep Olduğu Görsel Kirlilik (a) Bozkurt Mahallesi Hisarkapı Ulu yolu Üzerindeki Trafodan Bir Görünüm (b) Elmalıdere Mahallesi Şehit İsmail Çetin Caddesi'ndeki Trafo Merkezinden Bir Görünüm

Foto 36'da olduğu gibi çevre ile uyumu gözetilmeden metalden yapılan yüksek direkli baz istasyonlarının kentin değişik noktalarında yer alması görsel kirlilik oluşturmaktadır. Baz istasyonlarının uzak noktalardan görülmesi nedeniyle yalnızca bulunduğu yerde değil geniş bir alanda rahatsızlığa sebep olmaktadır. Bu metal direklerin belli merkezlerde toplanması ve kamufle edilmesinin görsel kirliliği engelleyeceği düşünülmektedir. Ağaç görünümlü yapılan baz istasyonlarının güzel bir kamufle olduğu düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 37: Baz İstasyonlarının Sebep Olduğu Görsel Kirlilik (a) Bir Eylül Sanayi Sitesi'ndeki Baz İstasyonlarından Bir Görünüm (b) Kemalöz Mahallesi'ndeki Baz İstasyonlarından Bir Görünüm

Satış ürünleri, çöp kutuları, sonradan yapılan merdivenler, araçlar ve aydınlatma direkleri tarafından kaldırımların kullanımı engellenmektedir. Foto 38.a'da görülen kaldırımın ortasındaki aydınlatma direği, yayaların kullanımını zorlaştırırken Foto 38.b'de görülen aydınlatma direğinin kaldırımın kullanımına engel olmadığı görülmektedir.

(a)

(b)

Foto 38: Farklı Yerlere Monte Edilmiş Aydınlatma Direkleri (a) Dikilitaş Mahallesi'nde Kaldırımın Ortasındaki Aydınlatma Direği (b) Belçika'nın Brüksel Kentinde Binalara Asılı Aydınlatma Elemanlarından Bir Görünüm

3.2.9 Çöp Kutuları

Çöp kutuları, çöplerin belli yerde toplanıp gönderilmesini sağlayan farklı boyut ve yapılarla yapılan donatı elemanlarıdır. İnsanların yoğun olarak kullandığı parklara, dinlenme alanlarına ve yemek yenilen alanların yakınlıklarına ihtiyaca göre konulmalıdır (Sağlık vd., 2014: 1030). Eski yerleşim yerlerinde plansız kentleşme olduğundan dolayı sokaklar dar ve düzensizdir. Araç park sorununun olduğu yerlerde çöp kutularının da bulunması yolun kullanımını zorlaştırmaktadır.

Foto 39.a'da ve Foto 39.b'de herhangi bir malzeme ile kaplanmamış sade haliyle olan çöp kutuları görülmektedir. Bu çöp kutuları görsel çirkinliği engellemede yetersiz kalmaktadır çünkü çöp kutularının etrafına taşan atıklar ve çöp kutularının üzerindeki kirler çirkin görüntüler oluşturmaktadır. Sokak hayvanlarının çöpleri karıştırması ile birlikte yırtılan poşetlerinin içindeki çöplerin etrafa yayılması çöp kutularının ve çevresinin daha fazla kirlenmesine sebep olmaktadır.

(a)

(b)

Foto 39: Araştırma Alanındaki Çöp Kutuları (a) Elmalıdere Mahallesi'nde Dar Bir Sokakta Yer Alan Çöp Kutularından Bir Görünüm (b) Kemal Öz Mahallesi'ndeki Çöp Kutularından Bir Görünüm

Foto 40'ta olduğu gibi araştırma alanında atıkları göstermeyen çöp kutuları da vardır. Foto 40.b'deki çöp kutusunun çevresi yeşil malzeme ile kaplanarak atıkların görünmesi engellenmiştir. Çöp kutuları güzel çağrışımlar yapmaz ancak uygun bir renk seçimiyle bu aşılabılır. Bu bakımdan yeşil renk seçimi güzel bir tercihtir. Çünkü "Yeşil renk

dinlendirici, sükûnet ve ferahlık verici bir özelliğe sahiptir. Hayatı ve canlılığı temsil eder” (Tanrıverdi, 1987: 79).

(a)

(b)

Foto 40: Atıkların Görünmesini Engelleyen Çöp Kutuları (a) İbrahim Tahtakılıç Caddesi’ndeki Çöp Kutusundan Bir Görünüm (b) Hakkı Yağcı Caddesi’ndeki Çevresi Örtülü Çöp Kutusundan Bir Görünüm

Bununla birlikte çöp kutularının geniş yer kaplaması ve kötü koku yayması olumsuz bir durum oluşturmaktadır.

3.3 Öne Çıkan Kamu Kurumlarında Görsel Kirlilik

Bu konuda okul, hastane ve cami üzerinde görsel kirlilik değerlendirmesi yapılmıştır çünkü bu kurumların pek çok kişiyi ilgilendirmesi ve insanların hayatında önemli bir zaman diliminde yer almasından dolayı bu seçim yapılmıştır.

3.3.1 Eğitim Kurumu: Okullar

Öğrenme insan ömrüyle eşdeğer bir süreçtir. Günümüzde öğrenim sürecinin önemli bir kısmı okullarda geçmektedir. Ülkemizde öğrencilerin anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise ile birlikte asgari 13 yılı eğitim kurumlarında geçmektedir. Bundan dolayı bu mekânların güzel ve işlevsel tasarlanması gerekmektedir.

Okul, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapıldığı, farklı rollerdeki kişilerin etkileşim halinde olduğu ve içinde oyun alanı, spor salonu, kantin, konferans salonu, kütüphane, wc, öğretmenler odası, bahçenin vb. yer aldığı komplike bir mekândır. Okul, işleyen bir

fabrikaya ya da futbol takımına benzetilebilir. Futbol 11 kişiyle oynanan bir takım oyunudur. Bir futbolcunun oyunu bırakması takımdaki tüm oyuncuların yükünü artırırken verimliliğini de azaltmaktadır. Bu yüzden okulu meydana getiren unsurların güzel bir şekilde işlenmesi gerekmektedir. İnsan hayatının önemli bir zaman diliminde yer alan okulların eğitim ve öğretim faaliyetlerine destek olacak şekilde yapılması gerekmektedir.

Mekânın insan üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olacağından dolayı okulların iyi düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin özveri ile çalışması başarının istenilen seviyede olması için yeterli değildir. Okul içinde kantinin temiz olmaması, tuvaletlerin pis olması, sınıf panolarına etkinliklerin rastgele asılması, sınıf dolaplarının düzensiz olması, duvar yüzeyine bantla yapıştırılan afişlerin sökülürken boyayı kaldırması, kullanılmayan haritaların özensiz bırakılması, yere atılan çöpler, öğrenciler tarafından sıraların kazınması, ayakkabılarla duvara yaslanılmasından kaynaklı duvarda oluşan izler, ışıkların yanarken bazılarının yanmaması ya da sürekli yanıp sönmesi, kirli perdeler, tozlu camlar gibi görsel kirlilikler öğrencileri olumsuz etkilediğinden dolayı öğrenme sürecine zarar vermektedir. Beden temizliğinin ihmal edilmesi ve kıyafetlerin kirli olması da görsel kirlilik olarak değerlendirilmektedir. Bina dışında ise bahçe duvarlarının bakımsız olması, duvarların üzerindeki korkulukların bozulması, oyun alan çizgilerinin soluk olması, bina dış cephe boyasının özensiz seçimi, okul duvarlarında hoparlör ve kabloların düzensiz yerleştirilmesi, oyun elemanlarının bakımsız olması, kırık banklar, yere atılan çöpler görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

Okullarda öğrencilere kendilerini ifade etme imkânı sağlayan törenler yapılmaktadır. Genellikle okulların törenlere uygun yeri olmadığından dolayı etkinlikler okul bahçesinde yapılmaktadır. Yapılan törenlerde görsel materyallerin önemli bir yeri olmasına rağmen okul bahçesinde istenilen etki sağlanamamaktadır. Öğrencilerin günlerce emek harcayarak yaptıkları gösteriler mekânın uyumsuzluğundan dolayı düzenden uzak bir görüntü ortaya koymaktadır. Öğrencilere daha rahat bir ortam oluşturmak için okul çatılarının fonksiyonel hale getirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Okullarda daha fazla kullanım alanı sağlayan tonoz çatıların tercih edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Böylelikle herhangi bir kaynak

kullanılmadan konferans salonu ve başka etkinlikler için mekân kazanılacağı düşünülmektedir.

Okul sıralarının korunmasında öğrencilerin herhangi bir sorumluluğunun olmaması sıraların tahrip olmasına sebep olmaktadır. Sıraların öğrencilerin sorumluluğunda olmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Foto 41.a'da derslikteki koyu renk seçimi, sıra ahşaplarının ve duvar boyasının kazınmış olması ve Foto 41.b'deki kalorifer borularının açıkta olması çirkin bir görünüme sebep olmaktadır. Duvarların kazınması okullarda çok sık karşılaşılan görsel kirliliklerdendir. Bu çirkinliği önleyici yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

(a)

(b)

Foto 41: Okul İçindeki Görsel Kirlilikler (a) Ömer Bedrettin Uşaklı Ortaokulundaki Sınıftan Bir Görünüm (b) Uşak Fen Lisesindeki Kalorifer Borularından Bir Görünüm

Foto 42.a'da okul dış cephesindeki doğalgaz kutularının, çanak antenin, aydınlatma aracının, doğalgaz borusunun, yazı levhasının özensiz yerleştirilmesi bank ile çöp kutusunun yan yana olması ve kablolar görsel kirlilik oluşturmaktadır.

Foto 42.b'de okul bahçesindeki kale direğinin bakımsız görüntüsü görsel kirlilik oluşturmaktadır. Araştırma alanının okul dış cephelerinde, kablo kirliliğine ve ses sistemlerinin özensiz yerleştirilmesine ayrıca oyun alanlarını sınırlayan beyaz çizgilerin bakımsız görüntüsüne yaygın olarak rastlanılmaktadır. Okullardaki mekânların öğrenme ortamına uygun olması gerekmektedir.

(a)

(b)

Foto 42: Okul Dışındaki Görsel Kirlilikler (a) Şehit Abdülkadir Kılavuz Anadolu Lisesi Pansiyonunun Dışından Bir Görünüm (b) Ömer Bedrettin Uşaklı Ortaokulunun Bahçesinden Bir Görünüm

3.3.2 Sağlık Kurumu: Hastaneler

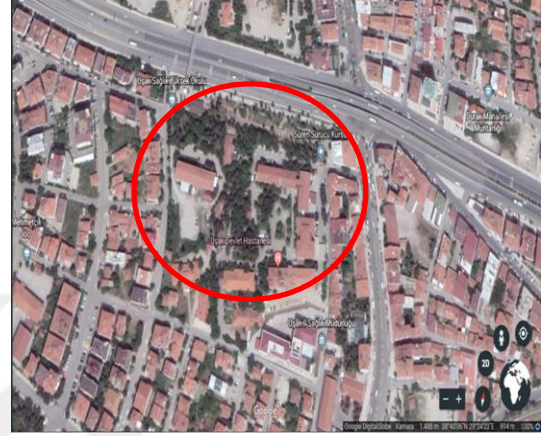
Buraya kadar yapılan çalışmalarda ilgili mekâna bakılarak görsel kirlilik üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Hastane üzerine yapılacak değerlendirmede ise “hastane çevresi” üzerinde durulmuştur çünkü hastalar için doğal çevrenin önemli bir yeri vardır. Bulduğu ortam hastanın iç dünyasını etkilemektedir. Hastalıkla mücadelede moral seviyesinin yüksek olmasının önemli olduğu, stresin ise hastalıkları artırdığı bilinmektedir. Bundan dolayı hastanelerin bulunduğu alanların dinlendirici olması gerekmektedir.

Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesinin havaalanı, otoyol ve demiryoluna yakın olması ulaşım bakımından iyi bir konumda olduğunu göstermektedir ancak Foto 43.a’ya bakıldığında Uşak-Afyonkarahisar yolunda 1 Eylül Sanayi Sitesi’nin bittiği noktada Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesinin, Adalet Sarayının ve İl Emniyet Müdürlüğü binasının ardı sıra inşa edildiği görülmektedir. Bu haliyle bakıldığında bir olumsuzluk olmamakla birlikte hastaneden çevreye bakıldığında çeşitli problemler bulunmaktadır. Anayoldaki taşıtların kendisi ve çıkardığı egzoz dumanları, hastane alanına park edilen araçlar, 1 Eylül Sanayi Sitesi’ne komşu olunması hastalar için olumsuz bir görüntü olarak değerlendirilebilmektedir.

Foto 43.b'de Uşak Devlet Hastanesinin kent merkezinde kaldığı görülmektedir. Bu alanda eczanelerin fazla olması ve hasta yakınlarının araçları mekânın sakinliğini etkilemektedir. Hastane yeri belirlenirken hastaların kendini rahat hissettiği, sakinliği olan yeşil alanların tercih edilmesi gerekmektedir.

(a)

(b)

Foto 43: Sağlık Kurumlarının Çevresinin Görünümü (a) Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesinin Çevresinden Bir Görünüm (b) Uşak Devlet Hastanesinin Çevresinden Bir Görünüm

Görsel kirliliğin insan sağlığına etkileri vardır. Davranışların bozulması, hoşnutsuzluk, bezginlik, yaşama sevincinde ve uyarılmada azalma, ruhi travma, karamsarlık, sinirlilik, öfke ve psikomatik hastalıklarda artış olarak ortaya çıkabilir (Bodur ve Kucur, 1994: 50-51). Yeni yapılan İl Emniyet Müdürlüğü ve Adalet Sarayı binalarının Uşak Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesinin yanına yapılması farklı çağrışımlar yapmasından dolayı olumsuz bir görüntü olarak düşünülmektedir. Buradan hareketle görsel kirliliğin sadece görüntüde değil bunda zihindeki anlamlandırmanın da önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

Hoşnutsuzluğun, ruhi travmaların, karamsarlığın vb. giderilmesi ve insanların yaşama sevincinin artması için sağlık kurumlarının yer seçiminde kentteki görsel kirlilikten uzak, bahçe içinde yürüyüşe elverişli alanları olan, yeşil alanların geniş yer kapladığı, çocukların beklentilerini karşılayan ve çevre düzenlemesine imkân sağlayacak mekânların tercih edilmesi gerekmektedir.

3.3.3 İbadet Mekânı: Camiler

“Camiler, namaz, ezan, hutbe, vaaz, mevlit, cami dersleri ve yaz kursları gibi fonksiyonların icra edildiği halka hizmet sunulan mekânlardır. Sahip oldukları fonksiyonellikleri ve yapı özellikleri ile camiler, Türk toplumunun sosyal, kültürel ve manevi hayatında derin yeri olan önemli sembollerdendir” (Onay, 2007: 77). Araştırma alanında yeri uygun olan camilerde yemekli organizasyonlar da yapılmaktadır.

Onay, “Türkiye’de Camilerin Gruplandırılması, Sınıflandırılması ve Görevli İhtiyaçlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma” adlı çalışmada camileri fonksiyonlarına göre sınıflamıştır. Bunlar; ulu camiler, merkez cami ya da büyük camiler, çarşı camiler veya orta büyüklükteki camiler, mahalle camileri veya mescitler ile köy camileri ve cami olarak fonksiyonelliğini kaybedenler olmak üzere beş grupta toplanmıştır. Farklı vakit ve zamanlarda namaza gelen cemaat sayısı, kurslara katılan öğrenci sayısı, cami derslerine katılanların sayısı ve caminin ibadet alanı ile dış alanın büyüklüğü ortalama olarak verilmiştir. Üçüncü gruba giren orta büyüklükteki camilerde Türkiye ortalaması sabah namazı 25, diğer vakitler 41, ramazan ayında öğle ve ikindi namazı 70, teravih namazı 343, cuma namazı 329, bayram namazında 533, yaz kursu öğrencisi 52 ve cami derslerine katılanlar 15 kişi olarak belirlenmiştir. Caminin ibadet alanı ortalaması 319 m² ve bahçe ve/veya avlu alanı ortalaması 659 m²dir (Onay, 2007: 96-97).

Verilen değerlere göre camiler cuma namazında, bir ay ramazanda ve bayram namazında yoğun olarak hizmet vermektedir. En fazla cemaat ortalaması yılda iki kez olan bayram namazındadır. Camiler yılda 2 kere kılınan bayram namazındaki cemaat düşünülerek yapılmaktadır ancak senede 2 bayram namazı ve 1825 vakit namazı vardır. Bu durumda zorluğu çeken camiye sürekli kullananlardır. Cemaat için kışın ısınma ve yazın serinlik önemlidir ancak klasik cami mimarisinde klimalar ile kubbeli camileri soğutmak güçtür çünkü fazla enerji kullanımı gerektirmektedir. Aynı şekilde kışın ısınmanın maliyeti yüksek olmaktadır. Camiler yapılırken iklim şartlarının düşünülmemesinden dolayı cemaat ısınmak için caminin bir bölümünü plastik pen, ahşap ve alüminyum gibi malzemeler ile bölmelere ayırmaktadır. Sonradan eklenen kısımlar mimariye uygun düşmediğinden dolayı camilerde çirkin görüntüler ortaya çıkmaktadır.

Foto 44.a'da ahşap malzemeyle cami ana ibadet mekânı ile giriş kısmının ayrıldığı görülmektedir. Kadınlar bölümü ise girişte plastik kaplama ile ayrılmıştır. Büyük iç mekânı olan camide kadınlar bölümü için küçük bir alanın plastik bölme ile ayrılması ve aralarında uyum olmayan iki farklı yapı malzemesi ile caminin bölümlere ayrılması olumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır. Foto 44.b'de kubbeli caminin ısınmasını kolaylaştırmak için üst katın naylon malzeme ile kapatılması yapı ile uyumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır.

(a)

(b)

Foto 44: Cami İçine Sonradan Eklenen Yapılar (a) Sarayaltı Cami'nde Farklı Malzemelerle Ayrılan Bölümlerden Bir Görünüm (b) Ensar Cami'nde Isınma Amaçlı Çekilen Örtü Malzemesinden Bir Görünüm

Araştırma alanındaki camilerin yüksekliğinin fazla ve kubbeli olduğu görülmektedir. İhtiyaçları belirleyerek ve iklim koşullarını göz önünde bulundurarak ısınma ve soğutma problemlerini aza indirecek mimari yapılar inşa edilmelidir. Böylelikle sonradan yapılan eklemelerin önüne geçilebilir. Camilerin genel kullanımı ve kullanılabilirliği göz ardı edilerek gereğinden büyük yapılması doğal kaynakların bilinçsiz tüketilmesine, enerji kaybına ve ek maliyetlere sebep olmaktadır.

Foto 45.a'da caminin iç bölümünde kullanılabilirlik gözetilirken estetik kaygıların önemsenmediği görülmektedir. Alanı küçülterek ısınma ve soğutmaya çözüm getirmek için plastik pen ile yapılan bölmelerin ve klimaların kamufle edilmeden kible yönüne konulması görsel kirliliğine sebep olmaktadır. Renklerin arasında uyumun gözetilmemesi, görünen üç avizenin de birbirinden farklı olması, kible yönünde yer alan

kombi ve kombi boruları, orantısız yerleştirilen hoparlörler, sarkan kablolar, cam içinde yer alan rahle, kalorifer petekleri, mihrap-minber-kürsü arasında bir uyumun gözetilmemiş olması karmaşık bir görüntüye sebep olmaktadır. Foto 45.b'de olduğu gibi camilerde, salon tipi klimaların mihrabın sağında ve solunda olacak şekilde kamufle edilmeden yerleştirildiği yaygın olarak gözlenmektedir.

(a)

(b)

Foto 45: Cami İçindeki Görsel Kirlilikler (a) Vidinlioğlu Cami'den Bir Görünüm (b) Akşemseddin Camisi'ndeki Salon Tipi Klimalardan Bir Görünüm

Cami insanların bir araya geldikleri ve toplu halde ibadetlerini yerine getirdikleri dini mekândır. Birlikteliğin devamlı olması istenilen bir durumdur. Camilerin buna uygun bir şekilde kullanışlılığının göz önünde bulundurularak tasarlanması gerekmektedir ancak araştırma alanındaki camilerde geleneksel mimarinin dışına pek çıkılmamasından dolayı camilerin kullanım kolaylığı düşünülmemektedir. Cami, minare ve şadırvan bir bütün olarak düşünüldüğünden dolayı abdestlikler cami avlusunda kalmaktadır. Bu durum kış aylarında sıkıntı oluşturmaktadır. Abdestliklerin içerde olduğu camiler vardır ancak araştırma alanında bu tip örneklerle rastlanılmamıştır.

Cami bahçe duvarlarının cansız sınırlayıcılar ile çevrildiği görülmektedir. Güvenlik kaygısı ile yapılanlar bu ihtiyaca cevap verememektedir çünkü duvarı aşmak kolaydır. İnsanlar için yapılan camilerin sınırlayıcılarla engellenmesi kuruluş felsefesine aykırı bir görsellik ortaya koymaktadır. Sınırlayıcı koymak gerekiyorsa sürdürülebilir bir kent için bunu canlı sınırlayıcılarla yapmak gerekmektedir çünkü beton ile bitkinin zihinlerde yaptığı çağrışım birbirinden farklı olmaktadır.

Camilerin doğalgaz, elektrik, su, bakım-onarım gibi ihtiyaçları vardır ve bunu karşılamak din görevlilerine ve cemaate düşmektedir. Bu ihtiyaçları gidermek için farklı yollar düşünülmektedir. Camilerin alt katını çeşitli organizasyonlara kiraya vermek yaygın bir uygulamadır ancak sürekli olarak iş yerlerine kiralamak ender görülmektedir. Bunun nedeni camilerin genellikle bahçeli yapılmasından kaynaklanmaktadır. Esnafların kendi ürünlerini pazarlayabilmek için iş yeri dışına açtıkları sergiler ibadet mekânı ile bütünlükten uzak bir görüntü ortaya koymaktadır. Foto 46'da Karaali Cami'nin altındaki iş yerleri görülmektedir. İş yerlerinin dışına konulan tezgâhlar, farklı içecek dolapları, reklam panosu, bina ile cami arasında uzanan afiş vb. elemanlar görsel kirliliğe sebep olmaktadır.

(a)

(b)

Foto 46: Cami Alt Katının Kullanımından Bir Görünüm (a) Karaali Cami'nin Batı Yönünden Bir Görünüm (b) Karaali Cami'nin Altında Bulunan İş Yerlerinden Bir Görünüm

Camileri, mesleki alanları birbirinden farklı dernek üyeleri gönüllü olarak yaptırmakta ve bunun için herhangi bir yeterlilik aranmamaktadır. Dolayısıyla inşaatı genel hatları ile bitirmeye odaklanılmaktadır. Zamanla ihtiyaçlar ortaya çıkınca eklemeler yapılmaktadır. Ön cepheye salon tipi klimalar konulduğunda ortada kalmış izlenimi vermektedir. Ayakkabıların oluşturduğu kokuların rahatsızlık vermemesi için ayrı bir bölme yapılması; ses sisteminin ve aydınlatma ışıklarının yetersiz gelmemesi için sonradan yapılan kablolarının yüzeyde kalması; birbirinden farklı yapı ve şekillerdeki aydınlatma elemanları, duyuru amaçlı yapıştırılan afişler, minarelerdeki kamufle

edilmemiş hoparlörler, sonradan yapılan imam odaları, dernek odaları ve lojmanlar yapı ile uyumsuz bir görüntü ortaya koymaktadır.

Foto 47.a’da görülen cami dış bölümündeki klimaların özensiz yerleştirilmesi, boyanın dökülmesi, banklar arasında uyumun olmaması, kabloların yüzeyden geçmesi, sarı renge boyalı kapalı camların arasına farklı yapıda pencerenin eklenmesi, ilan panosunun ve hoparlörün gelişigüzel asılması dar alanda pek çok görsel kirliliğin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Foto 47.b’de abdest alınan bölümde temizlik malzemelerinin çeşmelerle yan yana konulması, sıcak su borularının görünürde olması ve farklı tip sabunluklar görsel kirlilik oluşturmaktadır.

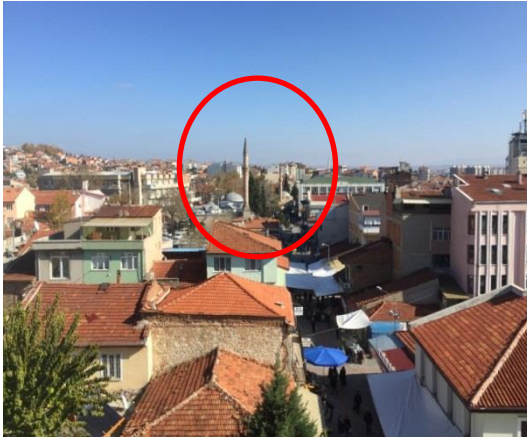
(a)

(b)

Foto 47: Cami Dışındaki Görsel Kirlilikler (a) Fetih Cami'nin Dış Bölümünden Bir Görünüm (b) Deveci Cami'nin Abdestliklerinden Bir Görünüm

Foto 48.a’da araştırma alanının en kadim camilerinden Ulu Cami ve Burma Cami görülmektedir. Çeşitli sebeplerden dolayı yol seviyesinin yükselmesi ile tarihi camiler zeminden aşağıda kalmaktadır. Bunun yanı sıra tarihi camilerin çevresinin büyük yapılarla örülmesi mekânın kaybolmasına sebep olmaktadır. Foto 48.b’de yer alan Ünalın Mahallesi’ndeki Boduroğlu Cami’nin işlek bir sokakta yer almaması, çevresinde yoğun yapılaşmanın olması ve tanıtımının yapılmaması bilinirliğini olumsuz etkilemektedir. Cadde ile arasında iki ev bulunan Boduroğlu Cami’nin Barbaros Caddesi ile bağlantısı sağlandığında farkındalığının artacağı düşünülmektedir.

(a)

(b)

Foto 48: Mekânda Kaybolan Tarihi Camiler (a) Yüksek Binaların Arasında Kaybolan Tarihi Ulu Cami'den ve Burma Cami'den Bir Görünüm (b) Evler Arasında Kaybolmuş Tarihi Boduroğlu Cami'den Bir Görünüm

Belirtilen olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve tarihi mekânları ortaya çıkarmak için mekânı hissettirecek çevresel düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kentleşme dünyada hızla artmaktadır. Bunun nedeni kırsaldan kente olan göç dalgasıdır. Eğitim, sağlık, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik gibi nedenlerden dolayı insanlar kentlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bunların içinde ekonomik nedenli göçler ön plana çıkmaktadır. Kentlerin sanayileşmesi ve iş imkânlarının daha çeşitli olması kentleri cazip hale getirmiştir.

Kentlerin hızlı bir şekilde göç alması çeşitli sorunların oluşmasına sebep olmaktadır. Göç hareketlerine yerel yönetimlerin aynı oranda cevap verememesi çarpık yapılaşmaya sebep olmuştur. Araştırma alanının eski mahallelerinde ve günümüzde kent alanı içerisinde kalan sanayilerin etrafında oluşan mahallelerde plansız kentleşme kendini göstermektedir. Birbirinden farklı yapılar, dar sokaklar, yapıların birbiriyle iç içe girmesi, bitişik nizamlı yerleşkelerde yeşil alanların ihmal edilmesi, yapılarla orantılı araç parkının olmaması görsel kirliliğinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bahçeli nizamlı yapılan evlerde yeşil alanın yapıları kamufle etmesi ile olumsuz görüntülerin ortaya çıkması engellenmektedir. Yeni imara açılan bölgelerde bu durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Yeni kurulan mahallelerin, şehir planı göz önünde bulundurularak imarlaştırılmasından dolayı geniş yollar, birbiriyle uyumlu yapılar, otoparkları olan binalar kenti ferah bir yapıya kavuşturarak görsel kirliliğinin azalmasına katkı sağlamaktadır. Çalışma alanında yapılan gözlemlerde betonun yeşil alana üstünlüğü görülür ancak kentin farklı noktalarına yapılan parklar yeşil alanların artmasına katkı sağlamaktadır.

İnsanlar göze hoş gelen bir çevrede yaşamayı hak ettiğinden dolayı çevrenin buna uygun düzenlenmesi ve tasarlanması gerekmektedir ancak kent merkezinde görsel kirliliğin yaygın olduğu görülmektedir. Bunun sebeplerini ortadan kaldırmak için çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar:

Eğitim, medya, sosyal çevre ve benzeri etkisi ile çevre kirliliği hakkında toplumda bilinç oluşmuştur; ancak görsel kirlilik kavramının üzerinde aynı farkındalık oluşmamıştır. Eğitim, seminer ve afişlerle görsel bozulmanın bir kirlilik çeşidi olduğu ve bunun rahatsızlık vermesiyle ilgili bilgilendirici çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Eğitim olmadan yerel yönetimlerin yapmış olduğu

çalışmaların korunması ve sürdürülebilir olması mümkün değildir. Konu hakkında farkındalığı olmayan bir birey yıllardır alışkanlığı olarak ön cepheye çamaşır asmada bir sakınca görmez; çünkü balkon kendisindedir, kim karışabilir ki! Oysa asılan elbiseler orada yaşayan ve oradan geçen herkesi ilgilendirir. Bireyleri bilinçlendirmeden görsel kirliliğin sebeplerini ortadan kaldırmaya çalışmak uygulanabilir olmayacaktır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın "görüntü kirliliği hakkında" 19 Aralık 2014 tarihli 17576483/06.02/16212 sayılı genelgesinde belirtilen ilkeler çerçevesinde yerel yönetimlerin kriterler oluşturması ve genelgede belirtildiği üzere gerekli izinlerin belirtilen işlemlerin yerine getirilmesinden sonra verilmesi gerekmektedir.

Tarihi eserler kentin geçmişine ışık tutar. Geçmişin mimari yapısı, kültürü hakkında bilgi vermektedir. Tarihi mekânların çevresi ile bir bütün oluşturması ve belli mesafeden bakıldığında kendisini göstermesi gerekmektedir. Tarihi mimariye uygun olarak yapılmayan yüksek binaların arasında bu mekânların kaybolması uyumsuzluğa sebep olmaktadır. Mevcut binaları uyarlamak zordur ancak yeni yapılacak olanlara belli standartlar getirilmelidir. Tarihi mekânların çevresindeki yol ve kaldırımların sadece bu mekânlara özgü olarak tasarlanmasının farkındalığı artıracağı düşünülmektedir.

Konut, park ve kamu binalarının çevresi sınırlayıcılarla çevrilmektedir. Güvenlik kaygısının olmadığı yerlerde canlı sınırlayıcı elemanları tercih etmek mekâna canlılık katmakla beraber doğal kaynakların bilinçli kullanılması bakımından gerekli görülmektedir.

Kent merkezinin hareketli olan noktalarına ve Uşak il sınırlarından başlayarak belli aralıklarla ve yaklaştıkça büyüklüğü ve çekiciliği artan tanıtım levhaları ile ilin kültürel, turistik ve tarihi yapısına vurgu yaparak kentin bilinirliğine katkı sağlanmalıdır. Yapılan tanıtım levhaları ile şehirlerarası yolcuların çevre yolunu kullanarak kentten geçerken Uşak'a ait değerlerin akıllarında bırakılması hedeflenmelidir. Levhalar karmaşık görüntü oluşturmayacak şekilde yapılmalıdır; ancak kentin önemli caddelerinde uyumdan uzak ve yoğun bir şekilde yer almaktadır. Bu durumun önlenmesi için yerel yönetimlerin levha çirkinliğini ortadan kaldıracak standartlar geliştirmesi ve denetimler yapması gerekmektedir.

Bina dış cephelerine birbirinden farklı eklemelerin yapılması düzensizliğe neden olmaktadır. Site yönetimlerinin ortak karar alması, yerel yönetimlerin belli yükümlülükler koymasına gerekmektedir. Düzensizliğin yol açtığı olumsuzlukları gidermek ve algıyı bir merkeze toplamak için ana akslarda “tip uygulamalara” gidilmelidir. Bu uygulamayı yaparken kişilerin bireysel tercihlerini göz önünde bulundurarak farklı uygulamaların da yapılmasının araştırma alanına görsel zenginlik katacağı düşünülmektedir.

Balkon korkulukları, askı elemanları, balkon örtüleri gibi elemanların birbiriyle uyumsuz olması, sonradan yemek salonu için düşünülen iş yerlerinin havalandırma borularının bina dışından çatıya yükselmesi görsel kirliliğe sebep olmaktadır. Yerel yönetimlerin bu doğrultuda standartlar koymasına gerekmektedir.

Beton sınırlayıcılar yerine canlı sınırlayıcıların tercih edilmesi sürdürülebilirlik açısından gerekli görülmektedir. Bahçeli nizamlı yapılaşmanın olduğu mekânlarda sadece canlı sınırlayıcılara izin vererek örnek tip uygulamalar yapılmalıdır. Bunların yanı sıra hastane, adliye, emniyet gibi kamu binalarının insanda yaptığı soğuk etkiyi canlı sınırlayıcıların azaltacağı düşünülmektedir.

Araştırma alanının değişik noktalarında kablolar yerin altına alınmakta ve bunun sonucunda sadelik dikkati çekmektedir. Bununla birlikte kaldırıma ya da yola yeni aydınlatma direkleri monte edilmektedir. Bu uygulama yolun ve kaldırımın kullanımını daraltmaktadır. Rahat bir ortam sağlamak ve gereksiz kaynak kullanımını engellemek için binalara asılı aydınlatma elemanlarının tercih edilmesi gerekmektedir.

Ege Bölgesi’nde yer alan Uşak kentinin tarım faaliyetlerin yaygın olduğu bir coğrafyada yer almasından dolayı semt pazarları hareketli olmaktadır. Pazar alanı dışındaki sokak aralarında açılan tezgâhlar, çadırlar ve yoğun araç trafiği görsel kirliliğe sebep olmaktadır. Bundan dolayı semt pazarlarının yoğunluğu kaldıracak şekilde yapılması gerekmektedir. Merkez “Çarşamba Pazarı” çevresinde oluşan karmaşayı önlemek için pazar çevresindeki yolların çarşamba günü yalnız toplu taşıma araçlarının kullanımına açık olmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araçların kaldırımlara park etmesini sınırlayıcı elemanlarla engellemek yerine otoparkların çoğaltılarak teşvik edilmesi ve cezai yaptırımların uygulanması

gerekmektedir. Araç trafiğini kaldıramayan caddeler sadece toplu taşıma araçlarının kullanımına açık olmalıdır.

Çift şeritli çift yönlü yollarda 8-10 katlı binalar yükselirken yakın çevresinde iki ya da üç katlı binaların yapılması uyumsuz bir görüntü oluşturmaktadır. Bu durum aynı zamanda güneşten yararlanma hakkını da kısıtlamaktadır. Bitişik nizamlı dar sokaklarda kat yüksekliği az olan evlerin yüksek katlı binaların gölgesinde kalması kasvetli bir hava oluşturmaktadır. Binaların uyumunu dikkate alan ve güneşlenmeyi engellemeyecek planların yapılması gerekmektedir.

Kentin önemli caddelerinde iş yerleri fazla olmasından dolayı yenilenemez enerji tüketimi fazladır. Sürdürülebilir ve temiz bir kent için iş yerlerinin olduğu çatılara güneş panellerini yerleştirmek zorunlu hale getirilmelidir. Bu uygulamanın kente örnek olacağı düşünülmektedir. Araştırma alanına yapılan kuş bakışı gözlemede bina çatıları öne çıktığından dolayı bu panellerin çatılarda yaygınlaşmaya başlamasından önce standartlar geliştirilmeli ve oluşabilecek görsel bozulmanın önüne geçilmelidir.

Bina bazlı ve ada bazlı olarak yapılan kentsel dönüşüm kentlerin yeni ve modern bir görünüm kazanmasına yardımcı olmaktadır. Uyumsuz bir görüntünün olmaması, yeşil alanlara daha fazla yer ayrılması ve araç parkında zorlukların yaşanmaması için kentsel dönüşümü ada bazlı yaparak bütüncül bir bakış ortaya koymak gerekmektedir.

Araştırma alanında birbirinden farklı çöp kutuları tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları çöp kutularında oluşabilecek görsel kirliliğin ortaya çıkmasını engellemektedir. Bunların araştırma alanında yaygınlaşması gerekmektedir. Dar sokakları daraltmamak için haftanın belli zamanlarında atıkların poşetlerle toplanması gerekmektedir. Bu uygulama yurt içi ve yurtdışında yapılmaktadır. Bu sayede kötü kokuların ve görsel kirliliğin engelleneceği düşünülmektedir.

Sanayi alanları görsel kirliliğin yoğun olarak görüldüğü yerler olmasından dolayı bu alanların araştırma alanı dışına taşınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra zamanında kent dışına yapılan sanayi alanlarının kent içinde kalması kentsel bütünlüğü bozarak bloklamaya sebep olmaktadır. Bundan dolayı sanayi alanları kurulurken kentin büyümesini dikkate alan uzun vedeli planlamaların yapılması gerekmektedir.

Dönel kavşak, maliyetin düşmesine, trafik direklerine ihtiyaç bırakmamasından dolayı görsel kirliliğinin azalmasına ve enerji tasarrufunun gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır. Alanın izin verdiği ölçüde kent merkezindeki kavşakların dönel kavşağa dönüştürülmesi sürdürülebilirlik için gerekli görülmektedir.

Uşak kentinin değişik noktaları lale motifli aydınlatma elemanları ile donatılmıştır. Bunun yerine Uşak kentini anlatan özgün motiflere yer vererek kent kimliğinin oluşmasına katkı sağlanmalıdır.

Duvar yazısı ile kendini ifade etmek isteyen bireylere yer gösterildikten sonra özel ve kamusal alanları duvar yazısı ile kaplayanlara cezai yaptırım uygulayarak olumsuz görüntülerin ortaya çıkması engellenmelidir.

Belediyenin öncülüğünde ihtiyaçlar doğrultusunda kent kimliğini yansıtan seyyar satış araçları tasarlanmasının kent kimliğine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığının öncülüğünde din görevlileri ve uzman kişilerin çalışması ile ihtiyaçlar doğrultusunda coğrafi şartları göz önünde bulundurup gerekli kriterleri ortaya koyarak camilerde ekleme yapıların ve görsel kirliliğin önüne geçilmelidir.

İş yeri sahiplerinin ihtiyaçları doğrultusunda yaptıkları tenteler, rastgele uzatılan iplerle karşı binalara sabitlenmektedir. Bazen iş yerlerinin önüne çadır açılmaktadır ki yaya yolunun kullanımını zorlaştırmaktadır. Mevcut durumu güzelleştirmek için profesyonel ekiple ihtiyaçlar ve standartlar doğrultusunda tenteler yapılmalıdır.

Tarihi mekânları vurgulayacak şekilde bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir. Ayrıca Uşak Tarihi Evleri'nin restorasyonunun gerçekleştirilerek yıkılmasının ve bakımsız görünmesinin önüne geçilmelidir. Restorasyon çalışmalarının lokal olarak değil bir bütün olarak yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kaldırımların dar olduğu yerlerde yapılan duraklar yaya kullanımını zorlaştırmaktadır. Bunun için otobüs duraklarının olduğu alanlarda kaldırımları geniş tutmak gerekmektedir. Yazın aşırı sıcakların etkisini azaltabilmek için durakların çevresine ağaç fidanları dikilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Karasal iklimin etkileri görülen kentteki otobüs duraklarında cam bölmelerin fazla olması, durakların rüzgâr girişlerine engel olmaması gibi olumsuzluklar kış aylarında bekleyen yolcular için sıkıntı oluşturmaktadır. Duraklardaki oturak sayısının bekleyen yolcuların ihtiyacına

cevap vermesi, otobüs duraklarının temiz tutulması ve tahrip olan yerlerin zamanında bakımlarının yapılması gerekmektedir. Bu alanların cazip hale getirilmesi toplu taşıma kullanımını artıracığı düşünülmektedir.

TARTIŞMA

Görsel kirlilik; coğrafya, görsel sanatlar, mimarlık, çevre mühendisliği, reklamcılık, sosyoloji, psikoloji, tıp gibi bilim dallarını ilgilendiren bir araştırma alanıdır. Görsel kirliliği verimli bir şekilde okuyabilmek onunla mücadele etmek için farklı alanların ortak çalışmasını ve olguları beraber değerlendirmesini zorunlu kılmaktadır. Örneğin, görsel sanatlar alanındaki uzmanların kent için yaptıkları güzel bir çalışmanın insan ve toplum üzerinde etkisi olmasından dolayı psikolog ve sosyologların da değerlendirmede bulunmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Değerlendirmeye esas teşkil edecek ölçütlerin ortaya konulması ve bireylere öneminin anlatılması görsel kirlilikle mücadelenin ilk adımı olduğu düşünülmektedir. Ne yazık ki standartlarla ilgili coğrafya alanında böyle bir çalışma yapılmamıştır. Görsel kirlilik değerlendirmesinde bulunmayı sağlayacak ölçütlerin oluşturulmaması ve konunun göreceli olmasından dolayı bu çalışmada güçlük çekilmiştir. Bu alandaki çalışmalarını artırmak için görsel kirliliğin ölçütlerini ortaya koymak gerekmektedir.

Bu çalışmada doğal kaynakların bilinçsiz kullanılması, tarım alanlarının yerleşim alanına dönüştürülmesi, araştırma alanında yeşil alanların az olması, kaldırımların işgal edilmesi, çevre kirlilikleri, plansız yapılaşma gibi faktörlerin görsel kirliliğe sebep olduğu ortaya konulmuştur. Ancak yerel yönetimin görsel kirlilik alanında bir çalışmasının ve yaptırımının olmaması, farklı bilim dallarının birlikte çalıştığı, değerlendirmeye olanak sağlayacak ölçütlerin olmamasından dolayı yapılan çalışmanın bütüncül bir bakış açısı ortaya koymakta yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyol, E., (2006), “Kent Mobilyaları Tasarım ve Kullanım Süreci”, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (Yayımlanmamış), İstanbul.
- Aliagaoglu, A. ve Uğur, A., (2012), Şehir Coğrafyası, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Atalay, İ., (2016), Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir.
- Bakır, A. ve Ülgen, P., (2009), “Geç Ortaçağlarda Avrupa’da Kent ve Kentsel Yaşam Hakkında Bir Değerlendirme”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.7, S.2, (127-142), Manisa.
- Bal, H., (2008), Kent Sosyolojisi, Fakülte Kitapevi, Isparta.
- Bayramoğlu, E. ve Özdemir, B., (2012), “Trabzon Kent Merkezi, Uzun Sokak Kentsel Donatı Elemanlarının Kent Kimliği Açısından Değerlendirilmesi”, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, C.12, S.2, (182-191), Kastamonu.
- Benevolo, L., (2006), Avrupa Tarihinde Kentler, Literatür Yayıncılık, (Çeviren: Nur Nirven), İstanbul.
- Bodur, S., ve Kucur, R., (1994), “Görüntü Kirliliği Üzerine”, Çevre Dergisi, S.12, (50-51), Konya.
- Cansever, T. (2014), İslam’da Şehir ve Mimari, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Cerası, A. R., (1999), Osmanlı Kenti (Osmanlı İmparatorluğu’nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi), Yapı Kredi Yayınları, (Çeviren: Aslı Ataöv), İstanbul.
- Çelebi, E., (2011), Evliya Çelebi Seyahatnamesi 9. Kitap, 1. Cilt, (Hazırlayan: Seyit Ali Kahraman), İstanbul.
- Çolak, F., (2013), “Bulgaristan Türklerinin Türkiye’ye Göç Hareketi (1950-1951)”, Tarih Okulu, İlkbahar-Yaz 2013, Sayı: 14, (113-145), İzmir.
- Emecan, N., (2007), “Duvar Yazıları Ne Diyor?”, Journal of Turkish Linguistics, V.1, N.1, (157-167).

- Ergenç, Ö., (2013), Osmanlı Tarihi Yazıları (Şehir, Toplum, Devlet), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Ersin, M., (2007), Kurtuluş Savaşında Uşak'la İlgili Anılar, Yayınevi, Uşak.
- Göney, S., (1984), Şehir Coğrafyası 1, Acar Matbaacılık Tesisleri, İstanbul.
- Haldun, İ., (2009), Mukaddime 2, Dergâh yayınları, (Hazırlayan: Süleyman Uludağ), İstanbul.
- İnalcık, H. ve Göyünç, N., (1984), Osmanlı Araştırmaları IV, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- İnalcık, H., (2010), Osmanlılar (Fütühat, İmparatorluk, Avrupa İle İlişkiler), Timaş Yayınları, İstanbul.
- Keleş, R., (2005), "Kent ve Kültür Üzerine", Ankara Üniversitesi S.B.F., Mülkiye Dergisi, C.29, S.246, (9-18), Ankara.
- Korkut, A.B., Şişman, E.E. ve Özyavuz, M., (2010), Peyzaj Mimarlığı, Verda Yayıncılık, İstanbul.
- Kuban, D., (2007), Osmanlı Mimarisi, YEM Yayınları (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları), İstanbul.
- Kumbaracıbaşı, C., (1992), "Çevre Kirlenmesinin Üçüncü Boyutu: Görsel Kirlenme", Mimarlık Dergisi, S.247, (53-55), Ankara.
- Mumford, L., (2007), Tarih Boyunca Kent (Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği), Ayrıntı Yayınları, (Çeviren: Gürol Koca & Tamer Tosun), İstanbul.
- Onay, A., (2007), "Türkiye'de Camilerin Gruplandırılması, Sınıflandırılması ve Görevli İhtiyaçlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma", Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.9, S.16, (77-121), Sakarya.
- Ölmez Kalender, S. ve Demiroğlu, D., (2011), "Tarihi Süreç İçerisinde Sivas Kent Meydanı'nın İrdelenmesi", İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, C.1, S.3, (355-365), Malatya.
- Özav, L. ve Kara, H., (1998), Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak (Coğrafya Bölümü), Uşak Valiliği, Uşak.

- Özav, L., (2005), İlkler Şehri Uşak (Coğrafya Bölümü), Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Uşak Valiliği, Uşak.
- Özcan, K., (2010), “Erken Dönem Anadolu-Türk Kenti Anadolu Selçuklu Kenti ve Mekânsal Öğeleri”, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, C.55, (193-220), Ankara.
- Öztürk, K., (2002), “Küresel İklim Değişikliği ve Türkiye’ye Olası Etkileri”, G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.22, S.1, (47-65), Ankara.
- Pirrenne, H., (2000), Ortaçağ Kentleri (Kökenleri ve Ticaretin Canlanması), İletişim Yayınları, (Çeviren: Şadan Karadeniz), İstanbul.
- Sağlık, A., Sağlık, E. ve Kelkit, A., (2014), “Kentsel Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi: Çanakkale Kent Merkezi Örneği”, 1. Uluslararası Kentsel Planlama-Mimarlık-Tasarım Kongresi, (1023-1035), Kocaeli.
- Sevim, A. ve Merçil, E., (2014), Selçuklu Devletleri Tarihi (Siyaset, Teşkilât ve Kültür), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Şişman, A. ve Tutsak, S., (2005), İlkler Şehri Uşak (Tarih Bölümü), Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Uşak Valiliği, Uşak.
- Şişman, A., Tutsak, S., Şişman, A., Akbıyıkoglu, K., Öntuğ, M.M., Çiftçioğlu, İ. ve Çakmak, B. (1998), Cumhuriyet’in 75. Yılında Uşak (Tarih Bölümü), Uşak Valiliği, Uşak.
- T.C. MEB., (2010), “İnşaat Teknolojisi Çatı Tanzim ve Görünüşleri, Ankara.
- Tanglay, Ö., (2005), “Kentsel Dışavurumun Sınır Tanımaz Halleri: Sokakların İç Sesleri”, Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, S.33, (49-55), Ankara.
- Taşçı, H., (2014), Bir Hayat Tarzı Olarak Şehir, Mekân, Meydan, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Tuna, K., (1987), Şehirlerin Ortaya Çıkış ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N., (2010), Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekân. Çantay Kitabevi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

Arkitera, Haberler, Kent, Reklama Hayır Diyen Şehir: São Paulo

<http://v3.arkitera.com/h18246-reklama-hayir-diyen-%C5%9Eehir-s%C3%A3o-paulo.html>, (14.02.2019)

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Bilgi Merkezi, Enerji, Güneş,

<http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Gunes>, (21.07.2018)

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Analizler, Resmi İstatistikler, İllerimize Ait Genel İstatistiki Veriler

<https://mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=USAK>, (06.03.2019)

TÜİK, Nüfus Büyüklüğü, Yaş ve Cinsiyet Yapısı, Şehir ve Köy Nüfusu,

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047, (28.02.2017)

Uşak Belediyesi, Uşak, Genel Bilgi, Nüfusu,

<http://www.usak.bel.tr/sayfa/nufusu/>, (12.03.2019)

Uşak İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, Sayılarla Uşak, İl Merkezi Nüfusu

<https://www.nufusu.com/il/usak-nufusu>, (20.10.2019)

Bültenler

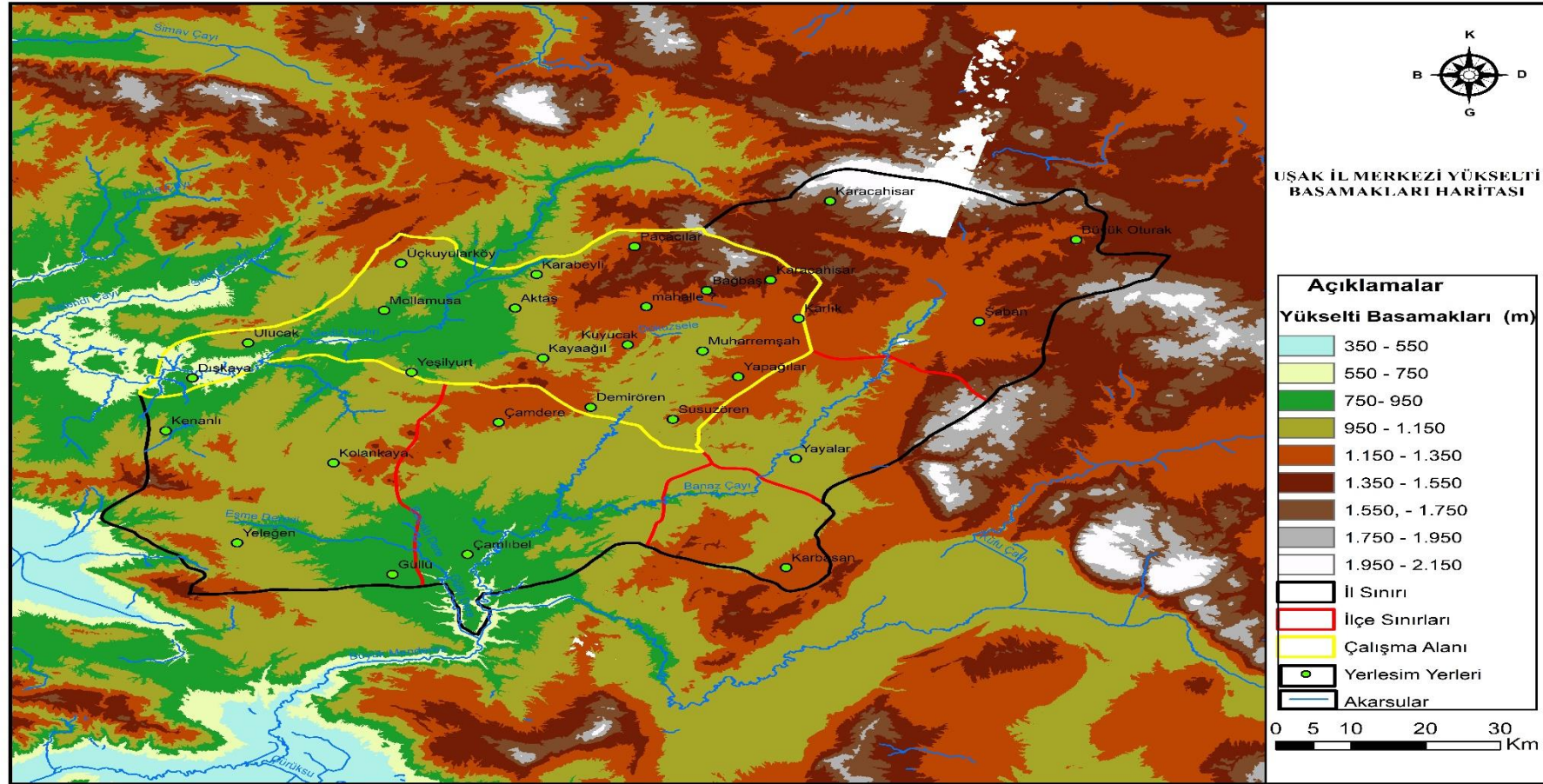
Cumhuriyet'in 75. Yılında Uşak, 1998

T.C. Uşak Valiliği, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İlkler Şehri Uşak, 2005

Uşak İl Yıllığı, 1973

EKLER

Ek 1: Uşak İl Merkezi Yükselti Basamakları Haritası (A3)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Halil Huzeyfe ÖDEMİŞ
Doğum Yeri : Bornova/İzmir
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Denizli Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı

Yabancı Dil ve Düzeyi

İngilizce – 2015 YDS 40,00

İş Deneyimi

DİB - Müezzin Kayyım
MEB - Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar